

Inštitút pre výskum práce a rodiny
Institute for Labour and Family Research

„Mladé rodiny: deti a zamestnanie“

Spracovala : Bernardína Bodnárová

Bratislava, august 2008

Výskumná úloha „Rodina, zamestnanie a vzdelanie“ 1J051/05-DP2 je riešená v spolupráci s Výskumným ústavom práce a sociálnych vecí, v.v.i. v Prahe a je financovaná zo zdrojov Ministerstva práce a sociálnych vecí v ČR. Inštitút pre výskum práce a rodiny v Bratislave sa podieľa na riešení troch výskumných sond realizovaných v rámci výskumného projektu. Predkladaná práca je deskripciou empirických dát, ktoré boli získané v rámci tretej výskumnej sondy zameranej na „Mladé rodiny: deti a zamestnanie“.

OBSAH

Zhrnutie	4
Úvod	7
1. Charakteristika výskumnej sondy a výskumnej vzorky	8
2. Časovanie založenia rodiny	10
2.1. Ideálny vek pre vstup do manželstva	11
2.2. Skutočný vek vstupu do manželstva	13
2.3. Ideálny vek pre narodenie prvého dieťaťa	15
2.4. Ideálny vek pre narodenie posledného dieťaťa	18
3. Deti v mladých rodinách: predstavy versus realita	21
3.1. Ideálny počet detí	22
3.2. Skutočný počet detí	25
3.3. Úvahy o narodení (ďalšieho) dieťaťa/detí	29
3.4. Dôvody rozhodnutia nemať (ďalšie) dieťa	32
3.5. Vyjednávanie medzi mužom a ženou o počte a čase narodenia detí	33
3.6. Stratégia plánovania rodiny a zamestnanie	36
3.7. Zamestnanie a/alebo deti v osobných plánoch mužov a žien	38
3.8. Dieťa v plánoch týkajúcich sa zamestnania a profesionálneho uplatnenia	41
3.9. Očakávané dôsledky narodenia dieťaťa v blízkej budúcnosti	43
3.9.1. Pokles životnej úrovne	44
3.9.2. Zmena niektorých životných plánov	45
3.9.3. Strata šance robiť finančne či inak zaujímavú prácu	46
4. Zamestnanie a jeho miesto v živote mladých manželov a rodičov	48
4.1. Spokojnosť s pracovnou dobou	51
4.2. Spokojnosť s rozsahom práce nadčas	53
4.3. Spokojnosť s porozumením zamestnávateľa pre potreby zamestnancov s malými deťmi	56
4.4. Spokojnosť so sociálnymi výhodami na pracovisku	57
5. Predpokladané správanie v prípade ohrozenia zamestnania	59
6. Predstavy o deľbe starostlivosti o deti a domácnosť medzi manželských partnerov	62
6.1. Starostlivosť o deti	62
6.2. Výchova a hranie sa s deťmi	63
6.3. Zabezpečovanie chodu domácnosti	65
6.4. Domáce práce	66

Zhrnutie

Predložená deskriptívna analýza sa zameriava na manželskú rodinu mladých ľudí vo veku 20-35 rokov. Výskumná sonda sa skladala z 1/4 manželských párov, ktoré v čase zberu empirických dát ešte nemali deti a 3/4, ktoré už deti mali, z nich aspoň jedno dieťa bolo vo veku 4-6 rokov. Ide teda o mladé rodiny v určitom cykle rodinného života. Mladí ľudia v tejto etape rodinného života riešia určité špecifické otázky, a hlavne otázky narodenia dieťaťa a zamestnania.

Podľa získaných údajov sa ideálny vek pre uzavretie manželstva pre konkrétnych respondentov a respondentky pohybuje v hraniciach od 18 do 40 rokov. Vek pred dosiahnutím 20 rokov veku života a vek po 30 rokoch považovalo za ideálny len veľmi málo mladých ľudí. Najväčší počet mužov a žien označil za ideálny vek vstupu do manželstva vek 25 rokov. Smerom k nižšiemu veku sa zvyšoval podiel odpovedí od žien oproti mužom a smerom k vyššiemu veku zase rástol počet odpovedí od mužov v porovnaní so ženami. Priemerný vypočítaný ideálny vek pre vstup do manželstva na základe týchto dát dosiahol 24,95 roka.

Skutočný vek vstupu do manželstva, ktorí mladí respondenti a respondentky deklarovali sa pohyboval v rozpätí od 17 do 34 rokov tak u respondentov/tiek ako i ich partnerov/iek. Najvyšší podiel mladých ľudí bol pri vstupe do manželstva vo veku 21 - 24 rokov (42,8 % odpovedajúcich a 45,6 % ich partnerov a partneriek). Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili mladí ľudia vo veku 25-29 rokov (do manželstva v tomto veku vstúpilo 33,1 % respondentov/tiek a 37,6% ich partnerov/iek). Vstup do manželstva vo veku do 20 rokov bol zriedkavejší (20,5% respondentov/tiek a 16,3 % ich partnerov/iek). Vo veku nad 30 rokov vstupoval do manželstva pomerne malý podiel ľudí (3,6% respondentov/tiek a 3,2 % ich partnerov/iek). Vo veku nad 25 rokov vstupovali do manželstva hlavne tí, ktorí uprednostňujú stratégiu spojenú s posunom narodenia detí do neskoršieho obdobia, keď budú mať rozbehnutú pracovnú kariéru. Priemerný vek pri uzavretí sobáša bol u respondentov/tiek 23,49 rokov a u partnerov/iek 23,72 rokov.

Pre mnoho ľudí sú deti dôležitou podmienkou šťastného manželstva avšak to, kedy nastáva ideálny vek pre narodenie prvého a kedy pre narodenie posledného dieťaťa sa názory líšia. Dáta ukázali, že existuje viacero „ideálnych vekov“ pre narodenie prvého dieťaťa: pohybujú sa na kontinuu od 18 do 35 rokov, s výrazným počtom zástancov vo veku 25, 26 a 30 rokov. Tieto hodnoty závisia viac menej od individuálnych charakteristík

respondentov/tiek, ich skúseností a životných podmienok i aspirácií, ktoré v živote majú. Podľa zistení z tohto výskumu je možné za ideálny priemerný vek pre narodenie prvého dieťaťa označiť vek 26,35 roka.

Podobne ako pri zisťovaní ideálneho veku pre narodenie prvého dieťaťa sa ukázalo viacero vekových hraníc pre narodenie posledného dieťaťa a sú nimi 35 rokov, 33 rokov a 30 rokov, čo závisí do veľkej miery od individuálnych charakteristík respondenta. Priemerná hodnota ideálneho veku pre narodenie posledného dieťaťa má vypočítanú hodnotu 33,05 roka.

Deti sú významnou hodnotou pre šťastné manželstvo. Avšak ich počet a načasovanie ich narodenia je záležitosťou partnerov. Podľa získaných údajov je pre najväčší počet mladých ľudí žijúcich v manželstve ideálom rodina s dvomi deťmi (66,6%). Približne jedna štvrtina z nich považuje za ideál 3 detnú rodinu, pre 4,4 % by ideálna rodina mala mať 4 a viac detí. Malá rodina s jedným dieťaťom je na Slovensku ideálom len pre veľmi malý podiel mladých rodín (4,6 %) a bezdetná rodina pre 0,2 %. Veľkú rodinu s 3-4 deťmi za ideál považujú častejšie takí respondenti a respondentky, ktorí/é v stratégií plánovania rodiny preferujú skoršie narodenie deti a následne potom, keď deti vyžadujú menej starostlivosti sa chcú orientovať na pracovnú kariéru. Mladí manželia, ktorí sa v stratégii plánovania rodiny a zamestnania orientujú na skoršie narodenie dieťaťa a až následne na prácu (keď deti vyžadujú menej starostlivosti), považujú častejšie za ideál veľkú rodinu s 3-4 deťmi, v porovnaní s tými, čo časovo preferujú rozbeh pracovnej kariéry. V priemere ideálny počet detí v rodine dosahuje hodnotu 2,27 dieťaťa.

Ideálna predstava o počte detí sa nemusí zhodovať s ideálnym počtom detí. V tých domácnostiach, v ktorých majú detí je najvyšší podiel dvojdetných rodín (48,9%), menej jednodetných (39,4%) a najmenší podiel tvorili rodiny s viac ako 3 deťmi (11,6%). Ďalšie dieťa už nechce mať menšia tretina respondentov/tiek, jedna pätina s rozhodnutím o narodení (ďalšieho) dieťaťa/detí váha a približne polovica súboru buď v súčasnosti dieťa čaká a potom by chceli ešte (ďalšie) dieťa/deti. Zistenia ukazujú, že čím sú respondenti mladší, tým viac z nich hovorí o perspektíve ďalšieho dieťaťa. U tých, ktorí sú tiež mladí, ale majú o niekoľko rokov viac, je takých, ktorí uvažujú o ďalšom dieťati menej. Príčinou je u nich už naplnená predstava o chcenom počte detí v rodine, ale i iné okolnosti. K ďalším príčinám toho, že mladé rodiny už nechcú ďalšie dieťa možno zaradiť materiálnu situáciu v rodine, orientáciu na prácu, poprípade iné osobné príčiny ako je napr. zdravotný stav a podobne. Pomerne veľký podiel mladých ľudí priznal (44,4%), že keby sa im narodilo ďalšie dieťa, znamenalo by to ekonomické ťažkosti pre rodinu.

Prevažná časť mladých manželov o počte a čase narodenia detí vyjednáva, ako ukázali zistenia. Z nich takmer dve tretiny sa na týchto otázkach aj zhodli a necelá desatina sa na nich nezhodla, pre viac ako jednu štvrtinu to nie sú otázky na vyjednávanie.

Veľkú úlohu pri plánovaní rodiny, počtu a časovania narodenia detí zohráva u mladých manželských párov zamestnanie. Prevaha manželských párov uprednostňuje stratégiu skoršieho narodenia dieťaťa a potom, keď dieťa vyžaduje menej starostlivosti sa orientovať viac na prácu. Tieto názory zdieľajú častejšie muži ako ženy, ľudia s nižším stupňom dosiahnutého vzdelania oproti vysokoškolsky vzdelaným vo veku do 25 rokov ako tí, ktorí majú viac ako 33 rokov. Preferencia skoršieho rozbehu kariéry pred narodením deti súvisela u mladých ľudí aj s počtom detí, ktoré majú: čím bol v rodine väčší počet detí tým viac bola uprednostňovaná preferencia skoršieho narodenia detí – pred rozbehom pracovnej kariéry. Dôvod „uplatnenie v zamestnaní“ ako príčinu nezhody v počte a čase narodenia detí uvádzali častejšie muži (34,8 %) ako ženy (16,7 %), ľudia so stredným vzdelaním bez maturity (46,2%) ako vysokoškolsky vzdelaní ľudia (16,7 %), tiež tí, čo ktorí označujú hmotné zabezpečenie svojej domácnosti za zlé (30,0 %) než mladí ľudia s dobrým hmotným zabezpečením (16,7 %). Vo väčšej miere táto príčina nezhody sa týkala viacdenných mladých manželstiev – spomedzi mladých ľudí s počtom detí viac ako 3 to bolo až 50,0 %.

Približne tri štvrtiny mladých považuje svoje zamestnanie za pomerne isté a s jeho istotou sú spokojní/é, kým približne štvrtina nepociťuje istotu zamestnania. V prípade ohrozenia zamestnania sú ochotní podstúpiť rôzne kroky. Najväčší podiel z nich by prijal prácu mimo svojho odboru a kvalifikácie, menej by bolo ochotných prijať sezónnu prácu a ešte menej za prácou dochádzať mimo bydliska. Najmenší podiel odpovedajúcich, aj keď nie malý (44,0%) by bol ochotný obmedziť čas venovaný rodine. Častejšie by tento krok podstúpili muži ako ženy.

Rodina s pracujúcim rodičom/rodičkami si musí rezervovať čas na starostlivosť o deti a chod domácnosti. Zo získaných dát je vidieť, že tradičný model, ktorý domáce práce prenechával hlavne na ženy sa pomaly mení. Prevaha mladých mužov a žien vyjadrila pri predstave spolupráce partnera/ky pri zabezpečovaní chodu domácností, že by si želali účasť partnera/ky na domácich prácach v približne rovnakej miere a že s takým stavom by boli spokojní/é. Avšak približne tretina by si želala väčšiu spoluúčasť partnera/ky pri starostlivosti o deti, pri ich výchove a hraní sa s nimi i zabezpečovaní chodu domácnosti. Boli to hlavne ženy, ktoré by si predstavovali intenzívnejšiu účasť partnera na týchto aktivitách. Zvýšená angažovanosť partnera by mala pozitívne dôsledky tak na respondenta a hlavne respondentku osobne, pomohlo by to rodine i možnostiam zladenia pracovných a rodinných povinností.

Úvod

Aj keď údaje z posledných rokov signalizujú rozširovanie foriem rodinného spolužitia, na Slovensku stále prevažná časť populácie vstúpi aspoň raz za život do manželstva. Demografické dáta ale zároveň potvrdzujú, že aj táto forma spolužitia sa mení: za posledné roky sa zvyšuje priemerný vek vstupu do manželstva¹, do vyššieho veku sa posúva i priemerný vek matiek pri narodení prvého dieťaťa², klesá počet detí v rodine. Či je príčinou vývoja zmena spôsobu života, zvýšenie vzdelania žien, ich masový vstup na trh práce, rozsah práce v domácnosti, ktorú vykonávajú zamestnané ženy - to všetko vzbudzuje širokú diskusiu medzi odborníkmi, politikmi, ale i v laickej verejnosti. Dôsledkom je, že sa úvahy o nových spôsoboch pomoci, ktoré by mladým rodinám uľahčili spájať oblasť zamestnania a rodiny, dostávajú do agendy politikov a stávajú sa predmetom diskusií na národnej úrovni, na úrovni podnikovej sféry a pod. Hovorí sa o rozmanitých finančných i vecných opatreniach, ktoré majú pomôcť mladým rodinám s deťmi.

Je známou pravdou, že mladí ľudia v určitom veku stoja na troch štartovných dráhach takmer naraz. Prvou je vstup na trh práce, druhou - takmer súčasťou - je vstup do manželstva a treťou je narodenie dieťaťa. Čo k tomu potrebujú, aby mohli zvládnuť všetky tieto úlohy a pritom žiadnu z nich nerealizovať na úkor niektorej inej, sa pokúšala nájsť aj výskumná úloha „*Rodina - zamestnanie a vzdelanie*“³.

Predkladaná práca sa zameriava na deskriptívnu analýzu vybraných dát, ktoré sa viažu k určitej etape života mladých ľudí a budeme v nej hovoriť o vstupe do manželstva, preferovanom reprodukčnom modeli, o miere vplyvu individuálnych a sociálno-ekonomických charakteristík, ktoré mladí manželia berú do úvahy pri rozhodovaní o narodení dieťaťa/detí, ich počte i období narodenia, zohľadňovaní narodenia dieťaťa

¹ Priemerný vek sobášiacich sa na Slovensku zvyšuje a v roku 2006 dosiahol hodnotu 31 rokov za mužov a u žien 28 rokov. Stúpa i priemerný vek tých, ktorí vstupujú do manželstva prvýkrát a je trochu nižší ako priemerný vek vstupu za všetky manželstvá. V roku 2006 sa najviac prvých sobášov uzavrelo vo vekovej skupine 25-29 ročných snúbencov. (Trendy sociálneho vývoja v Slovenskej republike 2007. ŠÚ SR, Bratislava 2007.)

² V roku 2006 bol priemerný vek matiek pri narodení všetkých živých detí 27,8 roka a pri narodení prvého 25,97 roka.

³ Okrem tejto sondy sa v rámci riešenia výskumnej úlohy uskutočnili dve ďalšie: Prvá sonda zameraná na manželské/partnerské páry, ktoré žijú v jednej domácnosti, kde je jeden z rodičov vo veku 30-40 rokov, kde ¼ párov má najmladšie dieťa vo veku do 3 rokov a ¾ párov má najmladšie dieťa vo veku 3-6 rokov (dotazník vyplňal každý zvlášť). Druhá sonda bola zameraná na „Rodinné potreby zamestnancov“ a respondentmi v tomto prípade boli reprezentanti firiem, ktorí majú prehľad o personálnych otázkach a opatreniach pre rodiny s deťmi.

V Českej republike má riešená úloha širší záber a pozostávala z 5 výskumných sond (rozšírený o ďalšie typy rodín).

v profesiových plánoch, prevzatí určitého kvanta prác týkajúcich sa starostlivosti o deti mužom a pod.

V práci sa zameriavame hlavne na rozdiely vo vnímaní jednotlivých problémov podľa pohlavia, stupňa dosiahnutého vzdelania, počtu detí v domácnosti respondenta/ky, ale i podľa hmotného zabezpečenia domácnosti, veku a ďalších znakov.

1. Charakteristika výskumnej sondy a výskumnej vzorky

Pre súčasnú dobu sú charakteristické zmeny v rodine (rozširovanie foriem rodinného spolužitia, zmeny v oblasti rodinného života, v štruktúre i veľkosti rodiny) i v oblasti práce a zamestnania. Nové technológie i celé nové odvetvia v ekonomike prinášajú zmeny v pracovnej kariére, v ich dôsledku môže nastať pre určité skupiny pracujúcich kratší alebo dlhodobejší výpadok z trhu práce. Zamestnávateľa zároveň od svojich zamestnancov žiadajú, aby boli svojimi znalosťami a zručnosťami konkurencieschopnými a podávali dobré pracovné výkony. Tí, pracovníci/čky, ktorí/é majú rodinu a deti majú voči ním rozsiahle povinnosti. Zladiť tieto dva okruhy povinností – pracovné a rodinné - nie je jednoduché. Často je veľmi ťažké rozhodnúť, kedy ktorú oblasť uprednostniť, čo možno odložiť na neskôr, aké dôsledky bude mať preferencia rodinných povinností na zamestnanie, platenú prácu a naopak.

Práca a rodina sú dve podstatné oblasti v živote každého človeka - obzvlášť mladých ľudí zakladajúcich rodinu. Aké pracovné plány zvoliť, aby neboli prekážkou založenia rodiny a výchovy detí, ako organizovať prácu v domácnosti aby nebola obmedzujúca pre výkon pracovných úloh v zamestnaní? Môžu mať dnešní mladí ľudia toľko detí koľko chcú? Ak nie, čo im v tom bráni? Pomôže prístup zamestnávateľov a štátu zvrátiť pokles pôrodnosti? Na niektoré z uvedených otázok sa pokúša hľadať odpovede aj táto práca. Zameriavame sa v nej na formovanie manželsko-rodinného života, reprodukčný model mladých manželov, zohľadňovanie narodenia dieťaťa/detí v profesiových plánoch matiek a otcov, vplyv dieťaťa na pracovnú kariéru a pod. Sociológovia už dlhšiu dobu poukazujú na to, že rodina s pracujúcimi rodičmi má zriedkavejšie materiálne problémy, má vyššiu životnú úroveň, rodičia umožňujú deťom lepšie uspokojovať ich potreby (*Rodinná politika a potreby mladých rodín, 2004*). Ale tiež hovoria, že ak je orientácia na prácu prisilná, vzniká problém starostlivosti o deti, poprípade rozhodnutie nemať ďalšie, alebo mať menej detí.

Predkladaná analýza je založená na dátach, ktoré boli zozbierané dotazníkovou metódou. Dotazník obsahoval otázky týkajúce sa celej škály aspektov života rodiny mladých ľudí: plánovania rodiny, počtu detí, pomoci partnera v starostlivosti o deti (poprípade iné práce v domácnosti), zdieľania povinností medzi rodičmi/partnermi, zamestnania, jeho významu pre život, rôznych dimenzií práce a spokojnosti s prácou, dosiahnutého vzdelania i názorov na zvyšovanie vzdelania, rodinnej politiky, atď. Výskum bol orientovaný na mladé rodiny tvorené manželským párom vo veku 20-35 rokov. Výskumnú vzorku tvorilo 503 domácností respondentov a respondentiek, z toho tri štvrtiny malo aspoň jedno dieťa vo veku 3-7 rokov a jedna štvrtina bola v čase výskumu bez detí. Rozhovory sa realizovali v domácnostiach, za každú domácnosť - manželský pár - mohol odpovedať iba jeden z partnerského páru. Zber empirických dát sa uskutočnil v marci 2006 a prácu v teréne zabezpečila agentúra TNS SK.

Tabuľka č. 1.: Štruktúra výskumnej vzorky podľa základných socio-demografických charakteristík (v %)

Ukazovateľ	Muži	Ženy	Celý súbor
Pohlavie: - muž	-	-	49,1
- žena	-	-	50,9
Vek: - 20 -- 26	14,6	26,2	20,5
- 27 – 30	32,0	37,5	34,8
- 31 – 32	19,4	22,3	20,9
- 33 a viac rokov	34,0	14,1	23,9
Vzdelanie: - základné + stredoškolské bez maturity	32,2	23,4	27,6
- stredoškolské s maturitou	47,8	57,4	52,7
- vysokoškolské	20,0	19,1	19,7
Sociálne postavenie: - študent/-ka	.	0,4	0,2
- zamestnanec/-kyňa na plný úväzok	79,4	58,6	68,8
- zamestnanec/-kyňa na čiastočný (skrátенý) úväzok	0,4	2,0	1,2
- súkromný podnikateľ/-ka so zamestnancami	2,4	0,4	1,4
- osoba samostatne zárobkovo činná, živnostník, slobodné povolanie	13,0	3,5	8,2
- na materskej dovolenke	0,4	15,6	8,2
- na rodičovskej dovolenke	0,4	6,6	3,6
- v domácnosti	0,4	2,7	1,6
- nezamestnaný/-á	3,6	9,4	6,6
- iné, aké (respondent/-ka)	.	0,8	0,4
Býva v obci: - do 999 obyvateľov	10,9	12,1	11,5
- 1000 -- 1999	19,8	21,5	20,7
- 2000 – 4 999	15,4	16,8	16,1
- 5 000 – 19 999	14,6	18,0	16,3
- 20 000 --90 000	23,9	19,5	21,7
- viac ako 90 000	15,4	12,1	13,7

Respondenti a respondentky v tejto výskumnej sonde boli vo veku od 20 do 35 rokov. Najvyšší podiel v nej tvorila skupina vo veku 31 rokov (10,5 %) a najmenší podiel skupina vo

veku 20 rokov (0,4 %). Podľa vekových skupín je vo výskumnej vzorke najviac žien a mužov od 26 do 29 rokov (32,2 %), po nich nasledovala skupina vo veku 30-32 rokov (29,5 %), ďalej vek od 33 do 35 rokov (23,9%) a najmenší podiel tvorili respondenti vo veku od 20 do 25 rokov (14,4 %). Spolu necelé dve tretiny žien boli vo veku do 30 rokov, muži mali nadpolovičné zastúpenie vo veku nad 31 rokov.

Podľa sociálneho postavenia medzi mužmi prevládali zamestnanci na plný pracovný úväzok. Druhou typickou skupinou podľa počtu zaradených mužov bol status samostatne zárobkovo činnnej osoby, živnostníka. Aj v skupine žien bola najväčšia početnosť za skupinu zamestnankýň na plný pracovný úväzok, avšak v porovnaní s mužmi šlo o oveľa menší podiel. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili ženy na materskej dovolenke a tretiu ženy nezamestnané.

Z hľadiska miesta bývania bol vo výskumnej vzorke najvyšší podiel bývajúcich v stredných mestách s počtom obyvateľov 20-90 tisíc (21,7 %) a najmenej takých, ktorí bývajú v malých dedinách s počtom obyvateľov do 999 obyvateľov (10,9 %). Viac ako polovicu výskumnej vzorky tvorili osoby so stredoškolským vzdelaním s maturitou (52,7%), viac ako jednu štvrtinu respondenti so základným a stredným vzdelaním bez maturity (27,6 %) a približne jednu pätinu respondenti s vysokoškolským vzdelaním (19,7 %).

2. Časovanie založenia rodiny

Pre prevažnú väčšinu slovenskej populácie rodina znamená veľmi dôležitú hodnotu. Podľa Výskumu európskych hodnôt, ktorý sa uskutočnil v rokoch 1999/2000, až 87,5 % dospeljej populácie občanov Slovenska označilo rodinu za veľmi dôležitú hodnotu vo svojom osobnom živote⁴. Podľa zistení z rovnakého výskumu až 88,5 % opýtaných nesúhlasilo s názorom, že manželstvo je zastaraná inštitúcia⁵. Potvrdzujú to i štatistické dáta, ktoré ukazujú, že až 9 z desiatich občanov Slovenska v dospelom veku vstupuje aspoň raz za života do manželstva. Avšak to, kedy je vhodné tento krok urobiť, poprípade aké podmienky považujú mladí ľudia za predpoklad vstupu do manželstva, závisí od množstva okolností. S veľkou pravdepodobnosťou sa takéto rozhodnutie prijíma v dôsledku kombinácie

⁴ Vyšší podiel odpovedí na rovnakú otázku malo z 32 krajín, ktoré sa výskumu zúčastnili iba obyvateľia Malty (95,6 %), Islandu (94,2 %) a Poľska (91,8 %). Priemerná hodnota odpovedí vo všetkých 32 skúmaných krajinách dosiahla 84,4 %.

⁵ Vyššiu mieru nesúhlasu s názorom, že manželstvo je zastaraná inštitúcia mali obyvateľia Malty (93,5 %), Islandu (91,7 %) a Poľska (90,7 %). Priemerná hodnota za 32 európskych krajín dosiahla 80,8 %.

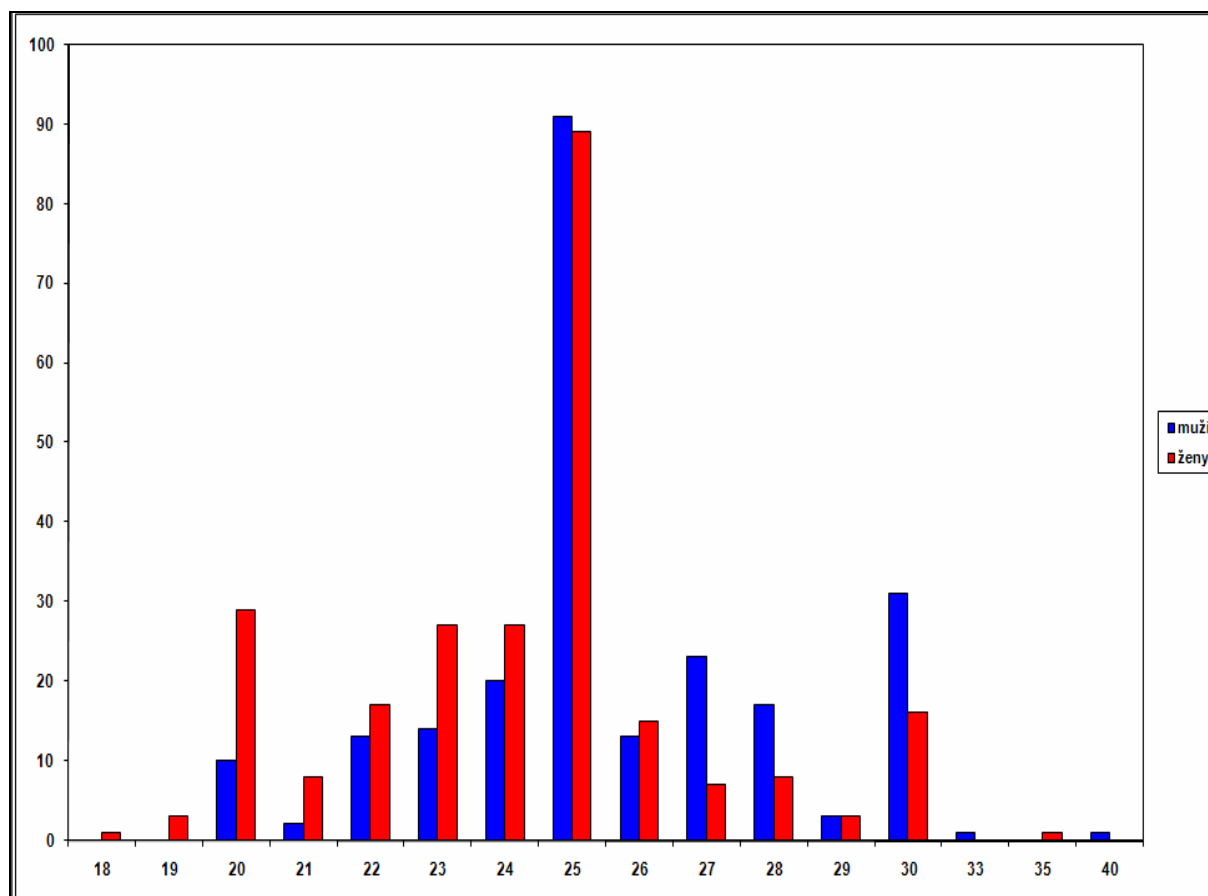
individuálnych charakteristík ako je vek, vzdelanie, pohlavie, ale i charakteristík ako sú pracovné aspirácie, vykonávané zamestnanie a pod. Aký vek považujú za najvhodnejší pre vstup do manželstva mladé ženy a muži, ktorí sa zúčastnili v tejto výskumnej sonde, je predmetom analýzy v nasledujúcej kapitole.

2.1. Ideálny vek pre vstup do manželstva

Ideálny vek pre vstup do manželstva môže znamenať pre rôznych jednotlivcov inú vekovú hranicu - my sme sa pýtali na vek, ktorý by bol ideálny konkrétne pre mladých mužov a ženy z tejto výskumnej sondy. Podľa získaných dát sa ideálny vek pre konkrétnych respondentov a respondentky pohybuje v hraniciach od 18 do 40 rokov. Ako dáta ukazujú, vek pred dosiahnutím 20 rokov veku života a vek po 30 rokoch považovalo za ideálny len veľmi málo respondentov. Najväčší počet mužov a žien označil za ideálny vek vstupu do manželstva vek 25 rokov. Smerom k nižšiemu veku sa zvyšoval počet odpovedí od žien oproti mužom a smerom k vyššiemu veku zase rástol počet odpovedí od mužov v porovnaní so ženami. Priemerný vypočítaný ideálny vek pre vstup do manželstva na základe týchto dát dosiahol 24,95 roka.

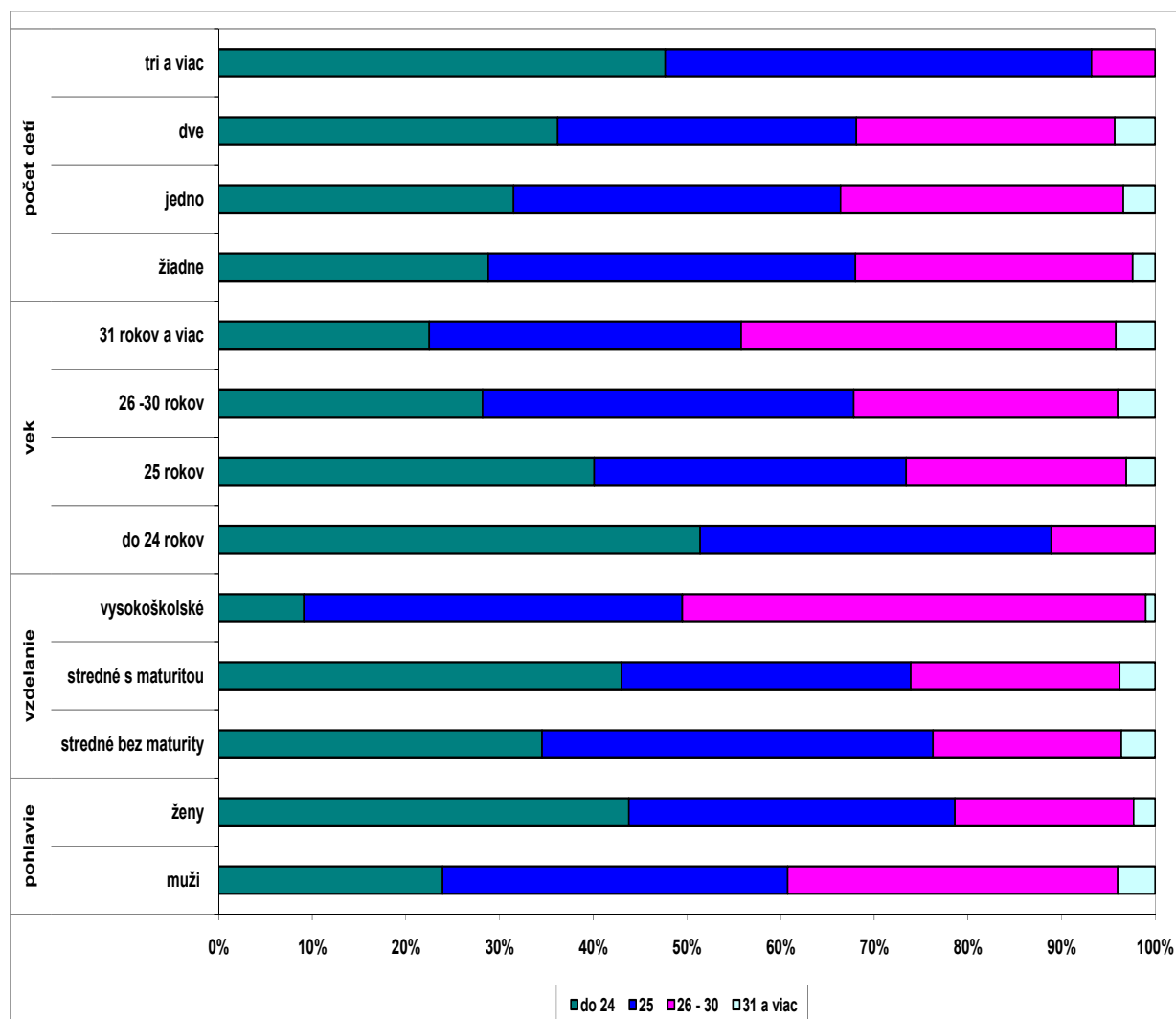
Graf č. 1

Ideálny vek pre vstup do manželstva (absolútne počty)

Graf č. 2

Ideálny vek pre vstup do manželstva podľa pohlavia, vzdelania, veku a počtu detí (%)

Vekovú hranicu 24 a menej rokov ako ideálny vek pre vstup do manželstva označili častejšie ženy ako muži, mladí ľudia s maturitou a stredným vzdelaním bez maturity ako vysokoškolsky vzdelaní respondenti/ky, starší ako 25 rokov a majú viac ako tri deti. Vekovú hranicu nad 26 rokov za ideálny vek vstupu do manželstva označovali častejšie muži ako ženy, mladí ľudia s vysokoškolským vzdelaním a zatiaľ bezdetní.

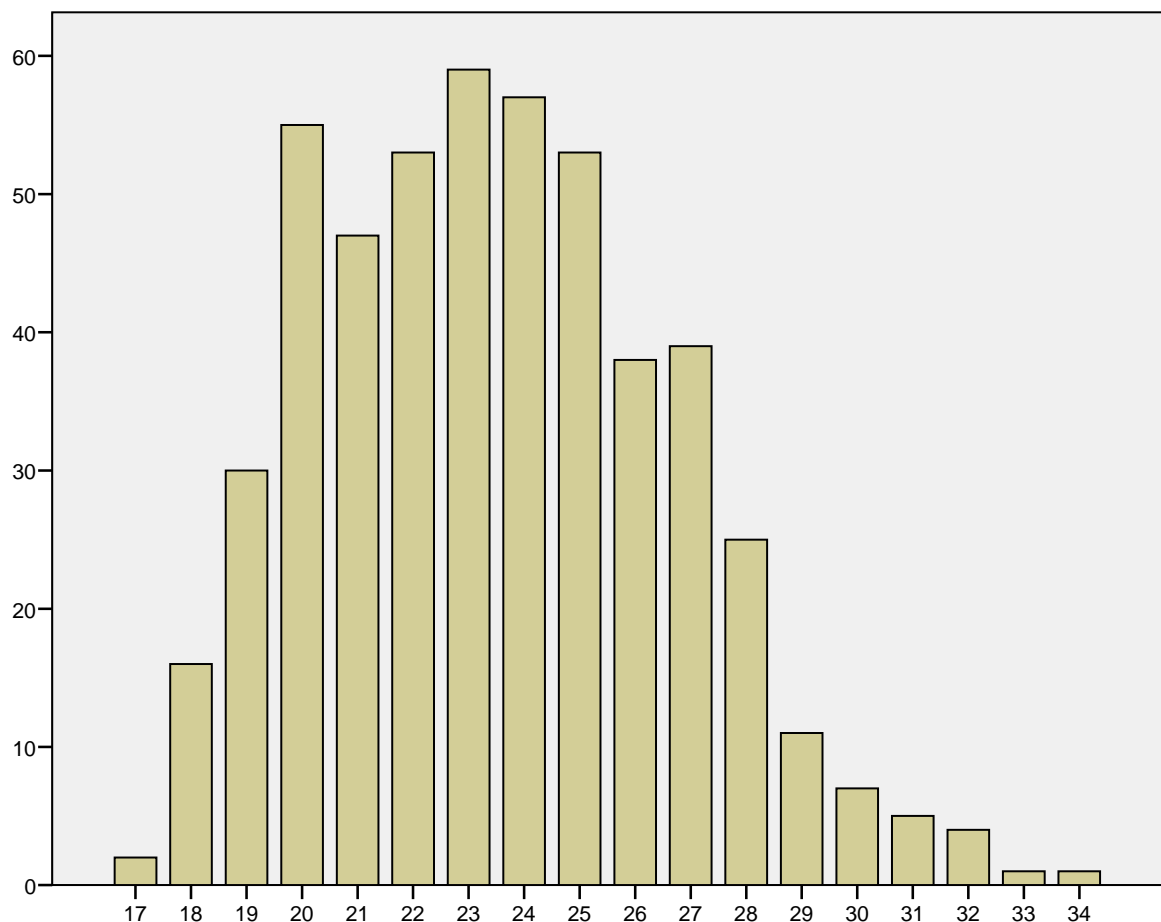
2.2. Skutočný vek vstupu do manželstva

Skutočný vek vstupu do manželstva sa mierne odlišuje od veku, ktorý deklarovali respondenti a respondentky ako ideálny vek. Pohyboval sa v rozpätí od 17 do 34 rokov tak

u respondentov/tiek ako i ich partnerov/iek. Najvyšší podiel mladých ľudí bol pri vstupe do manželstva vo veku 21 - 24 rokov (42,8 % odpovedajúcich a 45,6 % ich partnerov a partneriek). Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili mladí ľudia vo veku 25-29 rokov (do manželstva v tomto veku vstúpilo 33,1 % respondentov a 37,6% ich partnerov/iek). Vstup do manželstva vo veku do 20 rokov bol zriedkavejší (20,5 % respondentov a 16,3 % ich partnerov/iek). Vo veku nad 30 rokov vstupoval do manželstva pomerne malý podiel ľudí (3,6% respondentov/tiek a 3,2 % ich partnerov/iek). Vo veku nad 25 rokov vstupovali do manželstva hlavne tí, ktorí uprednostňujú stratégiu spojenú s posunom narodenia detí do neskoršieho obdobia, keď budú mať rozbehnutú pracovnú kariéru. Priemerný vek pri uzavretí sobáša bol u respondentov/tiek 23,49 rokov a u partnerov/iek 23,72 rokov.

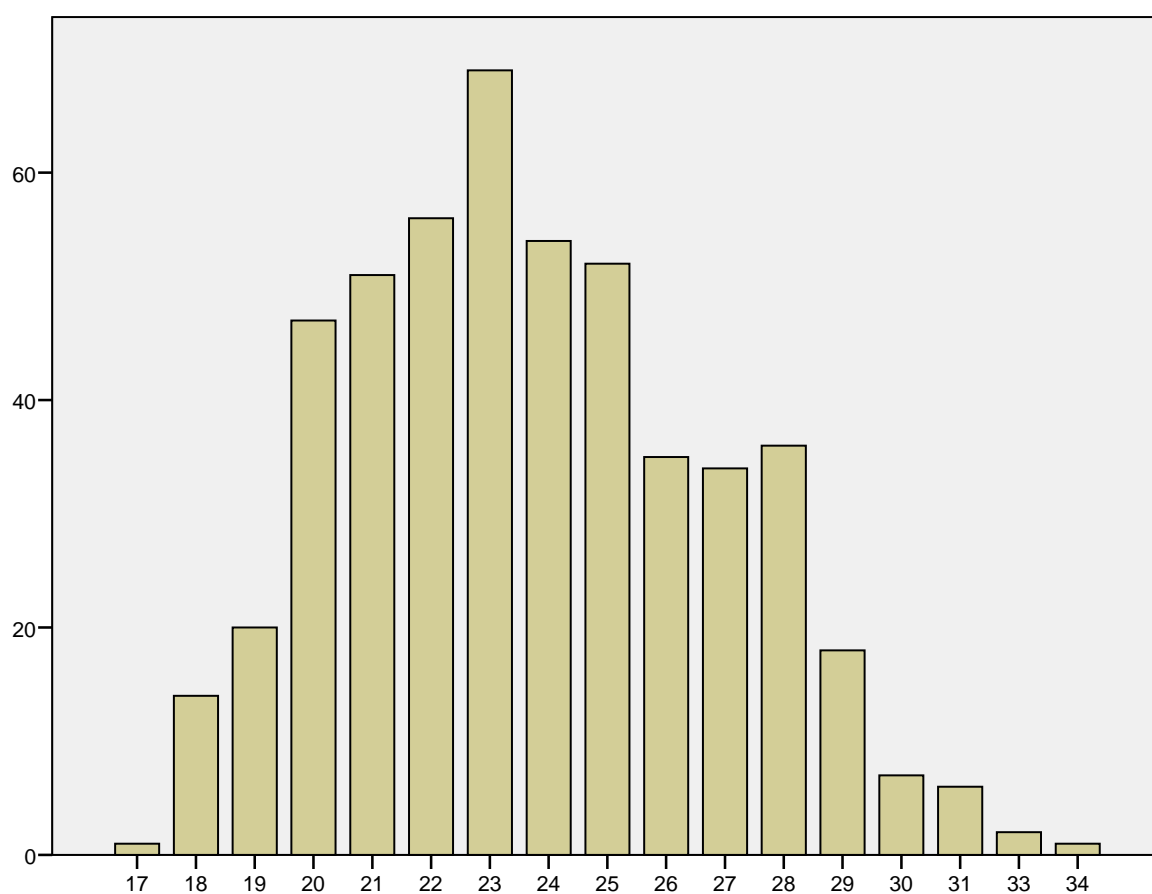
Graf č. 3

Skutočný vek respondenta/tky pri vstupe do manželstva

Graf č. 4

Skutočný vek partnera/rky pri vstupe do manželstva

2.3. Ideálny vek pre narodenie prvého dieťaťa

Pre mnoho ľudí sú deti dôležitou podmienkou šťastného manželstva. Ukazujú to aj výsledky z Výskumu európskych hodnôt z rokov 1999/2000. Podľa dát zo spomínaného výskumu 69,8% populácie Slovenska považovalo deti za veľmi dôležitú podmienku šťastného manželstva. Priemerná hodnota odpovede na rovnakú otázku v 32 skúmaných krajinách dosiahla hodnotu 63,1 %, vyššie hodnoty ako Slovensko mali Česká republika (77,5 %), Maďarsko (82,7 %) a Ukrajina (84,4 %).

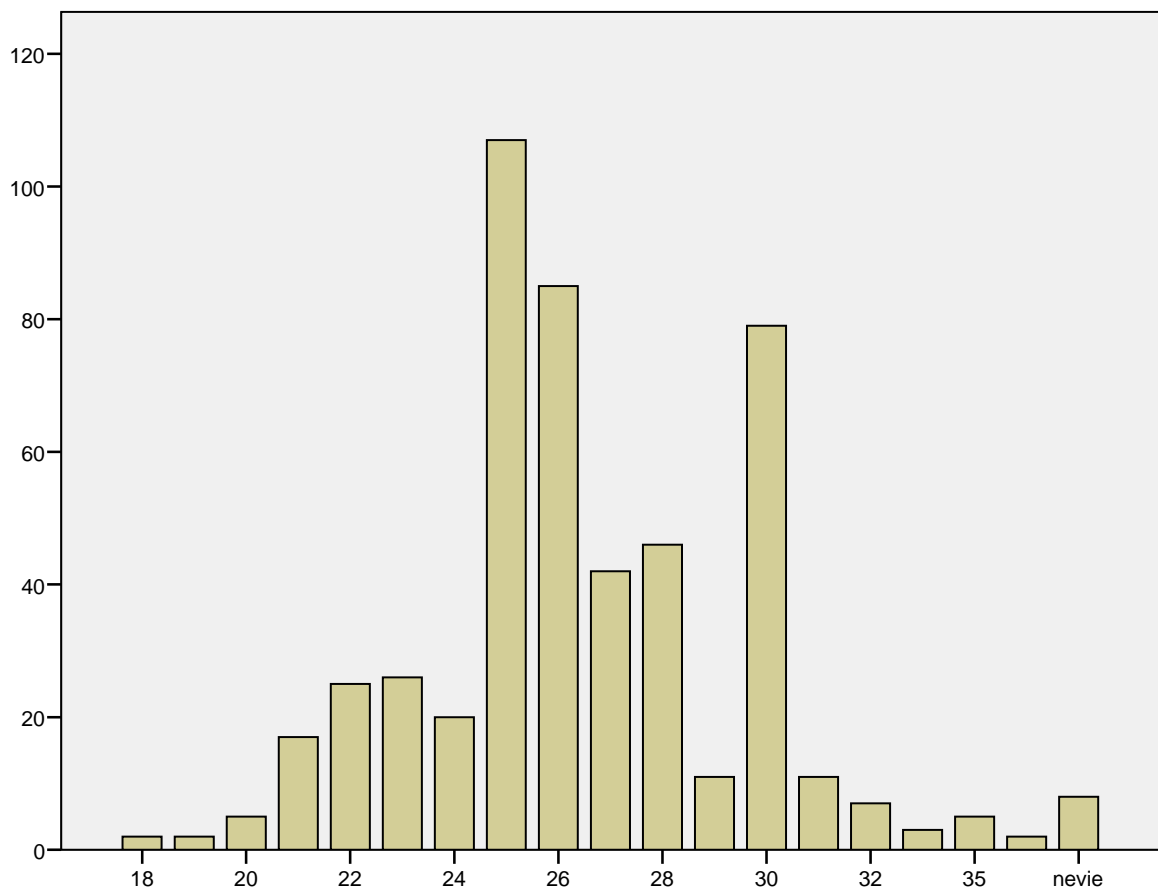
Po narodení dieťaťa sa menia mnohé aktivity každodenného života mladej rodiny, hlavne v ranom veku, keď dieťa vyžaduje celodennú starostlivosť. Túto úlohu na seba obyčajne preberajú matky, ktoré na určitú dobu prerušujú zamestnanie. Mladá rodina okrem zmeny organizácie každodenného života a nových povinností stráca často jeden z pracovných príjmov a v mnohých mladých rodinách sa znižuje životná úroveň. Navyše, v mnohých

mladých rodinách prichádza dieťa/deti v období, keď je ich rozpočet zaťažený výdavkami na zabezpečenie bývania, splácaním hypotéky a ďalších výdavkov. Viacerí z rodičov hneď po odštartovaní pracovnej kariéry musia uvažovať o jej prípadnom prerušení. Aký vek života je pre narodenie dieťaťa ideálny?

Názory na ideálny vek pre narodenie prvého dieťa sa líšia podobne ako názory na ideálny vek pre uzavretie sobáša. Ako ukazuje graf č. 5, existuje viacero „ideálnych vekov“ pre narodenie prvého dieťaťa: pohybujú sa na kontíuu od 18 do 36 rokov, s výrazným počtom zástancov vo veku 25, 26 a 30 rokov, ale boli i takí, ktorí nevedeli určiť ideálny vek pre narodenie prvého dieťaťa. Uvádzané roky závisia viac menej od individuálnych charakteristík respondentov, ich skúseností a životných podmienok i aspirácií, ktoré v živote majú.

Graf č. 5

Ideálny vek pre narodenie prvého dieťaťa

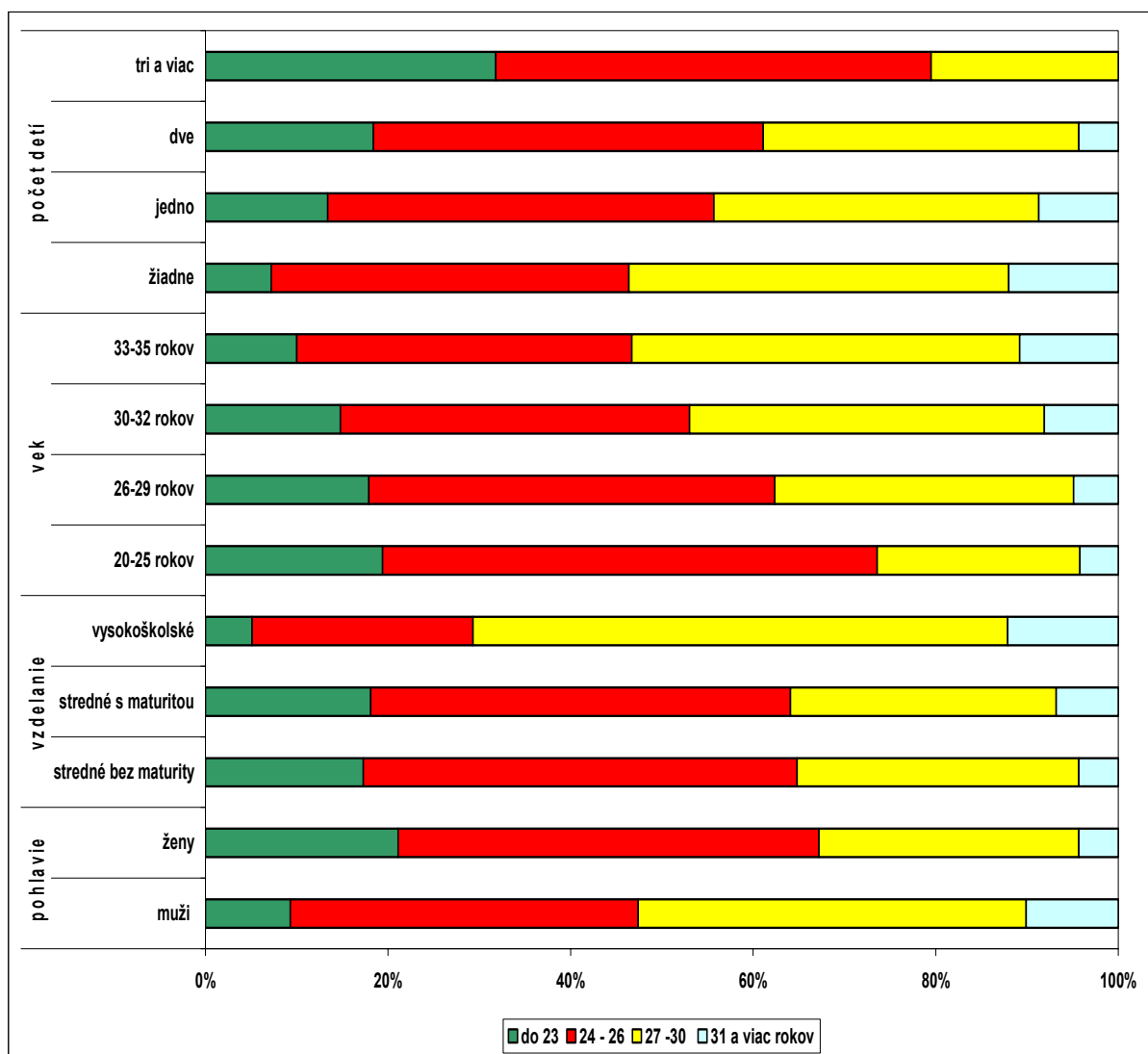

Dáta ukazujú, že za ideálny vek pre narodenie prvého dieťaťa považujú muži a ženy rozdielne vekové hranice. Vek do 23 rokov považuje za ideálny dva krát viac žien (21,1%) ako mužov (9,3 %). Najväčší podiel mladých žien (46,1 %) považuje za ideálny vek pre narodenie prvého dieťaťa vek v rozpätí 24 - 26 rokov, kým z mužov takýto vekový interval označilo za ideálny 38,1 %. Najväčší podiel mužov označil za ideálnu vekové hranicu pre narodenie prvého dieťaťa interval 27 - 30 rokov (42,5 %). Vek nad 31 rokov považuje za ideálny pre narodenie prvého dieťaťa približne jedna desatina mužov a zo žien to bola iba 4,3%.

Podľa zistení z tohto výskumu je možné za ideálny vek pre narodenie prvého dieťaťa v priemere označiť vek 26,35 roka.

Graf č. 6

Ideálny vek pre narodenie prvého dieťaťa podľa pohlavia, vzdelania, veku a počtu detí (%)

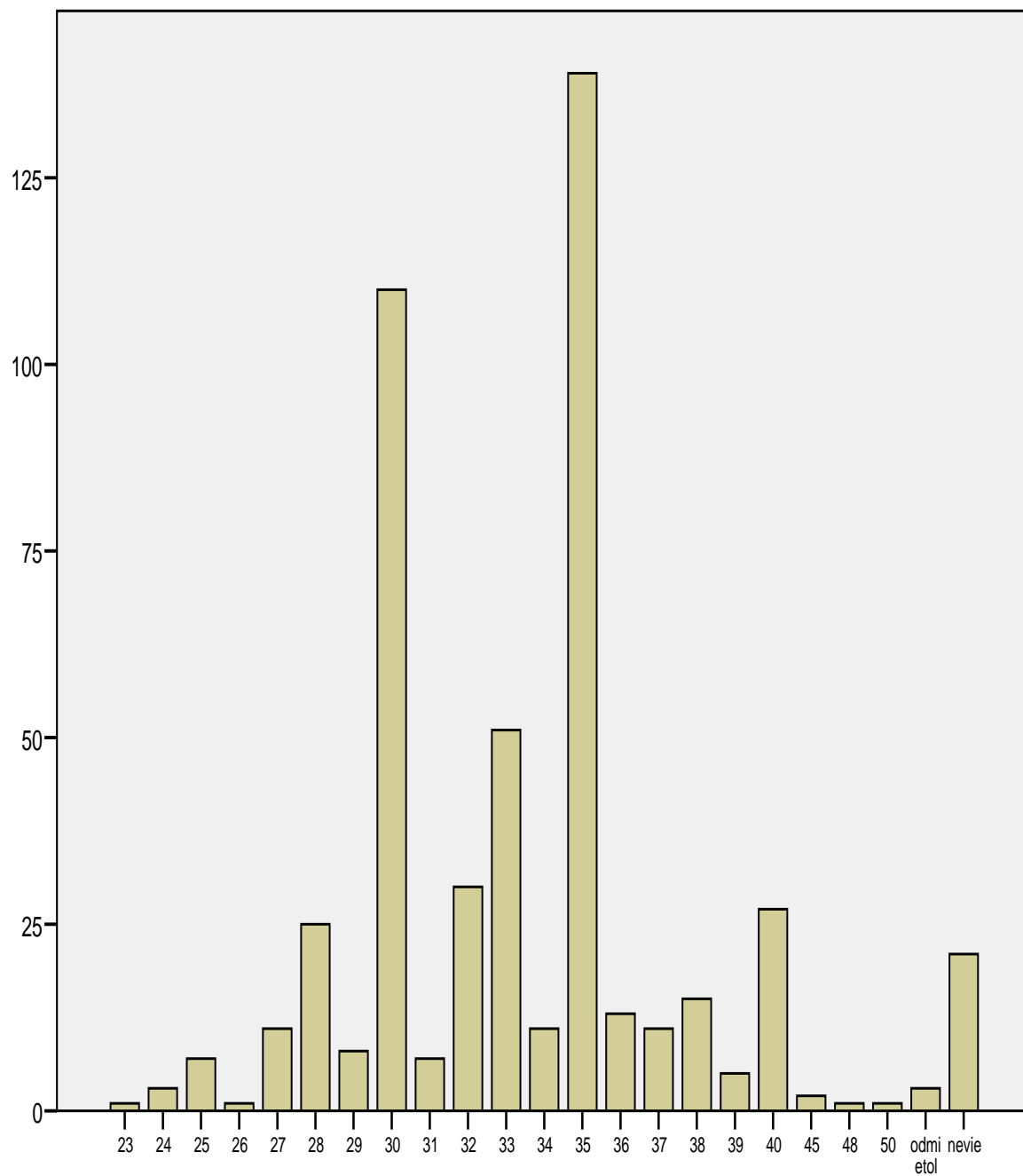
Vzdelanie pomerne výrazne diferencuje názory na ideálny vek pri narodení prvého dieťaťa. Kým najväčší podiel vysokoškolsky vzdelaných mladých ľudí (58,6 %) považuje za ideálne vekové rozpätie 27 - 30 rokov, prevaha mladých respondentov/tiek s nižšími stupňami vzdelania označuje za ideálne vekové rozpätie 24 - 26 rokov (46,0 % s maturitou a 47,5% s učňovským vzdelaním). Skutočný vek respondenta diferencoval názory na ideálny vek pre narodenie prvého dieťaťa a tu sa ukázalo, že čím sú respondenti/ky mladší/šie, tým viac z nich sa priklonilo k nižšej vekovej hranici do 23 rokov a so zvyšujúcim sa vekom respondentov/iek sa zvyšoval podiel zástancov vyššieho veku pre narodenie prvého dieťaťa.

2.4. Ideálny vek pre narodenie posledného dieťaťa

Existuje viacero analýz, ktoré poukazujú na to, že so zvyšujúcim sa vekom vstupu do manželstva a zvyšovaním veku narodenia prvého dieťaťa sa skracuje reprodukčné obdobie. Keďže matka potrebuje určitý čas na rehabilitáciu medzi pôrodmi, skrátením reprodukčného obdobia sa znižuje počet detí narodených v rodine. Podľa údajov získaných v tejto výskumnej sonde sa za ideálny vek narodenia posledného dieťaťa v priemere považuje vek 33,05 roka. Samozrejme, že na to vplýva celý rad iných okolností. Podobne ako pri určovaní ideálneho veku pri narodení prvého dieťaťa majú jednotlivci rozdielne názory aj na ideálny vek pri narodení posledného dieťaťa. Aj keď podľa údajov dosahuje priemerná hodnota ideálneho veku pre narodenie posledného dieťaťa hodnotu 33,05 roka, v skutočnosti, ako to ukazuje aj graf č. 7, existujú tri ideálne vekové hranice a sú nimi 30 rokov, 33 rokov a 35 rokov, čo závisí do veľkej miery od individuálnych charakteristík respondenta.

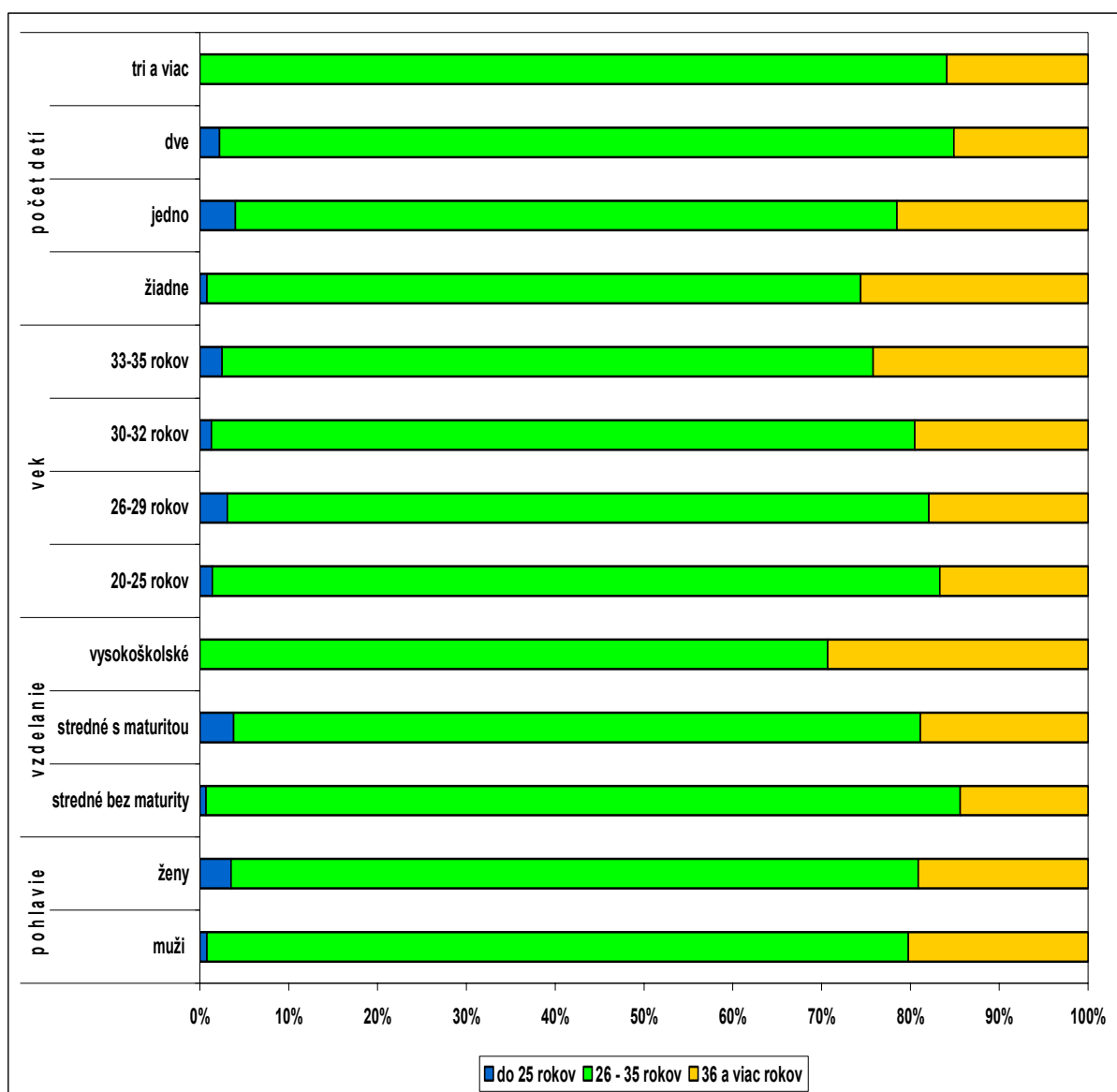
Graf č. 7

Ideálny vek pre narodenie posledného dieťaťa

Graf č. 8

Ideálny vek pre narodenie posledného dieťaťa podľa pohlavia, vzdelania, veku a počtu detí (%)

Skúmaní mladí ľudia považujú za ideálny vek pre narodenie posledného dieťaťa rôznu vekovú hranicu. Len veľmi malý podiel označil hranicu do 25 rokov života, pričom častejšie tento vek za ideálny označili ženy, so stredoškolským vzdelaním s maturitou a tí, ktorí majú jedno dieťa. Viac ako tri štvrtiny skúmaných považuje za ideálny vek pre narodenie posledného dieťaťa vekové rozpätie 26-35 rokov a približne jedna pätina sa prikláňa k veku presahujúcemu 36 rokov. Vekovú hranicu presahujúcu 36 rokov označili za ideálnu hlavne ľudia s vysokoškolským vzdelaním, takí, ktorí zatiaľ nemajú žiadne alebo jedno dieťa a majú viac ako 30 rokov. Čím neskoršie respondenti uzavreli manželstvo, tým viac sa prikláňali

k vyššiemu veku považovanému za ideál pri narodení posledného dieťaťa. Kým z tých, ktorí vstúpili do manželstva vo veku 17-20 rokov, označilo vek presahujúci 35 rokov života za ideálny pre narodenie posledného dieťaťa 14,6%, z tých, ktorí uzavreli manželstvo vo veku nad 30 rokov zastávalo takýto názor až 38,9%. Vyšší vek označovaný za ideálny pre narodenie posledného dieťaťa bol častejšie preferovaný tými, ktorí pri voľbe stratégie chcú sa zamerať najprv na rozbehnutie pracovnej dráhy a narodenie detí odsúvajú na neskoršie obdobie.

Dáta ukazujú na existujúce rozdiely medzi skutočným a ideálnym vekom pre vstup do manželstva. Kým priemerný reálny vek vstupu do manželstva bol u respondentov 23,49 roka, ideálny priemerný vek pre vstup do manželstva bol podľa odpovedí vyšší a bol na hodnote 24,95 roka. Priemerný ideálny vek pre narodenie prvého dieťaťa dosiahol hodnotu 26,36 roka a priemerný ideálny vek pre narodenie posledného dieťaťa zase 33,05 roka – čo je vekové rozpätie, kedy by mal v mladej rodine prebiehať reprodukčný proces.

3. Deti v mladých rodinách: predstavy versus realita

Štatistické dáta signalizujú, že v posledných desaťročiach pokračuje pokles pôrodnosti (výnimkou je niekoľko posledných rokov – 2002 – 2006). V dôsledku toho rastie počet rodín s menším počtom detí. Odborníci hovoria o viacerých príčinách tejto zmeny: časť z nich poukazuje na zvýšenie veku vstupu do manželstva - odkladanie narodenia detí do vyššieho veku, iní zdôrazňujú masové zapojenie žien do trhu práce, ďalší tento fakt spájajú s predlžovaním veku prípravy na povolanie, ďalší s nedostatkom vhodných služieb - hlavne pre rodiny s malými deťmi. Pravdou bude zrejme kombinácia viacerých faktorov. Čo považujú za ideál v počte detí mladí ľudia žijúci v manželstve, koľko detí majú reálne a čo môže vplývať na skutočný počet detí v rodine, bude predmetom ďalšej analýzy. Hneď na úvod je potrebné dodať, že ide o rodiny na začiatku rodinného cyklu, u ktorých reprodukčný proces ešte nezačal, alebo začal, ale ešte nie je ukončený, ale i také, ktoré už majú želaný počet detí.

3.1. Ideálny počet detí

Koľko detí v rodine teda považujú za ideálne, ukazujú nasledujúce údaje. Podľa týchto údajov je pre najväčší počet mladých ľudí žijúcich v manželstve ideálom rodina s dvomi deťmi (66,6%). Približne jedna štvrtina z nich považuje za ideál 3 detnú rodinu, pre 4,4 % by ideálna rodina mala mať 4 a viac detí. Malá rodina s jedným dieťaťom je na Slovensku ideálom len pre veľmi malý podiel mladých rodín (4,6 %) a bezdetná rodina pre 0,2 %.

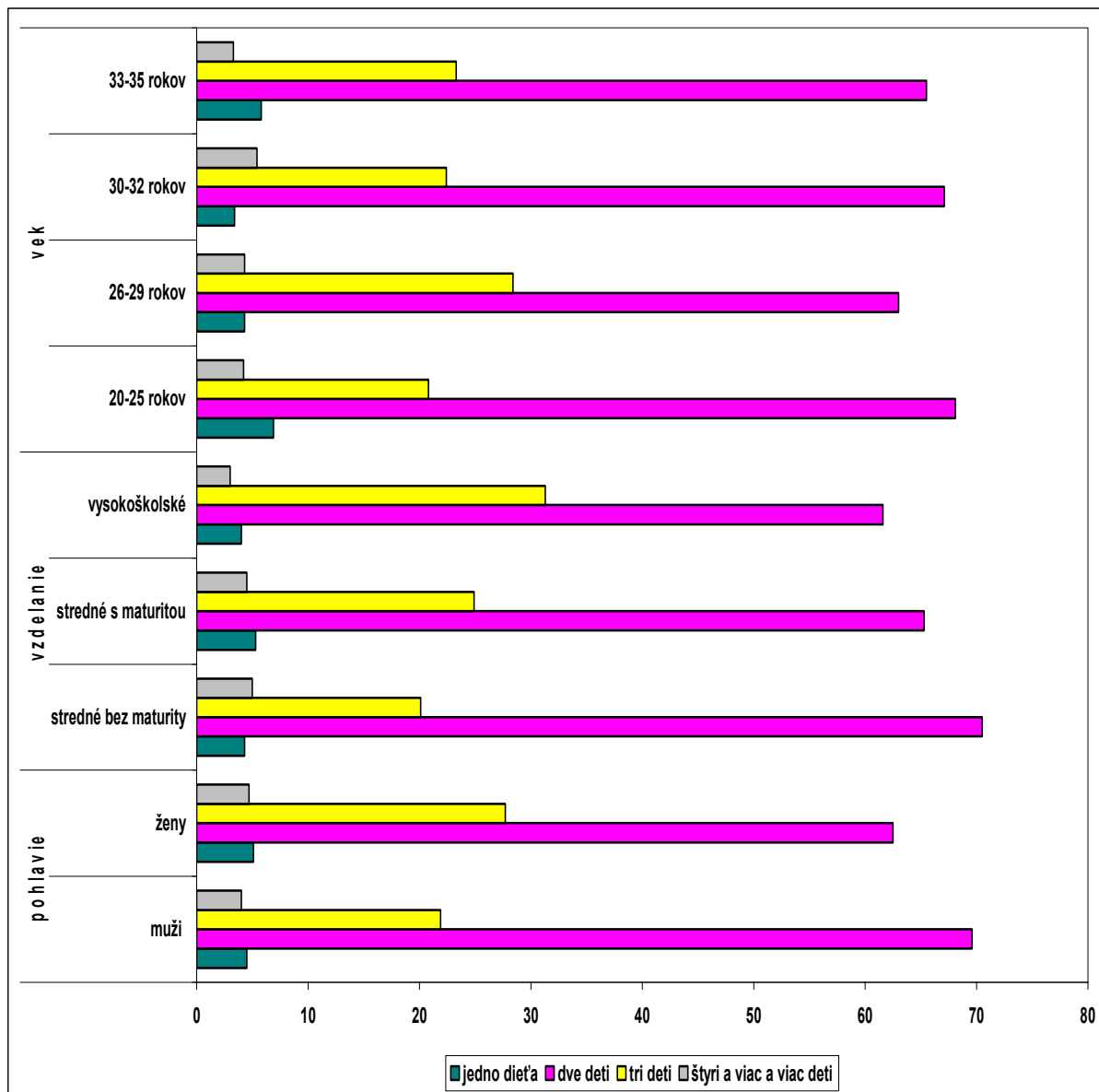
Tabuľka č. 2.: *Ideálny počet detí v rodine (%)*

	Podiel %
Žiadne dieťa	0,2
Jedno dieťa	4,6
Dve detí	66,0
Tri detí	24,9
Štyri a viac detí	4,4
Spolu	100,0

Počet detí v rodine, ktorý považujú mladí manželia za ideálny, sa mierne líši podľa pohlavia. Mierne prevaha mužov (69,6 %) oproti ženám (62,5 %) preferuje dvojdetný model, viac žien (27,7%) ako mužov (21,9 %) považuje za ideál trojdetný model. K dvojdetnému modelu sa prikláňajú častejšie mladí ľudia so základným a stredným vzdelaním bez maturity (70,5%), spomedzi mladých ľudí s maturitou to bolo 65,3 % a spomedzi vysokoškolsky vzdelaných 61,6 %. So zvyšujúcim sa stupňom dosiahnutého vzdelania rástol podiel osôb, pre ktorých je ideálom trojdetný model rodiny: ten je rozšírenejší u vysokoškolsky vzdelaných mladých ľudí (31,3 %) než u ľudí so základným a stredným vzdelaním bez maturity (20,1 %). Vek respondent/ky a hmotné zabezpečenie domácnosti diferencovali názory na ideálny počet detí v rodine iba málo. Mladí manželia, ktorí sa v stratégii plánovania rodiny a zamestnania orientujú na skoršie narodenie dieťaťa a až následne na prácu (keď deti vyžadujú menej starostlivosti), považujú častejšie za ideál veľkú rodinu s 3-4 deťmi, v porovnaní s tými, čo časovo preferujú rozbeh pracovnej kariéry. Pri oboch stratégiách síce dominuje dvojdetná rodina, ale oveľa častejšie u tých, ktorí chcú najprv rozbehnúť pracovnú dráhu (74,2 %, než u tých, ktorí chcú najskôr deti a potom sa venovať zamestnaniu (59,6 %).

Graf č. 9

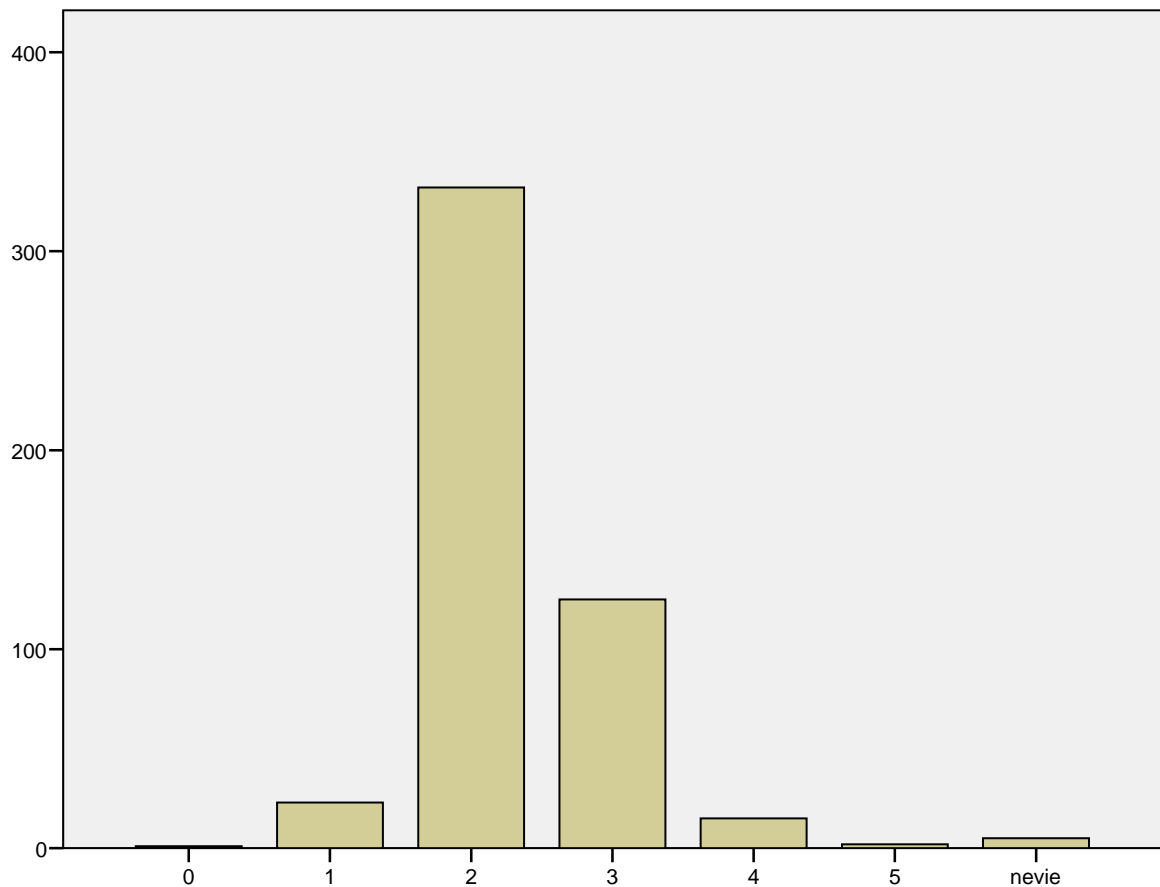
Ideálny počet detí v rodine podľa pohlavia, vzdelania a veku (%)

Priemerný ideálny počet detí v rodine dosahuje hodnotu 2,27 dieťaťa.

Graf č. 10

Ideálny počet detí v rodine

Jedno dieťa v rodine považuje za ideál väčšina tých mladých manželov, ktorí ešte nemajú žiadne alebo majú jedno dieťa. Iba málo tých, čo majú v súčasnosti 2 deti, považuje za ideál jedno dieťa. Pomerne veľká skupina skúmaných mladých ľudí (okolo 1/5), ktorí zatiaľ nemajú dieťa, považuje za ideál viac detí ako štyri. Väčší počet detí v rodine ako tri považujú za ideálny najčastejšie tí, ktorí majú v súčasnosti 3 a viac detí.

Jedno dieťa v rodine považujú najčastejšie za ideál takí respondenti a respondentky, ktorí majú jedno dieťa aj reálne a tí, ktorí zatiaľ nemajú žiadne dieťa. Dve deti za ideálne považujú najčastejšie tí, ktorí majú dve deti, menej tí, ktorí majú jedno poprípade zatiaľ žiadne dieťa. Väčší počet detí považujú za ideálny predovšetkým takí mladí muži a ženy, ktorí majú v súčasnosti minimálne dve a viac detí.

Tabuľka č. 3: Skutočný počet detí v rodine podľa počtu detí považovaného za ideálny (%)

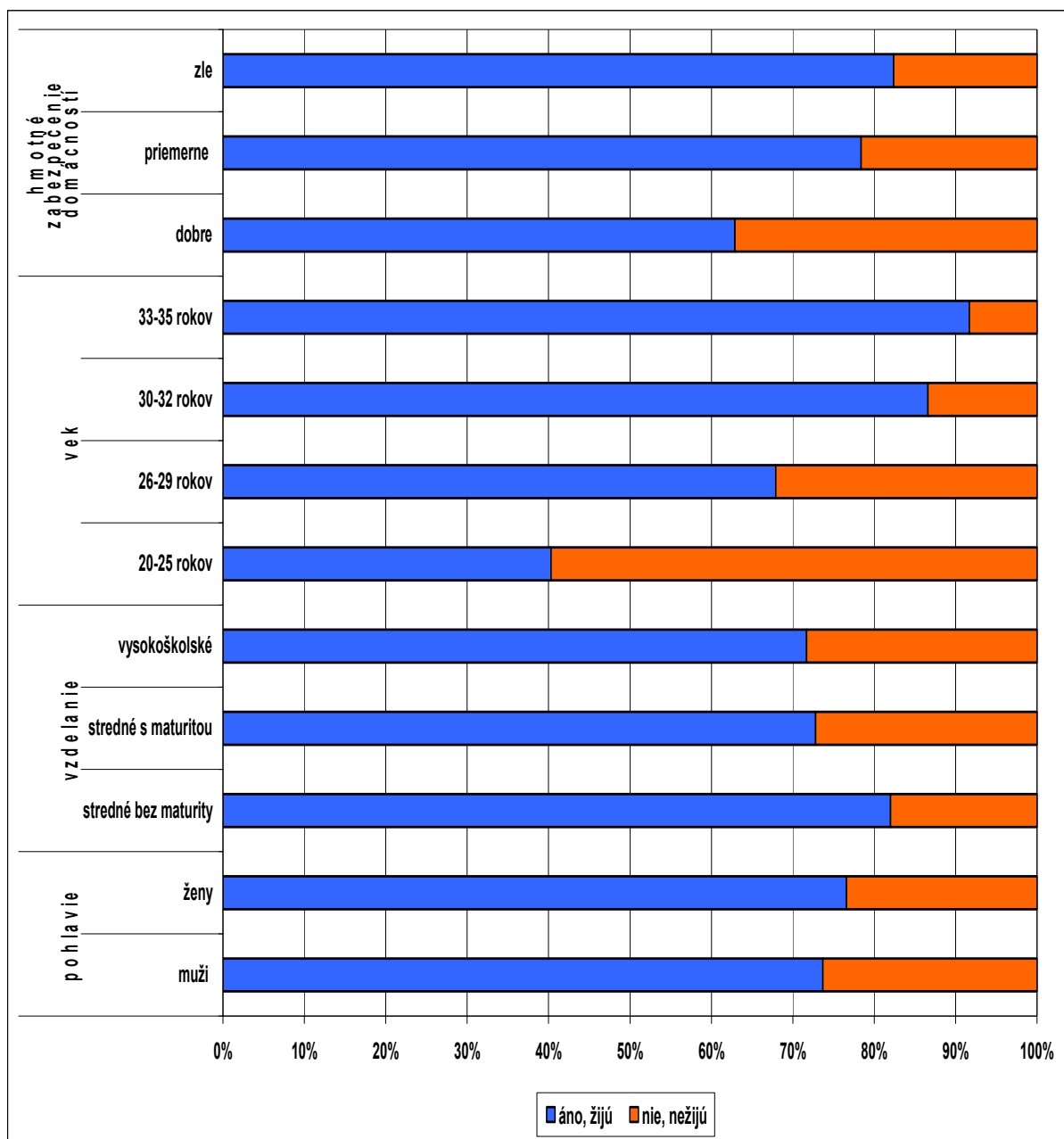
Skutočný počet detí v rodine	Ideálny počet detí v rodine			
	Jedno dieťa	Dve deti	Tri deti	Štyri a viac detí
Žiadne	41,7	25,9	18,4	27,3
Jedno dieťa	45,8	32,2	22,4	13,6
Dve deti	12,5	40,4	33,6	27,3
Tri a viac detí	0,0	1,5	25,6	31,8
Spolu	100,0	100,0	100,0	100,0

3.2. Skutočný počet detí

Viacere analýzy ukazujú, že medzi ideálnym počtom detí v rodine a skutočným sú rozdiely. Keďže v tejto výskumnej sonde ide o mladé rodiny, je potrebné zdôrazniť, že reprodukčný proces u nich ešte nie je ukončený a dá sa predpokladať, že budú mať (ďalšie) dieťa/deti. Okrem toho, je vo výskumnej vzorke jedna štvrtina mladých ľudí, ktorí zatiaľ nemajú žiadne deti.

Graf č. 11

Prítomnosť nezaopatrených detí v rodine podľa pohlavia, vzdelania, veku, a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

Pohlavie veľmi málo diferencuje domácnosti mladých ľudí podľa toho, či v nich žijú alebo nežijú nezaopatrené deti. So zvyšujúcim sa vzdelaním respondentov sa zvyšuje podiel takých domácností, v ktorých nežijú nezaopatrené deti. No najväčšie rozdiely sú podľa veku a hmotného zabezpečenia domácnosti: čím vyšší vek odpovedajúcich mužov a žien a tiež vyššie hmotné zabezpečenie, tým je menej domácností bez nezaopatrených detí. A podstatne viac bezdetných párov (42,5 %) je medzi tými, ktorí v stratégii preferencie rodiny alebo

zamestnania chcú najprv štart v zamestnaní a narodenie detí chcú posunúť na neskôr, oproti tým, ktorí preferujú najprv narodenie detí a potom orientáciu na prácu (11 %).

Medzi zatiaľ bezdetnými mladými manželmi je trochu viac mužov ako žien. Zodpovedá to všeobecnému trendu – muži sa stávajú rodičmi neskôr ako ženy. Bezdetnosť sa zvyšovala s rastúcim stupňom dosiahnutého vzdelania. So zvyšujúcim sa vekom podiel bezdetných mladých manželov klesal, (opäť súvislosť s celkovým demografickým trendom).

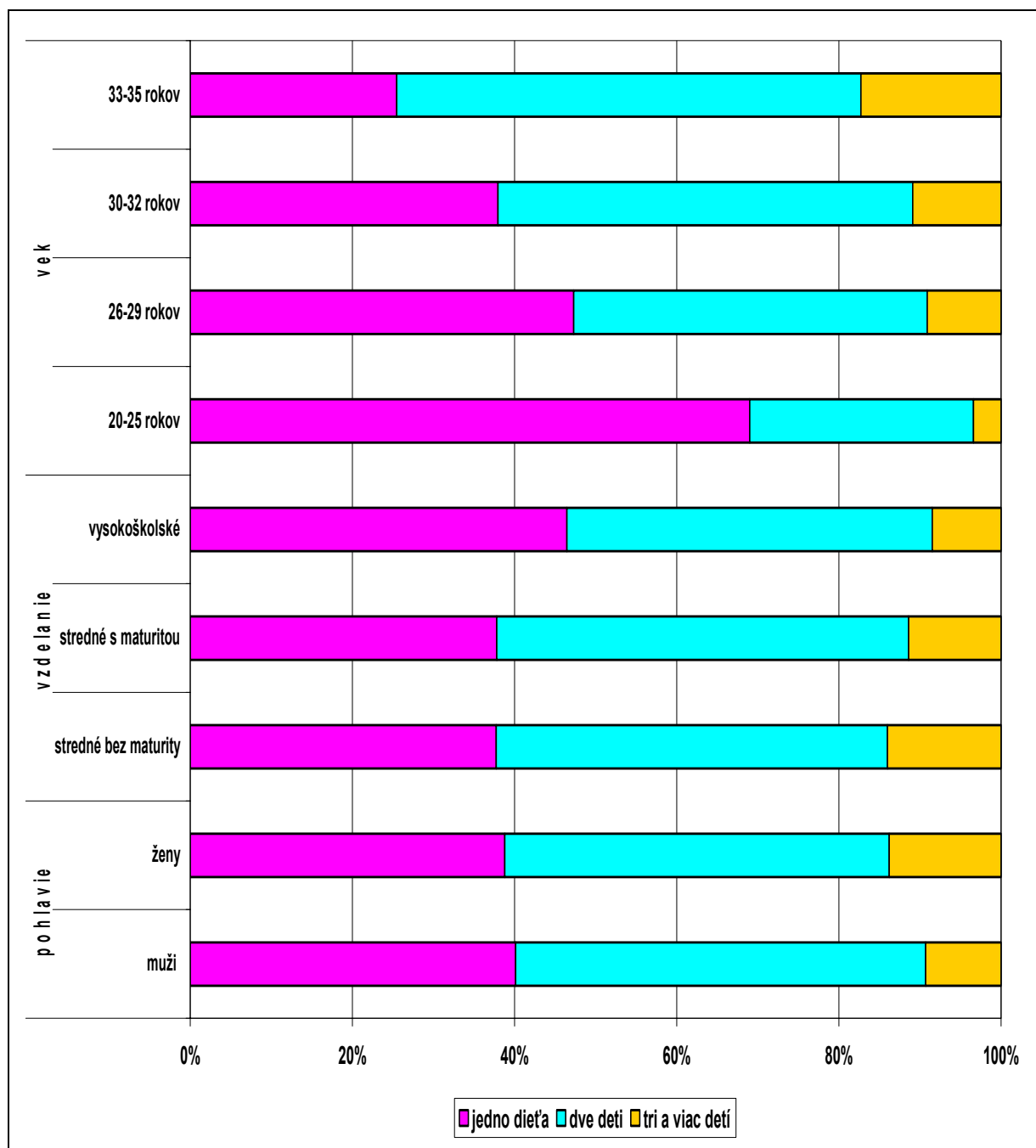
Z tých domácností, v ktorých žijú deti do 18 rokov, tvorili najväčšiu časť dvojdetné rodiny (48,9 %), menej bolo jednodetných rodín (39,4 %) a najmenší podiel tvorili rodiny s viac ako 3 deťmi (11,6 %).

Tabuľka č. 4: Celkový počet detí vo veku do 18 rokov v domácnosti respondenta (%)

Celkový počet detí žijúcich v domácnosti:	Podiel v %
Žiadne dieťa	24,9
Jedno dieťa	29,6
Dve deti	36,8
Tri deti	7,2
Štyri a viac detí	1,6
Spolu	100,0

Graf č. 12

Počet detí do 18 rokov žijúcich v domácnosti podľa pohlavia, vzdelania a veku (%)

Domácnosti, v ktorých žijú deti vo veku do 18 rokov, sú rôzne veľké. Najväčšie rozdiely sa prejavili podľa veku skúmaných osôb. So znižujúcim sa vekom rástol počet rodín, v ktorých žije jedno dieťa, so zvyšujúcim sa vekom klesal podiel jednodetných rodín a rástol počet rodín s dvomi a s tromi a viac deťmi. Menšie rozdiely sa ukázali podľa vzdelania: s rastúcim vzdelaním rástol aj podiel osôb s jedným dieťaťom a zmenšoval sa podiel s dvomi a viac deťmi.

Nemôžeme hovoriť o tom, nakoľko sa ideálny stav zhoduje alebo odlišuje od reálneho počtu detí v rodine. My sme konkrétne v tomto výskume zisťovali počet detí vo veku do 18 rokov, ktoré žijú s respondentom v jednej domácnosti, ale zdôrazňujeme hlavne tú skutočnosť, že v niektorých rodinách reprodukčný proces iba začína. Ale v prípadoch respondentov, ktorí preferujú pri výbere stratégie neskoršie narodenie dieťaťa (keď už rozbehnú pracovnú dráhu), je častejšie jedno dieťa (41,0 %), kým u preferujúcich skoršie narodenie dieťaťa má jedno dieťa menej osôb (37,1 %), podiel mladých manželov s dvojdetnou rodinou je približne vyrovnaný. Ženy a muži s preferenciou stratégie skoršieho narodenia detí majú častejšie 3 deti (13,9 %) ako tí, čo preferujú posun detí na neskôr (7,1 %).

Z tých rodín, ktoré už dieťa/deti majú, najväčší podiel tvoria rodiny s 2 deťmi (36,8%), nasledujú rodiny s jedným dieťaťom (29,6 %), s 3 deťmi (7,2 %), a napokon so 4 a viac deťmi (1,6 % rodín).

3.3. Úvahy o narodení (ďalšieho) dieťaťa/detí

Výskumná sonda sa zameriavala na mladé rodiny s deťmi (3/4 súboru, ale i rodiny zatiaľ bezdetné (1/4). U väčšiny týchto rodín reprodukčný cyklus ešte nie je ukončený a mnohé rodiny chcú mať deti alebo ďalšie dieťa/deti.

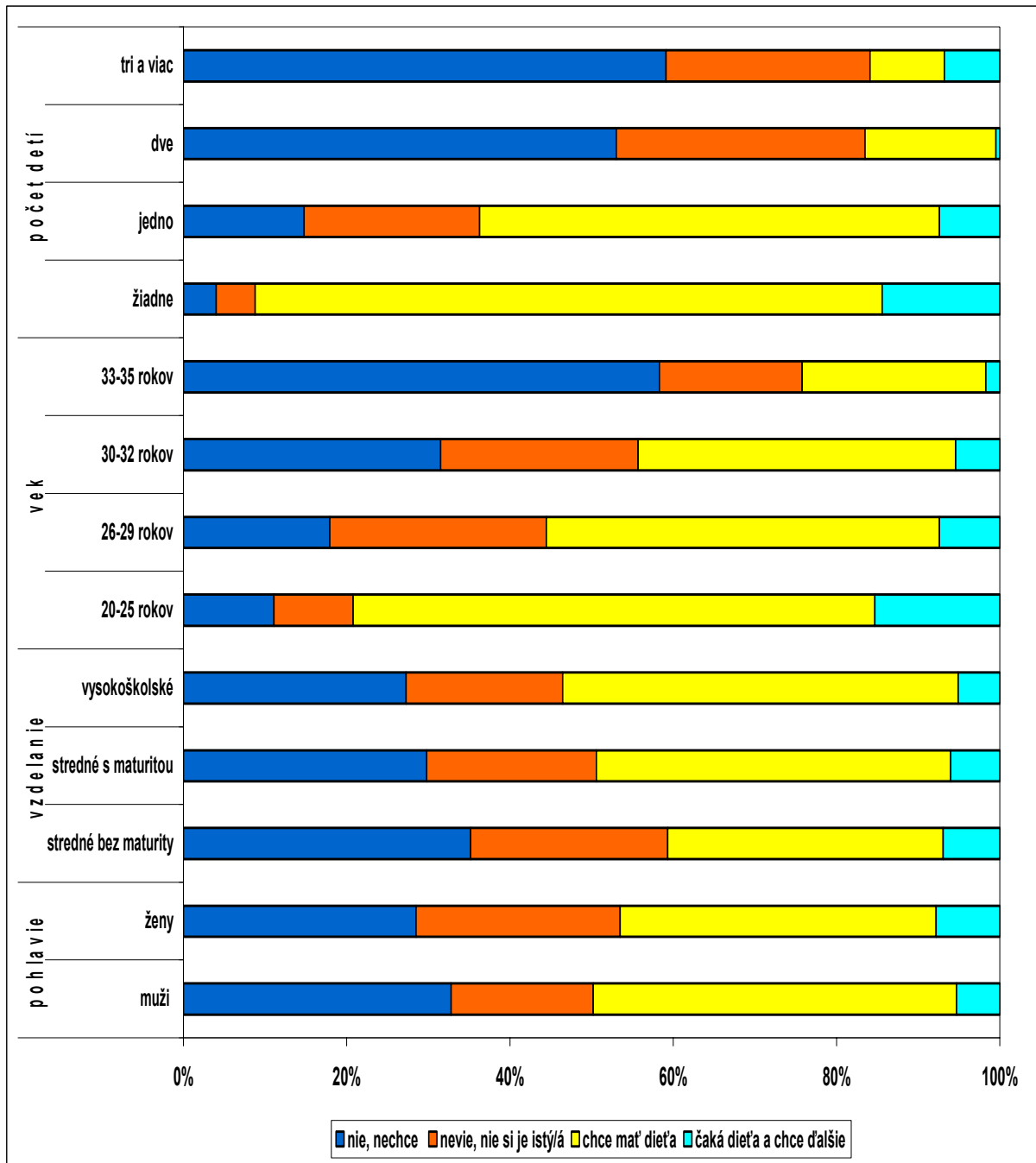
Zozbierané dáta ukazujú, že (ďalšie) dieťa/deti už nechce mať menej ako tretina mladých rodín. Jedna pätina s rozhodnutím o (ďalšom) dieťati/deťoch váha, teda nie sú rozhodnutí či mať alebo nemať (ďalšie) dieťa/deti. Takmer polovica súboru je v súčasnosti taká, že dieťa buď čakajú a potom by ešte chceli mať ďalšie dieťa/deti (6,6 %), alebo chcú mať v budúcnosti dieťa (41,6 %).

Tabuľka č. 5: *Zvažovanie narodenia dieťa/detí resp. ďalšieho dieťaťa/detí v budúcnosti (%)*

	Podiel v%
Nie	30,6
Neviem, nie som si istý/-á	21,3
Áno	41,6
Čakáme dieťa, potom by som chcel/-a mať ešte deti	6,6
Spolu	100,0

Graf č. 13

Zvažovanie budúceho rodičovstva podľa pohlavia, vzdelania, veku a počtu detí (%)

Veľkú úlohu v úvahách o narodení (ďalšieho) dieťaťa/detí zohráva vek a ten fakt, či už mladí manželia detí majú, ale tiež to, koľko ich majú reálne. Dáta ukazujú, že čím nižší vek, tým viac takých, ktorí čakajú dieťa v súčasnosti a v budúcnosti chcú mať ďalšie dieťa/deti. Najväčší podiel takých, ktorí neuvažuje o tom, že by v budúcnosti mali dieťa, je práve medzi respondentmi vo veku 33-35 rokov (58,3 %), kým medzi 20-25 ročnými je takých len 11,1%.

budúcnosti uvažujú o narodení (ďalšieho) dieťaťa/detí predovšetkým tí, ktorí buď nemajú dieťa, alebo chcú mať viac detí. Vzdelanie málo vplyva na rozhodovanie o tom, či mať alebo nemať (ďalšie) dieťa/detí v budúcnosti, ale medzi ľuďmi s najnižším dosiahnutým stupňom vzdelania je najviac takých, ktorí už dieťa v budúcnosti nechcú mať. Nazdávame sa, že toto rozhodnutie je ovplyvnené tým, že u nich reprodukčný proces začína skôr ako u ľudí v vyšších stupňami vzdelania a že u nich reprodukčný proces aj skôr končí a skôr dosiahnu želaný počet detí. Mierne rozdiely v úvahách o narodení (ďalšieho) dieťaťa/detí v budúcnosti sú aj podľa pohlavia. Viac mužov ako žien už v budúcnosti (ďalšie) dieťa/detí nechce, menej je nerozhodnutých, ale medzi mužmi je aj väčší podiel, takých, ktorí chcú mať v budúcnosti (ďalšie) dieťa/detí a budú to pravdepodobne tí, ktorí vstúpili do manželstva neskôr. Je to pravdepodobne tým, že u žien začína reprodukčný proces v nižšom veku ako u mužov - a teda aj skôr končí.

Tabuľka č. 6: *Počet detí, ktoré chcete mať v budúcnosti (%)*

Počet detí	Podiel v %
Jedno dieťa	44,0
Dve detí	47,8
Tri detí	6,2
Štyri a viac detí	1,9
Spolu	100,0

Najväčší počet respondentov, ktorí chcú mať v budúcnosti deti, uvažuje o dvoch deťoch (47,8 %), o niečo menší podiel chce mať jedno dieťa (44,0 %). Len malý podiel respondentov by chcel mať v budúcnosti tri deti (6,2 %) či štyri a viac (1,9 %).

Tabuľka č. 7: *Počet detí, ktoré chcete ešte mať v budúcnosti okrem toho, ktoré o čakávate teraz (%)*

Počet detí	Podiel %
Žiadne dieťa	15,2
Jedno dieťa	39,4
Dve detí	24,2
Tri a viac detí	12,1
Neviem, neuviedol	9,1
Spolu	100,0

Z tých, ktorí v súčasnosti dieťa čakajú, najväčší podiel chce mať okrem toho ešte jedno (39,4 %) a 1/4 by chcela mať ešte dve deti. Viac ako tri deti okrem toho, ktoré práve v súčasnosti čakajú, by chcela mať len približne 1/10. Žiadne ďalšie dieťa okrem práve očakávaného nechce mať 15,2 % respondentov.

3.4. Dôvody rozhodnutia nemať (ďalšie) dieťa

Dôvody, prečo mladí ľudia nechcú mať (ďalšie) dieťa/deti, sú rôzne a nemusí to byť len jeden dôvod, ale kombinácia rôznych okolností, ktoré k takémuto rozhodnutiu vedú. My sme predstavili respondentom/kám niekoľko možných dôvodov, z ktorých mali vybrať maximálne dva, ktoré sa najviac zhodujú s ich dôvodmi, prečo si nie sú istí alebo nechcú mať (ďalšie) dieťa/deti. Spočítaním dvoch možných dôvodov sa ukázalo, že u najväčšieho počtu mladých ľudí je to fakt, že už majú taký počet detí koľko chceli (78,4 %). U mnohých je dôvodom, ktorý vedie k rozhodnutiu nemať (ďalšie) dieťa, ekonomická situácia rodiny (44,4 %): podľa týchto mladých ľudí by rodina po narodení (ďalšieho) dieťaťa mala vážne existenčné ťažkosti. Na tretie miesto (17,8 %) sa zaradilo tvrdenie, že narodenie ďalšieho dieťaťa by bolo prekážkou a nemohli by si užívať život tak ako doteraz. Približne rovnaká skupina (17,7 %) nemôže mať ďalšie dieťa, lebo v tom bráni partnerov či partnerkin zdravotný stav.

Tabuľka č. 8: Skutočnosti ktoré sa najviac zhodujú s dôvodmi, prečo si nie ste si istý/á alebo nechcete (ďalšie) dieťa (%)

	Prvá možnosť	Druhá možnosť
Už mám toľko detí, koľko som chcel/-a	57,1	21,3
Nedovoľuje to môj/partnerov/partnerkin zdravotný stav	10,0	7,7
Moja práca a profesijné aktivity to neumožňujú	3,8	8,9
Musel/-a by som obetovať čas, ktorý venujem svojim záujmom	1,9	5,5
Mali by sme vážne existenčné ťažkosti	14,6	29,8
Znamenalo by to pre mňa riziko straty zamestnania/zhoršenie pracovnej pozície	4,6	8,9
Nemohol/-la by som si užívať život tak ako doteraz	4,2	13,6
Iný dôvod	3,8	4,3
Spolu	100,0	100,0

Okrem dôvodov, ktoré sa uvádzali v otázke, mali skúmaní mladí ľudia možnosť voľne doplniť ďalšie dôvody, prečo nechcú v budúcnosti ďalšie dieťa. Ich zoznam ponúka nižšie uvedená tabuľka.

Tabuľka č. 9: Ďalšie dôvody, prečo si nie ste istý/á alebo nechcete (ďalšie) dieťa (%)

Iný dôvod:
Chcem sa vrátiť do práce
Vek manželky
Je to finančne náročné
Nemôžeme mať deti
Nie sme rozhodnutí
Podľa životnej situácie
Materská je slabá
Nemám záujem o deti
Toľko príjmem, koľko bude
Manžel sa málo venuje deťom
Mentálne postihnuté
Zdravotné problémy
Ak by sme sa ocitli
Uvažujeme o osvojení
Bojím sa, že by bolo
Neupresnil

3. 5. Vyjednávanie medzi mužom a ženou o počte a čase narodenia detí

Je známym faktom, že prevaha ľudí na Slovensku považuje deti za veľmi dôležitú hodnotu v živote a že bezdetnosť si takmer nikto vo výskumnej sonde neželal. Zaujímalo nás preto, či respondenti/ky vyjednávajú s partnerom/kou o tom, koľko a kedy chcú mať deti. Zistili sme, že takmer dve tretiny respondentov/tiek vyjednávalo s partnerom/kou o počte a čase narodenia detí, a zároveň sa na týchto otázkach zhodli. Viac ako 1/4 povedala, že o tejto veci nevyjednávala a nevyjednáva, a len necelá desatina síce vyjednávala, ale sa s partnerom/kou na počte detí a čase ich narodenia nezhodli.

Tabuľka č. 10: Vyjednávanie a zhoda/nehoda názoru s partnerom/kou o počte a dobe narodenia detí (%)

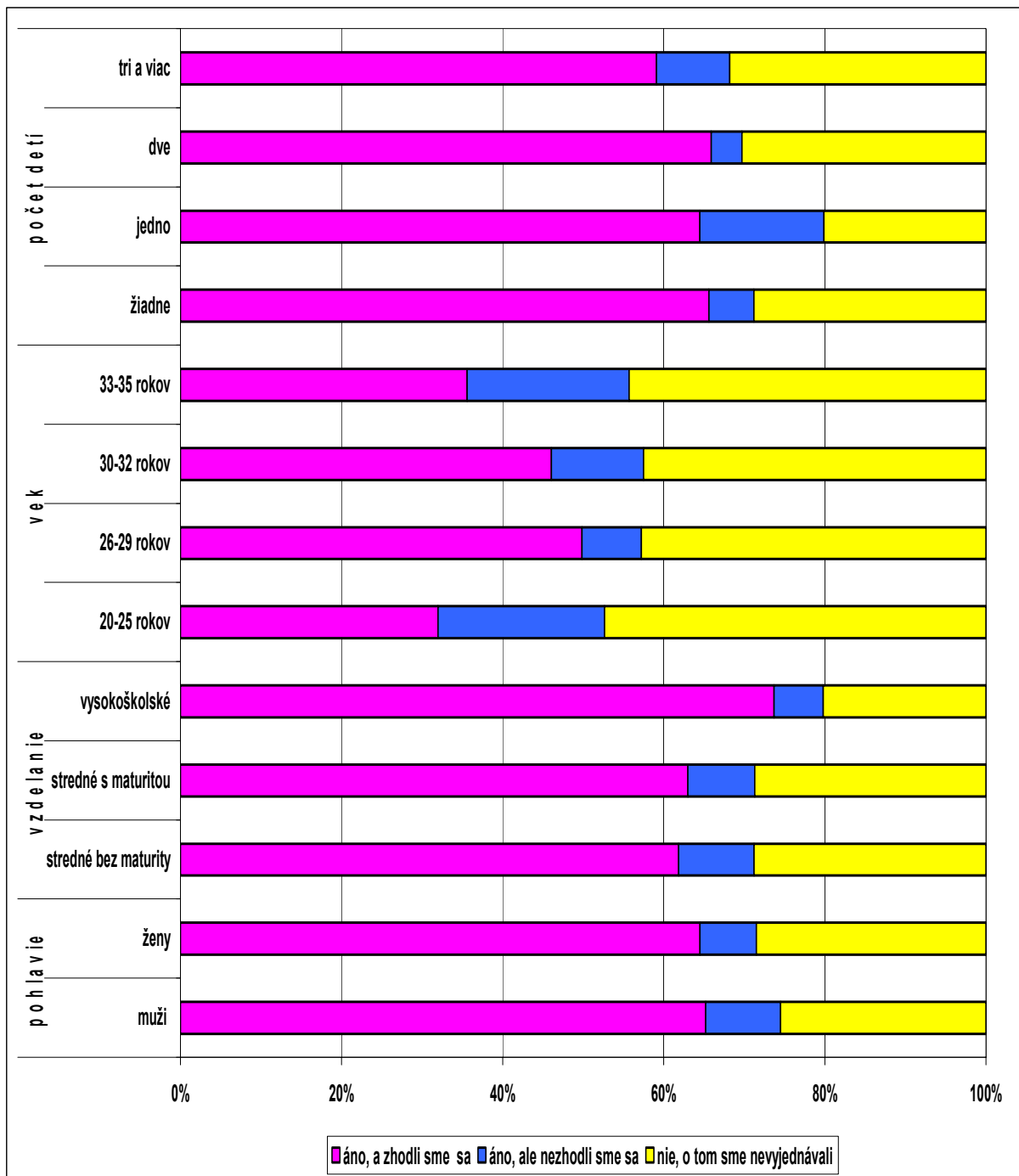
Áno, a zhodli/zhodujeme sa v tom.	64,8
Áno, ale nezhodli/nehodujeme sa v tom.	8,2
Nie, o tom sme nevyjednávali/nevyjednávame	27,0
Spolu	100,0

O počte detí a čase ich narodenia vyjednávali a v názore sa zhodli častejšie vysokoškolsky vzdelaní mladí ľudia (73,7 %) ako ľudia so strednou školou bez maturity (61,9%), častejšie vo veku 26-29 rokov ako v mladšom veku. Nevyjednávajú a nevyjednávalo o tejto otázke spolu 27 % respondentov, z nich najčastejšie ľudia so stredným vzdelaním bez maturity (28,8 % oproti 20,2 % ľudí s vysokoškolským vzdelaním), ľudia s viac ako 3 deťmi

(31,8%), ktorí volia stratégiu skoršieho narodenia detí s orientáciou na intenzívnejšiu prácu potom, keď deti budú väčšie a budú potrebovať menej starostlivosti, ale tiež tí, ktorí označujú hospodársku situáciu svojej domácnosti za zlú.

Graf č. 14

Vyjednávanie s partnerom/partnerkou o počte a dobe narodenia detí a možnosť zhody v názore podľa pohlavia, vzdelania, veku a počtu detí (%)

Z tých, ktorí o počte detí a čase ich narodenia vyjednávali, je necelá desatina takých, ktorí sa na tejto veci nezhodli. Ako dáta ďalej ukázali, u viac ako ¼ boli príčinou tejto nehody partnerkine/partnerove plány na uplatnenie v zamestnaní a u ostatných to boli iné dôvody nehody.

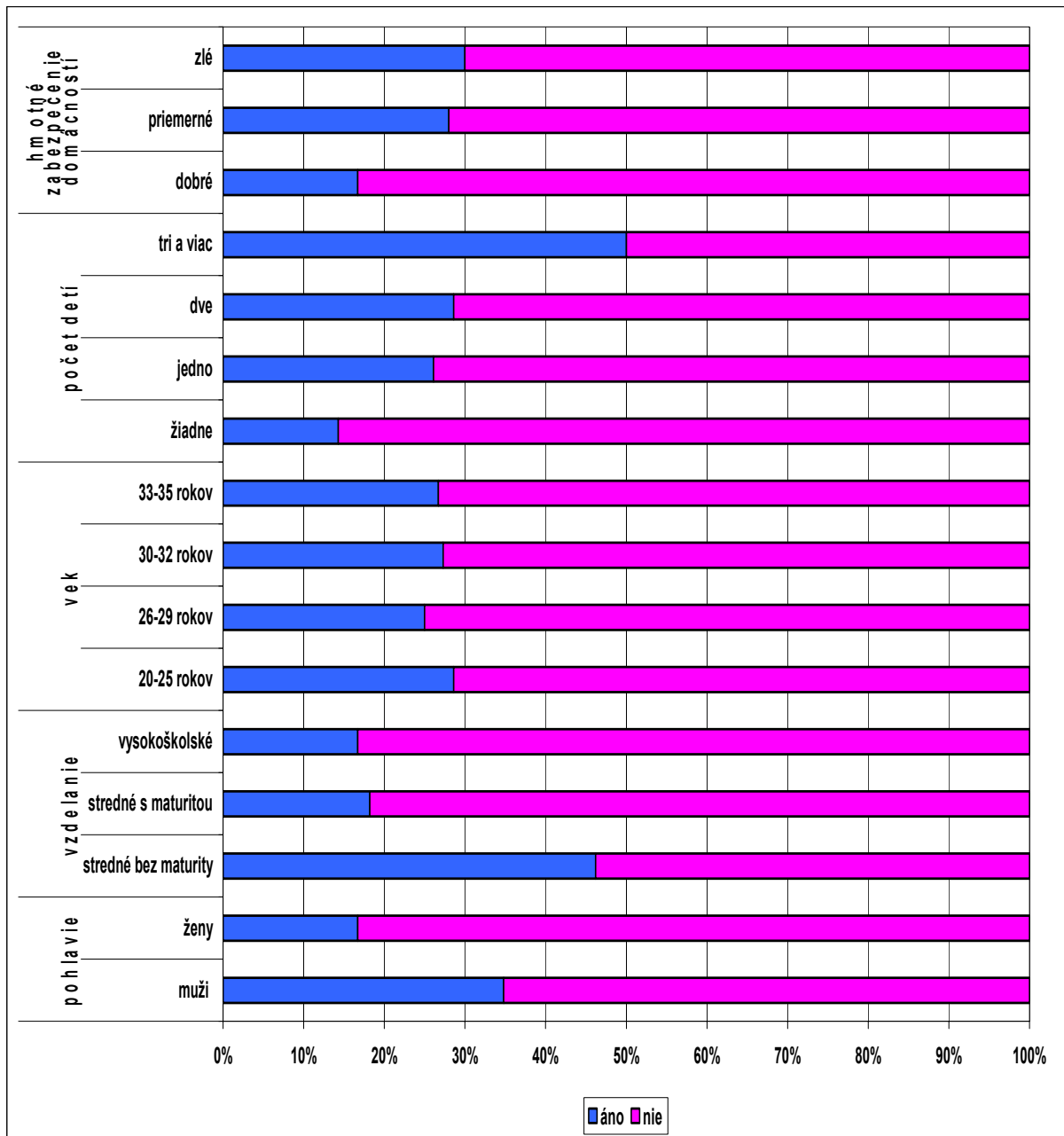
Tabuľka č. 11: „Uplatnenie v zamestnaní“ ako dôvod nehody s názorom partnera/ky o počte a dobe narodenia detí (%)

Áno	26,8
Nie	73,2
Spolu	100,0

„Uplatnenie v zamestnaní“ ako príčinu nehody v počte a čase narodenia detí uvádzali častejšie muži (34,8 %) ako ženy (16,7 %), ľudia so stredným vzdelaním bez maturity (46,2%) ako vysokoškolsky vzdelaní ľudia (16,7 %), tiež tí, čo ktorí označujú hmotné zabezpečenie svojej domácnosti za zlé (30,0 %) než mladí ľudia s dobrým hmotným zabezpečením (16,7 %). Vo väčšej miere táto príčina nehody sa týkala viacdenných mladých manželstiev – spomedzi mladých ľudí s počtom detí viac ako 3 to bolo až 50,0 %.

Graf č. 15

„Uplatnenie v zamestnaní“ ako dôvod nezhody s názorom partnera/ky o počte a dobe narodenia detí podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

3.6. Stratégia plánovania rodiny a zamestnanie

Rodina a zamestnanie sú dve dôležité oblasti v ľudskom živote, a to tak u mužov ako i u žien. V súčasnosti je prevažná väčšina žien začlenená do trhu nielen pred sobášom, ale

i pred narodením detí. V súvislosti s narodením dieťaťa sú to predovšetkým ženy, ktoré aspoň na nejakú dobu opúšťajú trh práce a viac času venujú deťom a rodine. Na druhej strane vzniká stále viac verejných politík, ktoré sa snažia pomáhať rodine s deťmi, aby rodičia mohli lepšie zladovať pracovné a rodinné povinnosti. Na tento účel sa formujú rôzne finančné a iné nástroje. Pre akú stratégiu sa mladé rodiny rozhodujú ak uvažujú o dieťati? Ako narodenie dieťaťa zakomponujú do pracovných plánov a ako zamestnanie vplyva na založenie rodiny a hlavne na narodenie detí v rodine, to bude predmetom tejto subkapitoly. Budeme v nej analyzovať preferovanie dvoch stratégií: takej, ktorá uprednostňuje skoršie narodenie dieťaťa a platenú prácu zastávať až po odrastení detí, alebo takej, ktorá dáva prednosť skoršiemu budovaniu pracovnej kariéry, a až za ním nasleduje rozhodnutie o narodení dieťaťa.

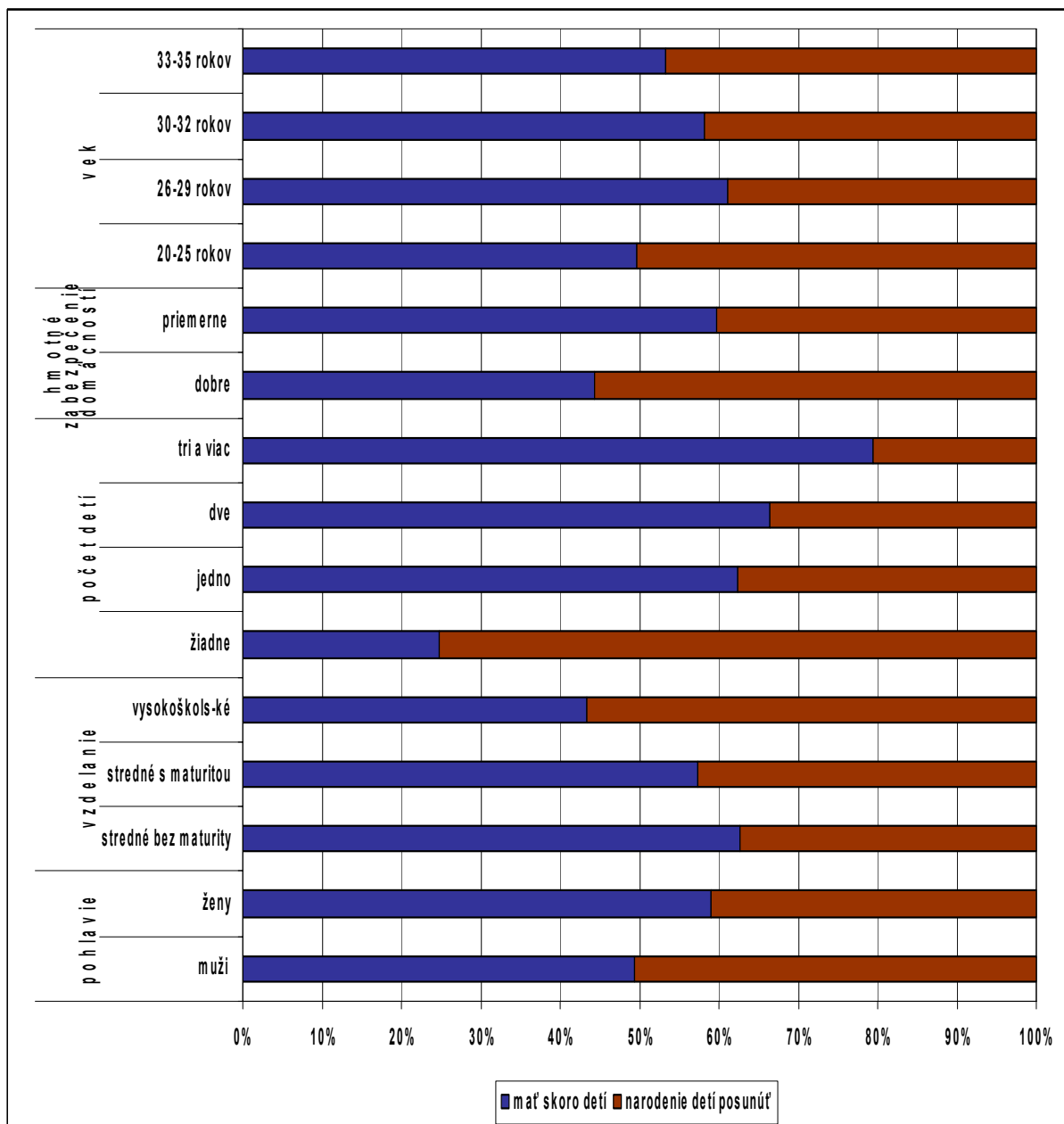
Dáta ukazujú, že viac mladých ľudí preferuje prvú stratégiu - skoršie narodenie dieťaťa/detí a zamestnaniu sa venovať neskôr, keď sú deti väčšie a nevyžadujú toľko starostlivosti (56,1 %). Tento názor zastáva oveľa viac žien (62,5 %) ako mužov (49,4 %), a podiel zástancov sa zvyšuje s klesajúcim stupňom dosiahnutého vzdelania. Najmenej zástancov má tento názor medzi ľuďmi s vysokoškolským vzdelaním (43,4 %) a najviac medzi ľuďmi so základným a stredným vzdelaním bez maturity, menej je zastúpený vo veku 20-25 rokov (44,4 %) než vo veku 33-35 rokov (56,6 %). Preferencia tejto stratégie (najprv kariéra, potom deti) súvisela u mladých ľudí s počtom detí: čím väčší počet detí v rodine, tým viac respondentov sa prikláňalo k stratégii skorého narodenia detí a až keď deti potrebujú menšiu starostlivosť venovať sa zamestnaniu. Tí, ktorí majú menej detí uprednostňovali naštartovanie pracovnej kariéry pred narodením detí. Preferencia neskoršieho narodenia detí - po naštartovaní pracovnej kariéry - je najviditeľnejšia práve u bezdetných respondentov.

Tabuľka č. 12: *Preferovaná stratégia plánovania rodiny a zamestnania (%)*

Mať skoro deti a zamestnaniu sa venovať naplno až potom, keď sú deti väčšie a starostlivosť o nich už nie je tak časovo náročná.	56,1
Narodenie detí posunúť na neskôr a najprv si vybudovať určité postavenie v zamestnaní.	43,9
Spolu	100,0

Graf č. 16

Preferovaná stratégia plánovania rodiny a zamestnania podľa pohlavia, vzdelania, počtu detí, hmotného zabezpečenia domácnosti a veku (%)

3.7. Zamestnanie a/alebo deti v osobných plánoch mužov a žien

Z vyššie povedaného už vieme, že skúmaní mladí ľudia majú rozdielne názory na ideálny počet detí a aj vo svojej rodine majú reálne rôzny počet detí. Môže to závisieť od

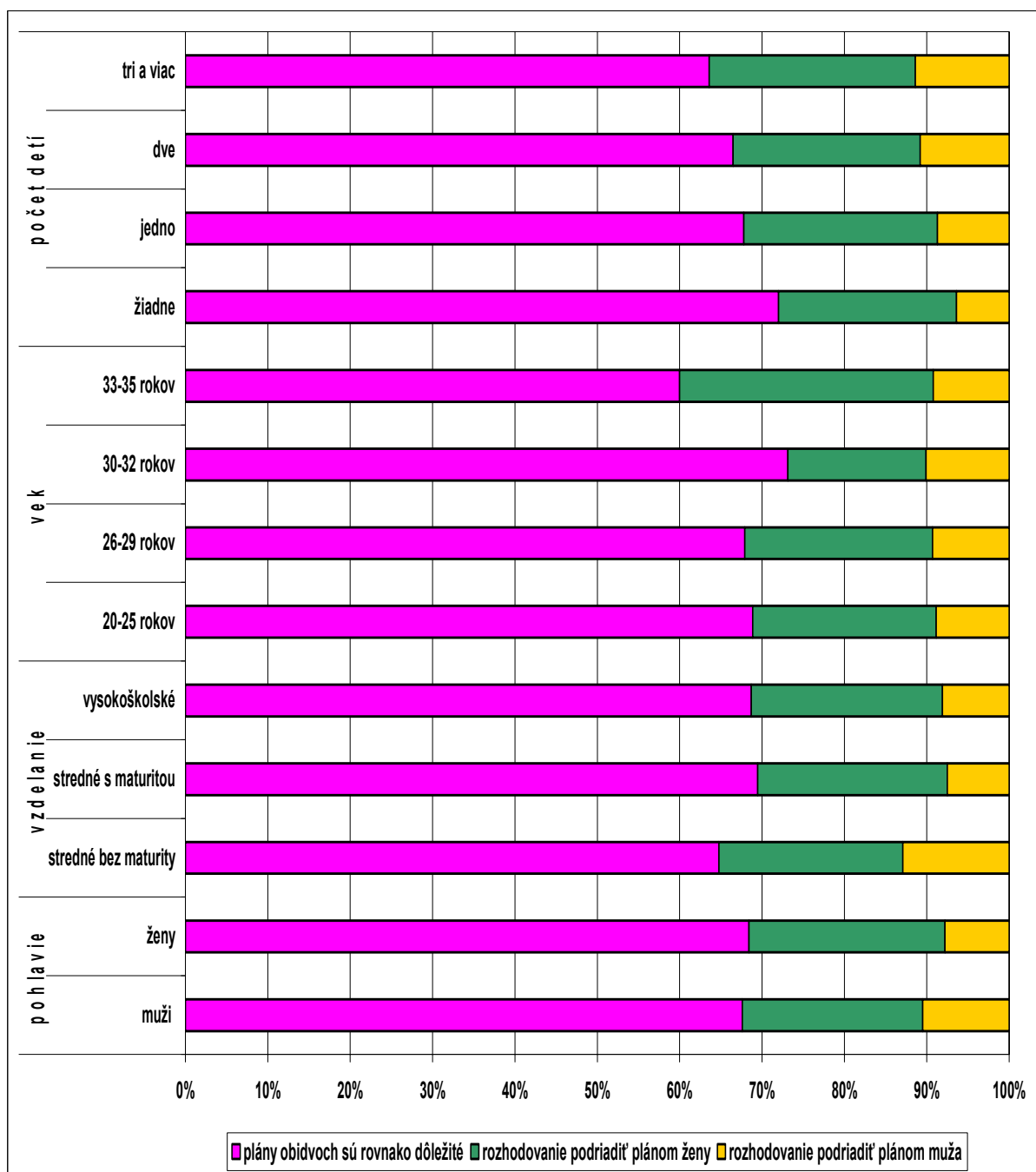
osobných názorov na zamestnanie a rodinu, resp. od rozhodovania o narodení dieťaťa. Prevažná väčšina skúmaných žien a mužov zastáva názor, že je správne, ak partneri pri rozhodovaní o narodení dieťaťa vyjednávajú, pretože profesiové uplatnenie je rovnako dôležité pre matky i otcov. Podstatne menej ich súhlasilo s názorom, že pri rozhodovaní o narodení dieťaťa je potrebné brať do úvahy plány ženy v jej profesijnom uplatnení - pretože narodenie dieťaťa najviac ovplyvní práve jej plány. Len necelá desatina zastáva názor, že rozhodovanie o narodení dieťaťa je potrebné podriadiť profesiovým plánom muža, lebo on bude hlavným živiťom rodiny.

Tabuľka č. 13: Osobný názor na zohľadnenie plánovania rodiny a zamestnania (%)

Pri rozhodovaní o narodení dieťaťa je správne, ak partneri vyjednávajú, pretože plány obidvoch partnerov na profesijné uplatnenie sú rovnako dôležité.	68,9
Rozhodovanie o narodení dieťaťa je správne podriadiť plánom ženy, pretože jej profesijné uplatnenie bude narodením dieťaťa ovplyvnené najviac.	22,9
Rozhodovanie o narodení dieťaťa je správne podriadiť plánom na profesijné uplatnenie muža, pretože on bude hlavným živiťom rodiny.	9,1
Spolu	100,0

Graf č. 17

Osobný názor na zohľadnenie plánovania rodiny a zamestnania podľa pohlavia, vzdelania, veku a počtu detí (%)

Vyššie dve tretiny súboru sa priklonilo k názoru, že pri rozhodovaní o narodení dieťaťa by mali partneri zohľadňovať plány obidvoch partnerov v rovnakej miere. Muži (52,2 %) a ženy (48,8 %) sa v tomto názore odlišujú iba málo. Zastávajú ho viac ľudia s vysokoškolským vzdelaním (68,7 %) a s maturitou (69,4 %) ako ľudia so stredoškolským vzdelaním bez maturity (64,7 %). S rastúcim počtom detí v rodine sa znižuje počet zástancov

takéhoto názoru. A tiež častejšie sa s ním zhodujú tí, ktorí uprednostňujú pracovnú kariéru a narodenie detí posúvajú na neskôr (70,1 %), v porovnaní s tými, čo chcú mať skôr deti a potom pracovnú kariéru (66,7 %). Medzi mladými ľuďmi zastávajúcimi názor, že pri rozhodovaní o narodení dieťaťa je potrebné rozhodnutie podriaďiť plánom ženy, pretože ich profesijné uplatnenie je narodením dieťaťa ovplyvnené viac, boli trochu viac zastúpené ženy (23,8 %) ako muži (21,9 %), ďalej veková skupina 33-35 rokov (30,8 %, a tí, čo majú viac ako tri deti. Tretí názor - uprednostnenie profesiových plánov mužov - vyslovovali viac muži ako ženy, tiež mladí ľudia so základným a stredným vzdelaním bez maturity a respondenti/ky, ktorí uprednostňujú časovo narodenie detí pred pracovnou kariérou.

3.8. Dieťa v plánoch týkajúcich sa zamestnania a profesionálneho uplatnenia

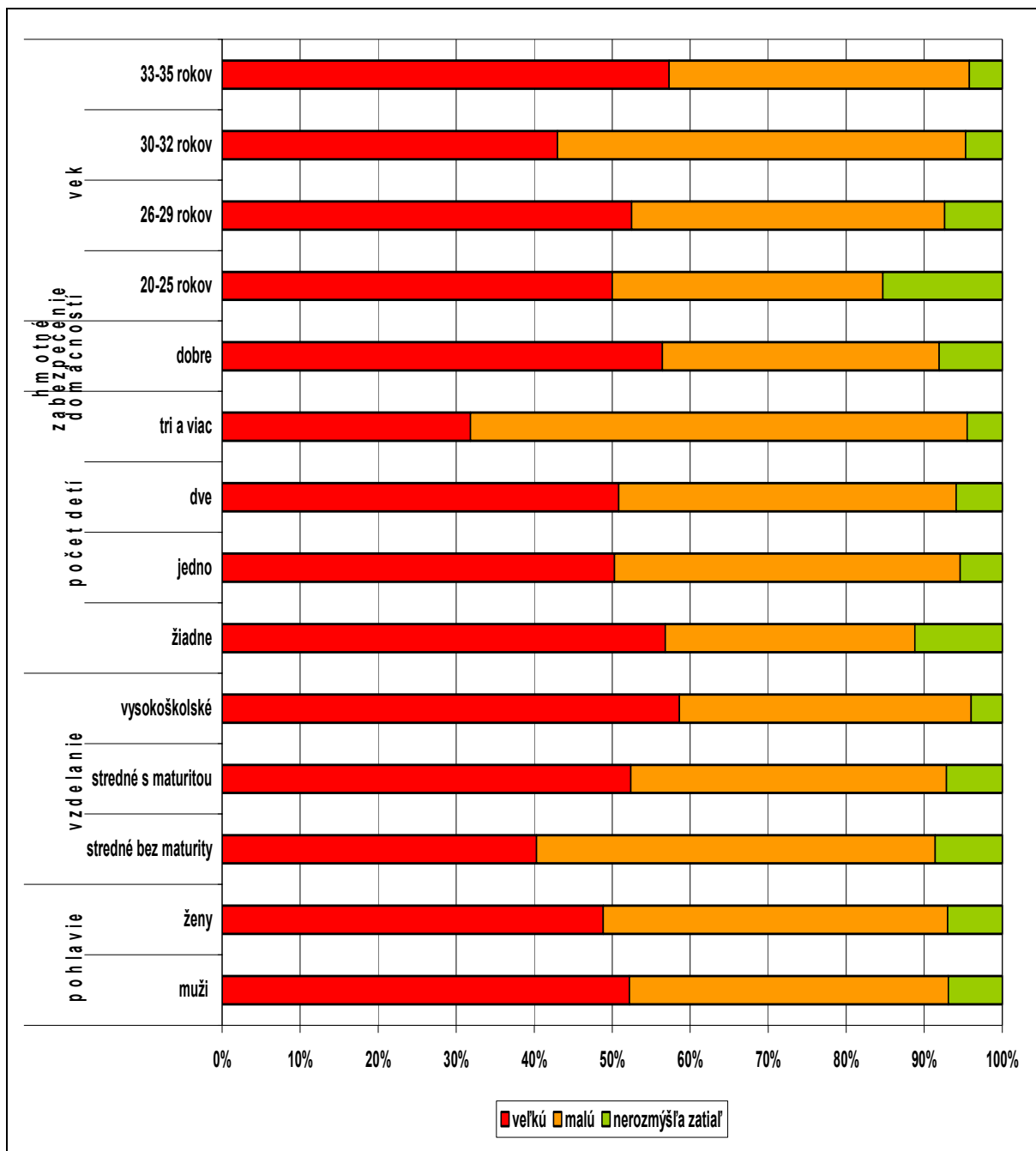
Každý človek zvažuje pri rozhodovaní o rodičovstve (či mať dieťa) a časovaní rodičovstva (kedy mať dieťa) rôzne okolnosti. Keďže väčšina rodičov je dnes zamestnaných, pri rozhodovaní o čase narodenia dieťaťa berú do úvahy aj plány spojené so zamestnaním a profesionálnym uplatnením. Zamestnaniu a profesionálnemu uplatneniu pripisuje pri zvažovaní narodenia dieťaťa veľkú (pomerne veľkú a veľmi veľkú) úlohu polovica respondentov (50,5 %), malú (veľmi malú a pomerne malú) dôležitosť 42,5 % a iba malá časť mladých ľudí (7,0 %) o tom zatiaľ nerozmýšľala.

Tabuľka č. 14: *Dôležitosť zvažovania zamestnania a profesionálneho uplatnenia pri rozhodovaní o narodení dieťaťa (%)*

	Podiel v %
Veľmi veľká	7,2
Pomerne veľká	43,3
Pomerne malá	31,4
Veľmi malá	11,1
Zatiaľ o tom premýšľam	7,0
Spolu	100,0

Graf č. 18

Dôležitosť zvažovania zamestnania a profesionálneho uplatnenia pri rozhodovaní o narodení dieťaťa podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

Aj keď sa podľa pohlavia neprejavili veľké rozdiely v pripisovaní dôležitosti zamestnaniu a profesionálnej kariére pri rozhodovaní o tom, či a kedy mať dieťa, predsa len muži častejšie zvažujú profesiovú kariéru ako ženy. So zvyšujúcim sa vzdelaním rastie počet tých, ktorí pri uvažovaní o podobe rodičovstva (či mať a kedy mať dieťa) pripisujú pracovnej

kariére dôležitú úlohu. So zvyšujúcim sa počtom detí rastie podiel tých, ktorí profesiovému uplatneniu pri rozhodovaní o rodičovstve prikladajú malú dôležitosť. Pracovnú sféru pri plánovaní detí častejšie zvažujú mladí ľudia s vyšším vzdelaním, kým pre ľudí s nižším vzdelaním je pracovná sféra menej dôležitá v týchto plánoch.

3.9. Očakávané dôsledky narodenia dieťaťa v blízkej budúcnosti

Vnímanie toho, čo by znamenalo pre pracovný a rodinný život narodenie dieťaťa v blízkej budúcnosti, je u jednotlivých manželských párov rozdielne. V mnohom dôsledky závisia od rodinného cyklu, počtu detí v rodine, situácie v zamestnaní a podobne.

Tabuľka č. 15: *Obavy zo situácie, že by sa rodine v blízkej budúcnosti narodilo dieťa (%)*

	Určite áno	Skôr áno	Skôr nie	Určite nie	Spolu
Prišiel/-la o prácu, ktorú má	9,7	14,1	27,4	48,7	100,0
Stratil/-a šancu robiť finančne či inak zaujímavú prácu	5,6	18,3	33,4	42,7	100,0
Obmedzilo to šance na ďalší postup v práci	7,4	16,1	28,4	48,1	100,0
Nemohol/-la dokončiť štúdium /v budúcnosti študovať	4,0	7,0	19,3	69,8	100,0
Podstatne sa znížila životná úroveň	15,7	38,6	30,2	15,5	100,0
Musel/-a zrušiť niektoré svoje životné plány	13,1	33,8	30,8	22,3	100,0
Prišiel/-la o kontakty s ľuďmi	5,4	13,5	38,6	42,5	100,0

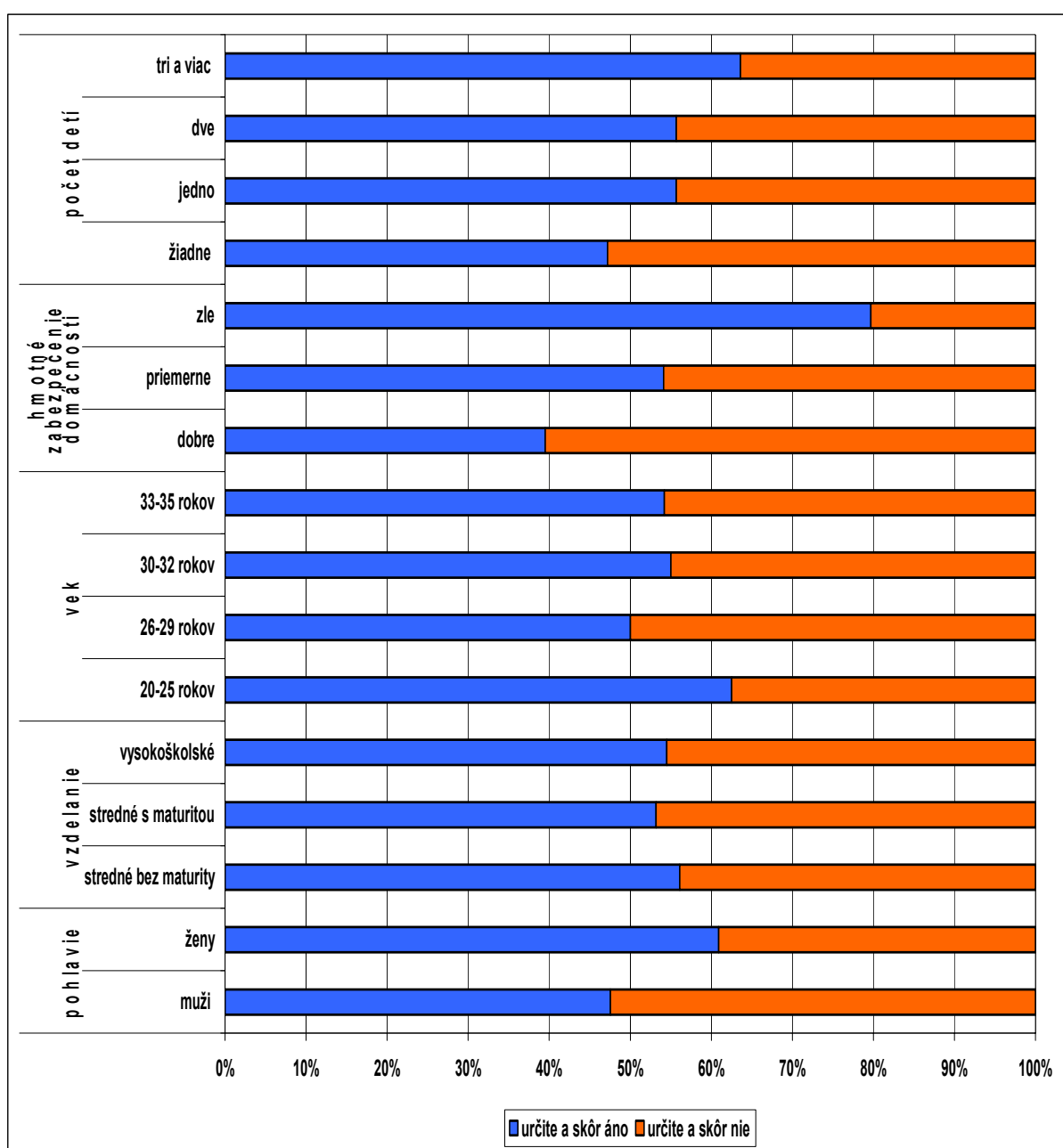
Najviac respondentov vyjadrilo obavu, že narodenie dieťaťa v blízkej budúcnosti by pre rodinu znamenalo podstatné zníženie životnej úrovne (54,3 % určite a skôr áno), pre mnohých by to znamenalo zrušiť niektoré životné plány (47,0 % určite a skôr áno). Až za týmito obavami nasledovali dôsledky spájané so sférou práce a zamestnania. Pre 23,9 % by to znamenalo stratu šance na ináč finančne zaujímavú prácu, 23,8 % predpokladá, že by po narodení dieťaťa prišlo o prácu, 23,5 % predpokladá ohrozenie šance na ďalší postup v práci, 18,9 % položilo dôraz na stratu kontaktov s ľuďmi a len približne 1/10 si myslí, že by nemohli v budúcnosti dokončiť štúdium. V ďalšej časti sa podrobnejšie zameriame na jednotlivé dôsledky – tie frekventovanejšie. Konkrétne je to: pokles životnej úrovne, zmena niektorých životných plánov a strata šance na finančne či inak zaujímavú prácu.

3.9.1. Pokles životnej úrovne

Podľa získaných odpovedí by pre najväčší podiel mladých ľudí narodenie dieťaťa v blízkej budúcnosti znamenalo podstatný pokles životnej úrovne (54,3 %).

Graf č. 19

Narodenie dieťaťa v blízkej budúcnosti by znamenalo podstatný pokles životnej úrovne rodiny podľa pohlavia, vzdelania, veku, hmotného zabezpečenia domácnosti a počtu detí (%)

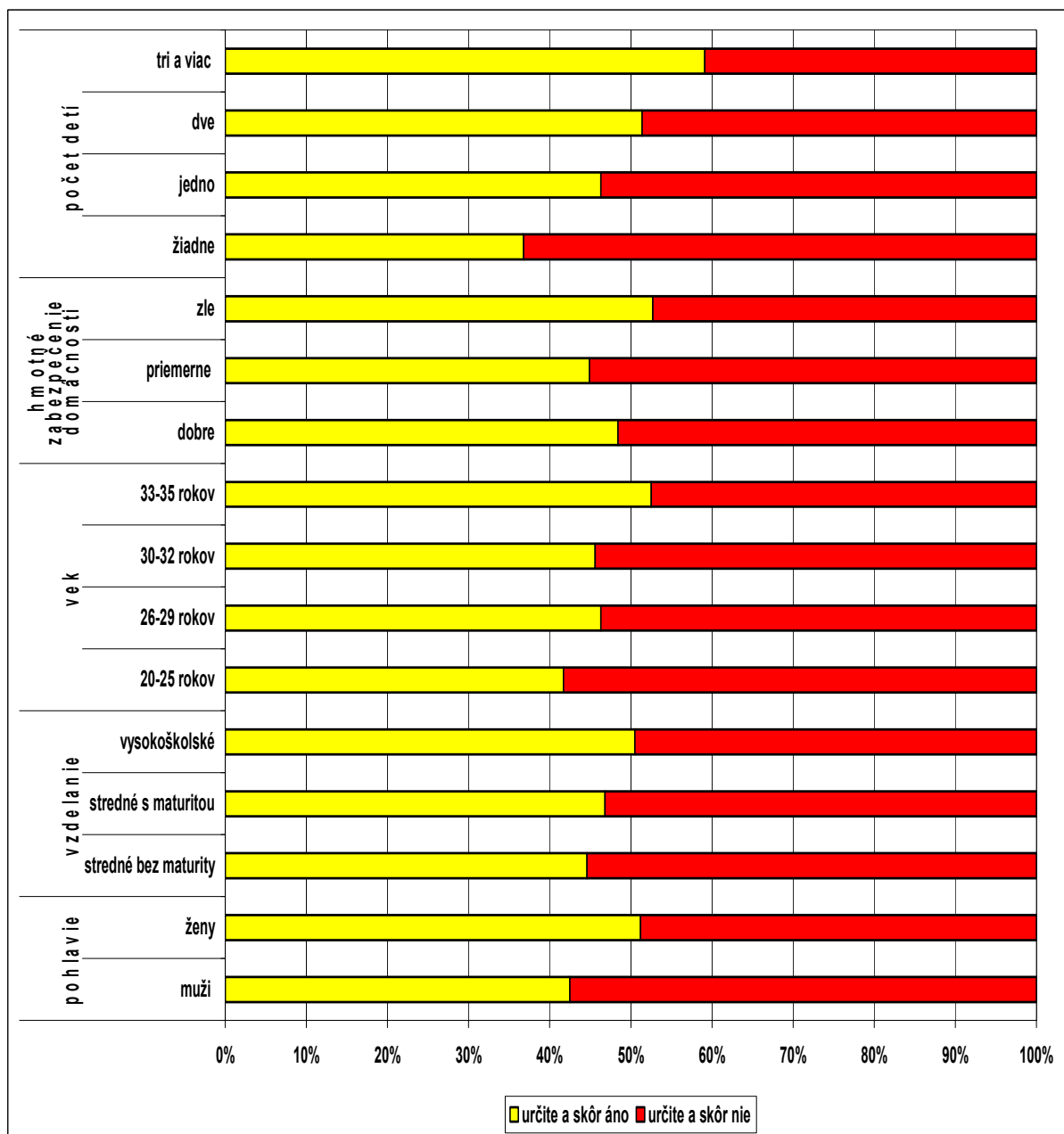
Tento názor, (že narodenie dieťaťa v blízkej budúcnosti by prinieslo podstatný pokles životnej úrovne) vyjadrili častejšie ženy (60,9 %) ako muži (47,4 %), častejšie mladí ľudia vo veku 20 - 25 rokov (62,5 %) ako vo veku 33-35 rokov (54,2 %), častejšie takí, ktorí majú 3 a viac detí (63,6 %) ako tí s jedným dieťaťom (55,7 %), no a vôbec najčastejšie žijúci v domácnostiach, ktoré svoje hmotné zabezpečenie považujú za skôr zlé a zlé ako priemerné a dobré.

3.9.2. Zmena niektorých životných plánov

Odpoveď, že niektoré životné plány by muselo po narodení dieťaťa v blízkej budúcnosti zmeniť uviedlo 46,9 % mladých ľudí. Podľa získaných odpovedí, by v prípade blízkeho narodenia dieťaťa svoje plány museli meniť častejšie ženy (51,2 %) ako muži (42,5 %), mladí ľudia s vysokoškolským vzdelaním (50,5 %) než ľudia so stredoškolským vzdelaním bez maturity (44,6 %), vo veku 33-35 rokov (52,5 %) ako vo veku 20-25 rokov (41,7 %), z domácností so zlým hmotným zabezpečením (52,7 %) a viacerými deťmi (59,1 %).

Graf č. 20

Narodenie dieťaťa v blízkej budúcnosti by znamenalo zrušenie niektorých životných plánov podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

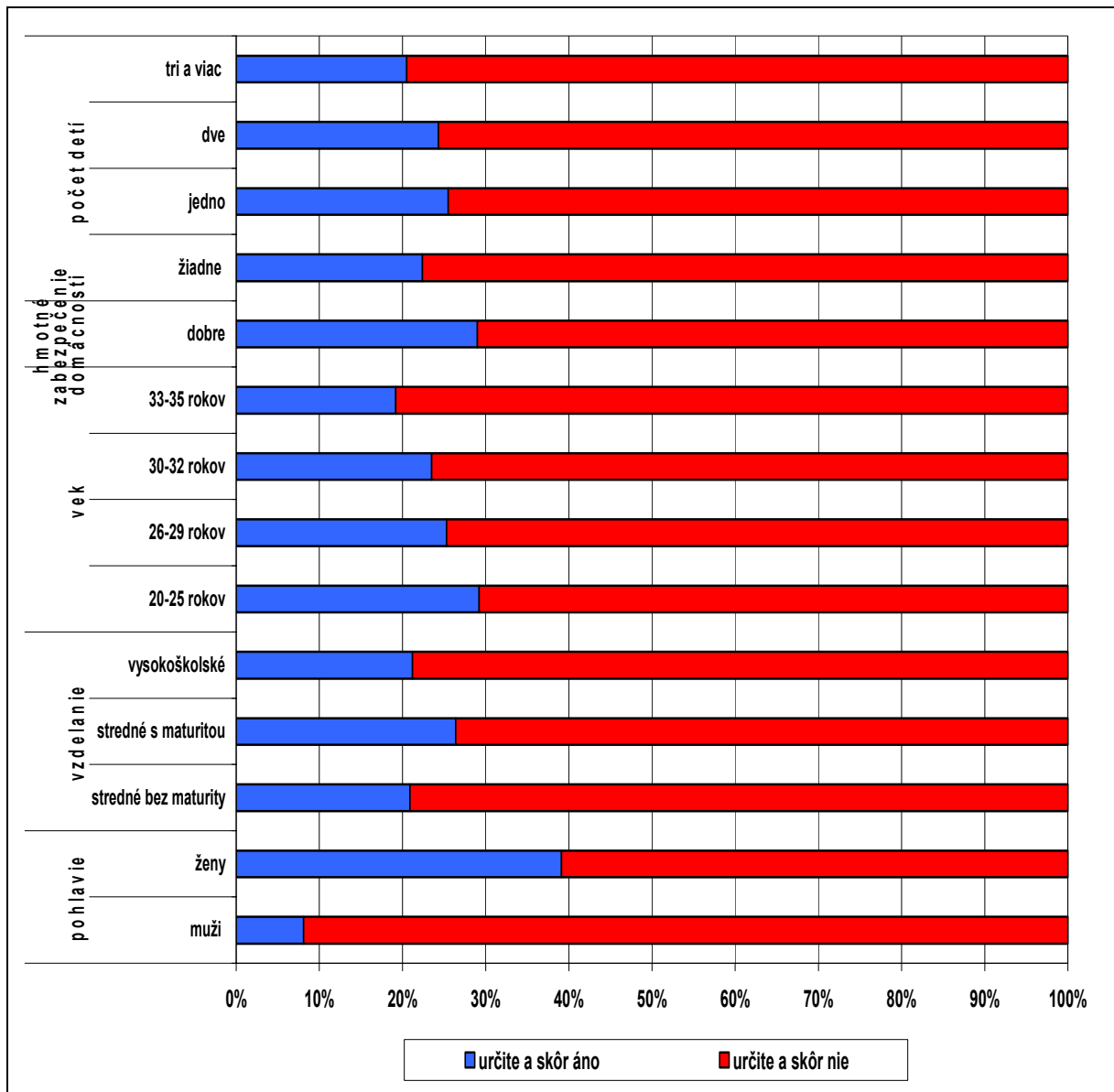
3.9.3. Strata šance robiť finančne či inak zaujímavú prácu

Blízke narodenie dieťaťa by podľa názoru 23,9 % respondentov a respondentiek prinieslo stratu šance na finančne či inak zaujímavú prácu. Z odpovedí sa ukazuje veľký

nepomer tohto dôsledku (charakterizovaného stratou šance na finančne a či inak zaujímavú prácu) na ženy (39,1% než na mužov (8,1 %). Mladí manželia vyššieho veku uvádzali menej často stratu finančne či inak zaujímavej práce (19,2 %), ako napr. veková skupina 26-29 rokov (25,3 %). Podľa počtu detí v domácnosti sa obavy z dôsledkov blízkeho narodenia dieťaťa na stratu šance robiť finančne či inak zaujímavú prácu príliš nelíšili, rodiny s dobrým hospodárskym zabezpečením takéto obavy vyslovili častejšie (29,0 %) ako rodiny so zlým hmotným zabezpečením (20,3 %)

Graf č. 21

Narodenie dieťaťa v blízkej budúcnosti by znamenalo stratu šance robiť ináč finančne zaujímavú prácu podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

4. Zamestnanie a jeho miesto v živote mladých manželov a rodičov

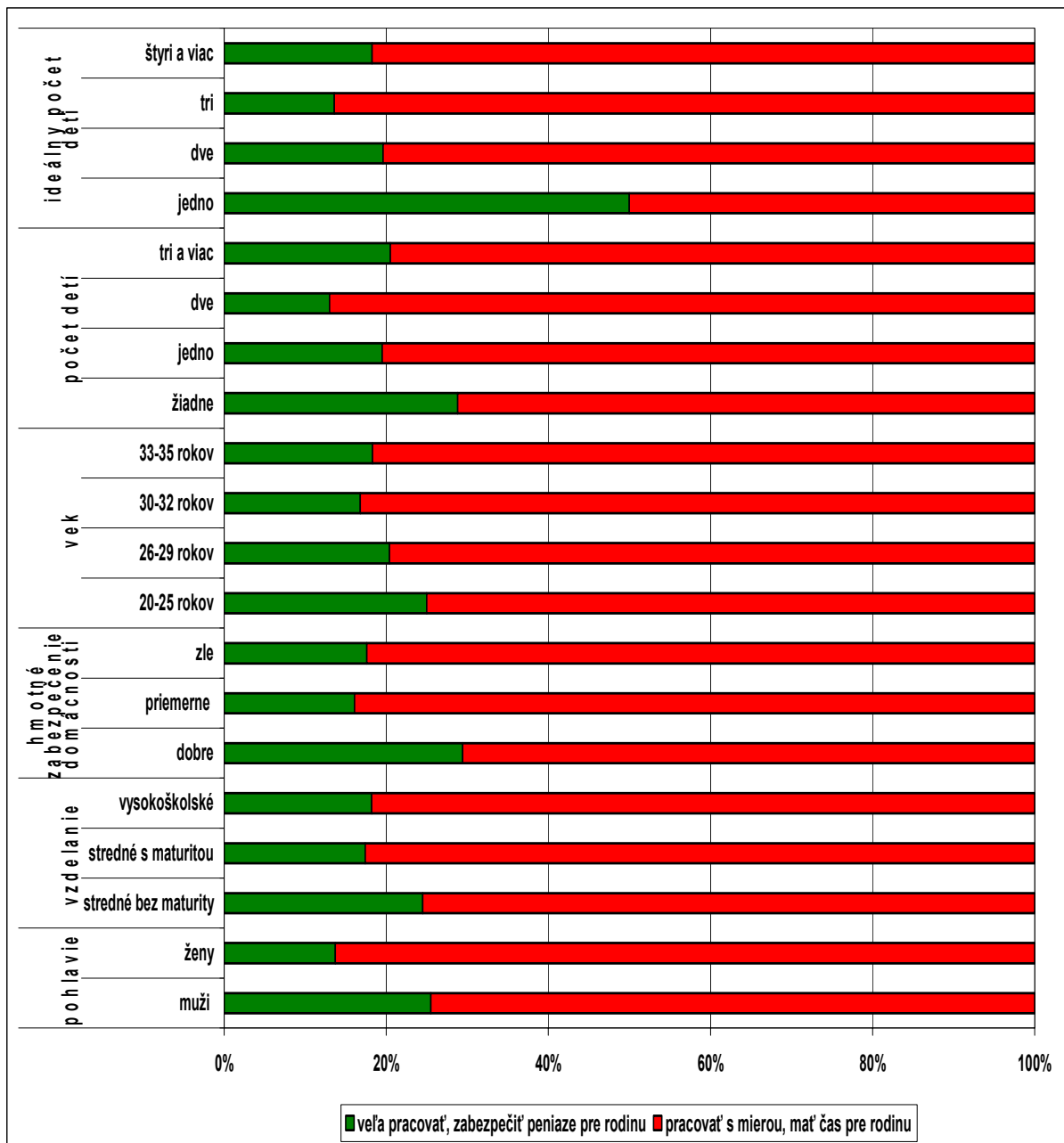
Platená práca, zamestnanie znamenajú pre rodinu príjem, do veľkej miery zabezpečenie sebestačnosti, uspokojenie potrieb, zabezpečenie detí. Z iného pohľadu silná orientácia na zamestnanie prináša síce do rodiny príjem a ekonomickú bezpečnosť, ale môže viesť k skracovaniu času, ktorý je možné venovať deťom. Mladí rodičia a budúci rodičia zvažujú v svojich plánoch koľko, akú časť svojho času venovať zamestnaniu a aký čas rodine. Zo zistených odpovedí sa ukazuje, že väčšina respondentov s malými deťmi (alebo v budúcnosti zamýšľajú mať deti) v svojich plánoch uprednostňuje skôr „prácu s mierou“ - aby mali dostatok času na rodinu (80,5 %) a len menšia časť chce pracovať veľa, aby mohla zabezpečiť dostatok peňazí na pohodlný život rodiny a detí (19,5 %).

Tabuľka č.16: *Výrok, ktorý lepšie charakterizuje plány do budúcnosti (%)*

	Podiel v %
Veľa pracovať a zabezpečiť tak dostatok peňazí na pohodlný život rodiny a detí.	19,5
Pracovať s mierou a mať dostatok času pre rodinu a deti.	80,5
Spolu	100,0

Graf č. 22

Práca a rodina v plánoch do budúcnosti podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí, ideálneho počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

Plány do budúcnosti sa odlišujú podľa pohlavia. Viac žien (86,3 %) ako mužov (74,5%) chce v budúcnosti pracovať s mierou a mať čas pre rodinu, na druhej strane viac mužov (25,5 %) ako žien (13,7 %) chce zase veľa pracovať a zabezpečiť dostatok peňazí na pohodlný život rodiny a detí. Silnejšiu orientáciu na zabezpečenie dostatku peňazí pre rodinu a detí je vidieť u mladých ľudí, ktorí označili hmotné zabezpečenie domácnosti za dobré (29,0 %), ako tých, ktorí ho označujú ako zlé (17,6 %). Podľa veku je na „veľa práce“

orientovaná viac najmladšia veková skupina do 25 rokov (25,0 %), ďalej tí, ktorí zatiaľ nemajú deti a ktorí považujú za ideálne mať jedno dieťa.

V posledných rokoch sa veľa priestoru v diskusiách a dokumentoch venuje zamestnávateľskej sfére (pozri: „Rodinné potreby zamestnancov“, IVPR, 2008), ktorá sa považuje za veľmi dôležitú pre rodinu s deťmi. Vypracúvajú sa rôzne programy, ktoré zamestnávatelia začleňujú do svojich podnikových aktivít, rôzne opatrenia pre rodiny s deťmi, ale i s inými závislými členmi rodiny. Môžeme spomenúť opatrenia spojené s pracovnou dobou vhodnou pre rodičov s deťmi, rôzne sociálne výhody a pod.

Aj v tejto výskumnej sonde sa vybralo viacero charakteristík a vlastností zamestnania o ktorých mali mladí ľudia povedať, ako sú s nimi spokojní. Otázka sa vzťahovala k súčasnému zamestnaniu alebo zamestnaniu, ktoré vykonávali naposledy.

Tabuľka č. 17: *Spokojnosť, resp. nespokojnosť v zamestnaní s vybranými vecami (%)*

	Určite spokojný/á	Skôr spokojný/á	Skôr nespokojný/á	Určite nespokojný/á	Spolu
Istota zamestnania	24,7	49,5	20,8	5,0	100,0
Charakter práce	27,8	58,9	12,7	0,7	100,0
Výška príjmu	11,7	41,4	35,2	11,8	100,0
Vzťahy medzi spolupracovníkmi	23,6	58,2	15,8	2,4	100,0
Tempo práce	16,2	58,0	20,8	5,0	100,0
Pracovná doba	23,9	47,7	22,1	6,3	100,0
Možnosť využiť vzdelanie, kvalifikáciu a skúsenosti	26,0	49,7	18,8	5,5	100,0
Sociálne výhody (rekreácie, zdravotná starostlivosť a pod.)	6,1	26,9	36,8	30,2	100,0
Perspektíva pracovného postupu	7,4	35,4	42,0	15,1	100,0
Rozsah práce nadčas	10,1	40,9	35,7	13,3	100,0
Porozumenie pre potreby zamestnancov s malými deťmi	10,7	47,3	28,4	13,6	100,0

Najviac sú mladí manželia spokojní (určite spokojní a skôr spokojní) s charakterom práce (81,8 %). Za tým nasledovala spokojnosť so vzťahmi medzi spolupracovníkmi (81,8%), s možnosťami vzdelávania a zvyšovania kvalifikácie na pracovisku (75,7 %), s tempom práce (74,2 %), istotou v zamestnaní (74,2 %) a pracovnou dobou (71,6 %). Nadpolovičná väčšina mladých manželov vyjadrila spokojnosť s porozumením zamestnávateľa pre potreby zamestnancov s malými deťmi (58 %), výškou príjmu (53,1 %) a rozsahom práce nadčas (51,0 %). S ostatnými charakteristikami vyjadrili menšiu spokojnosť, a to konkrétne

s perspektívou pracovného postupu (spokojných je 42,8 %), so sociálnymi výhodami (len 33,0%).

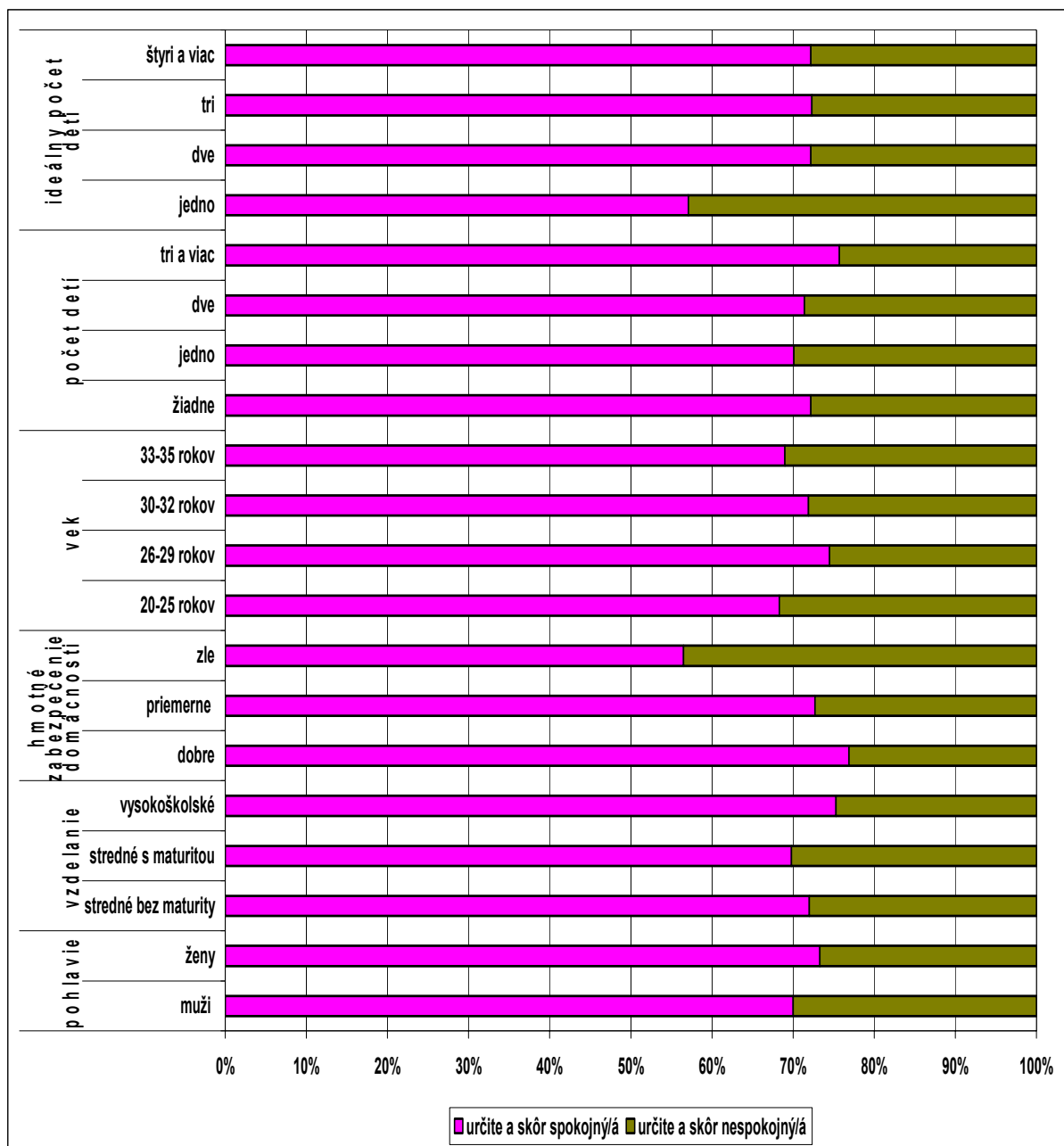
V ďalšej časti sa pozrieme podrobnejšie na niektoré vybrané charakteristiky pracovného miesta. Otázka znie, či sú mladí ľudia vo svojom súčasnom alebo či boli vo svojom poslednom zamestnaní s nimi spokojní. Zameriame sa konkrétne na pracovnú dobu, sociálne výhody (ako sú rekreácie, zdravotná starostlivosť a pod.) a porozumenie zamestnávateľa pre potreby zamestnancov s malými deťmi.

4.1. Spokojnosť s pracovnou dobou

Spokojnosť s pracovnou dobou vo svojom súčasnom (poslednom) zamestnaní vyjadriло celkovo 71,6 % (určite spokojní a skôr spokojní) skúmaných mladých ľudí, zostávajúcich 28,4 % bolo nespokojných (určite nespokojní a skôr nespokojní). Vo vyjadrovaní názoru na spokojnosť s pracovnou dobou, ktorú respondenti majú v súčasnom (alebo mali v poslednom) zamestnaní boli pomerne malé rozdiely medzi mužmi (70,0 % spokojných a 30,0 % nespokojných) a ženami (73,3 % spokojných a 26,7 % nespokojných). Podľa dosiahnutého stupňa vzdelania bolo najviac spokojných medzi vysokoškolsky vzdelanými osobami (75,3%) a najmenej medzi osobami so strednou školou s maturitou (69,8 %). Viac spokojných s pracovnou dobou bolo medzi respondentmi s tromi a viac deťmi (75,7 %) než u ostatných počtov detí (s menším počtom detí i bez detí). Podstatne viac spokojných s pracovnou dobou bolo u tých, ktorí považujú hospodárske zabezpečenie svojej domácnosti za dobré (76,9 %), ako u tých, ktorí ho považujú za zlé (56,5 %).

Graf č. 23

Spokojnosť s pracovnou dobou v zamestnaní podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí, ideálneho počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

Zahraničné výskumy ukazujú, že jedným z veľmi často využívaných spôsobov na zlad'ovanie pracovných a rodinných povinností je flexibilná pracovná doba a zvlášť skrátený úväzok. Ten využívajú hlavne matky, ktoré sa starajú o deti predškolského, ale i školského

veku. Na rozdiel od viacerých zahraničných krajín, na Slovensku je využívanie uvedeného nástroja oveľa nižšie.

Tabuľka č. 18: *Využívanie skráteného úväzku v (súčasnosti, alebo niekedy v minulosti) z dôvodu starostlivosti o dieťa (%)*

	Podiel v %
Áno	7,7
Nie	92,3
Spolu	100,0

Ako ukazujú aj tieto dáta, túto možnosť niekedy v minulosti využilo iba 7,7 % mladých ľudí a ostatných 92,3% tento nástroj nikdy nevyužilo a ani v súčasnosti nevyužíva.

Tabuľka č. 19.: *Okolnosti, pre ktoré skrátený úväzok nebol nikdy využitý (%)*

	Podiel v %
Áno, je to pre mňa finančne neprijateľné	23,2
Áno, zamestnávateľ mi to neumožňuje	21,5
Áno, bránia mi v tom iné okolnosti	10,6
Nie, nič mi nebráni, ale nemám záujem pracovať na čiastočný úväzok	44,7
Spolu	100,0

Z tých, ktorí/é skrátený úväzok nikdy nevyužili a ani v súčasnosti nevyužívajú, až 44,7% povedalo, že im v tom nič nebráni, ale nemajú záujem pracovať v skrátenom pracovnom úväzku. Ostatní uviedli nejaký dôvod, prečo túto možnosť nevyužívajú. Najväčší podiel (23,2 %) nevyužil takúto možnosť preto, že je to pre nich finančne neprijateľné, približne jednej pätine to neumožňuje situácia zo strany zamestnávateľa, ktorý im takúto možnosť nedáva (21,5 %), a približne jednej desatine respondentov v tom bránia iné okolnosti. Napriek tomu, že využívanie skráteného úväzku z dôvodu starostlivosti o detí nie je na Slovensku „veľmi populárne“, tak tí, ktorí ho využili alebo využívajú sú častejšie spokojní s pracovnou dobou (89,3 %) ako tí, ktorí takúto skúsenosť nemajú (69,7 %).

4.2. Spokojnosť s rozsahom práce nadčas

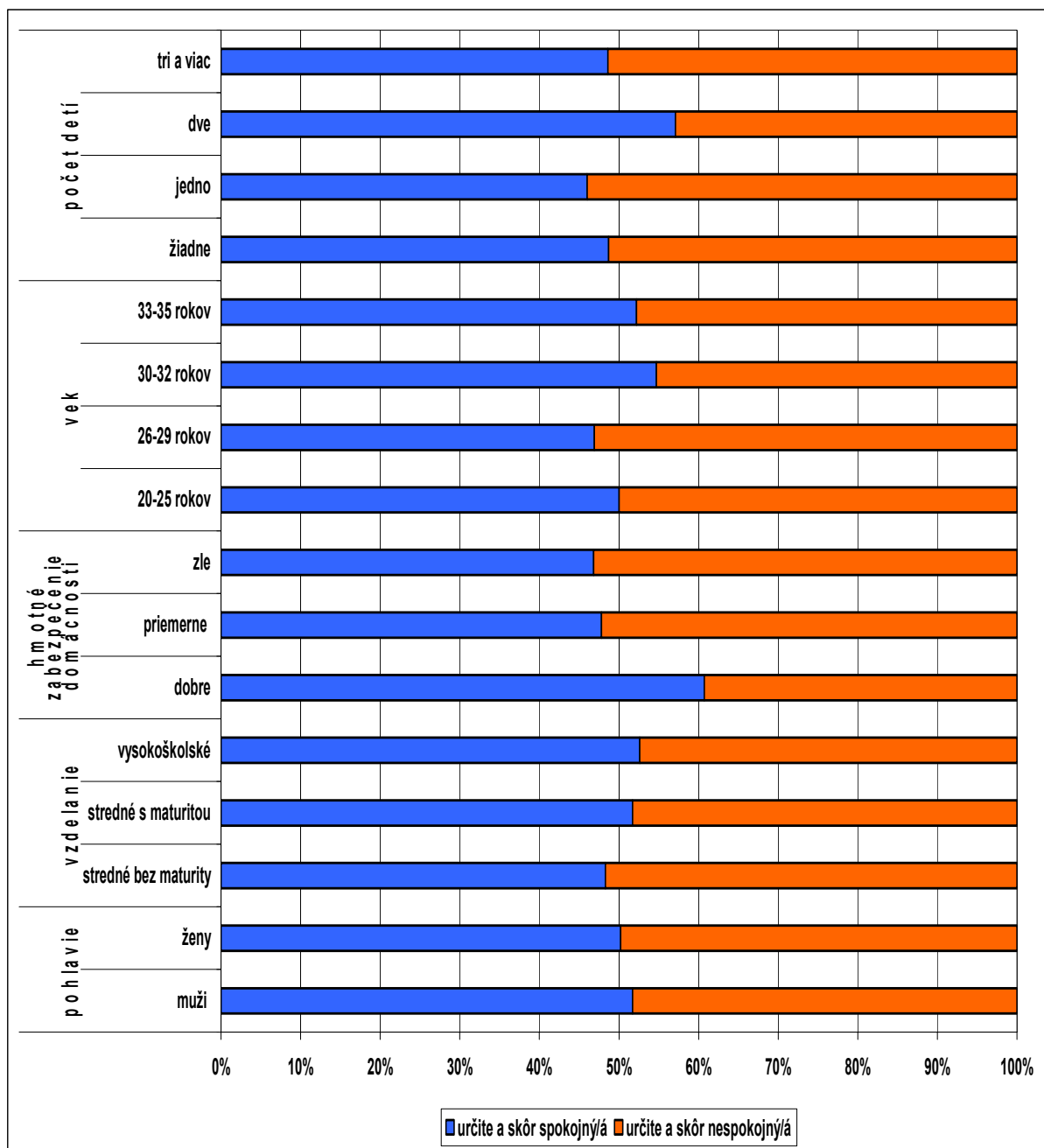
Na Slovensku je pomerne veľa firiem, kde je práca nadčas pomerne rozšírená (pozri *Rodinné potreby zamestnancov*, IVPR 2008) a zamestnávatelia majú pomerne veľký problém

s obsadzovaním pracovných miest, kde sa takáto práca vyskytuje. Ženy a muži s malými deťmi niekedy žiadajú o uvoľnenie z takéhoto pracovného režimu pričom firma im môže i nemusí vyhovieť (závisí to od veľkosti firmy, odvetvia, typu ekonomických činnosti atď.).

Dáta z výskumnej sondy ukázali, že pomernú vyrovnanosť medzi spokojnými respondentmi/kami s rozsahom práce nadčas (51,0 %) nespokojnými (49,0 %). Pritom sú veľmi malé rozdiely v názore na túto skutočnosť medzi mužmi (51,7 % spokojných) a ženami (50,2 % spokojných). Podľa vzdelania je o trochu viac spokojných s rozsahom práce nadčas medzi vysokoškolsky vzdelanými respondentmi (52,6 %) ako medzi osobami so strednou školou bez maturity (48,3 %). Môže to byť spôsobené tým, že medzi vysokoškolsky vzdelanými ľuďmi je menej takých, ktorí pracujú v nadčasoch a keď aj áno, tak je to skôr dobrovoľné rozhodnutie. Spokojných s rozsahom práce nadčas: silne diferencuje bydlisko respondenta, menej rozhodne spokojných je u bývajúcich v malých obciach do 1000 obyvateľov (36,2 %) ako v mestách s viac ako 90 000 obyvateľmi – tu je najväčšia spokojnosť (64,2 %). Rozdielnu spokojnosť s rozsahom práce nadčas vyjadrili mladí ľudia žijúci v domácnostiach s dobrou hospodárskou situáciou (60,7 % spokojných) a mladí ľudia s hospodárskou situáciou, ktorú ohodnotili ako zlú (46,8 %).

Graf č. 24

Spokojnosť s rozsahom práce nadčas podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí a hmotnej zabezpečenia domácnosti (%)

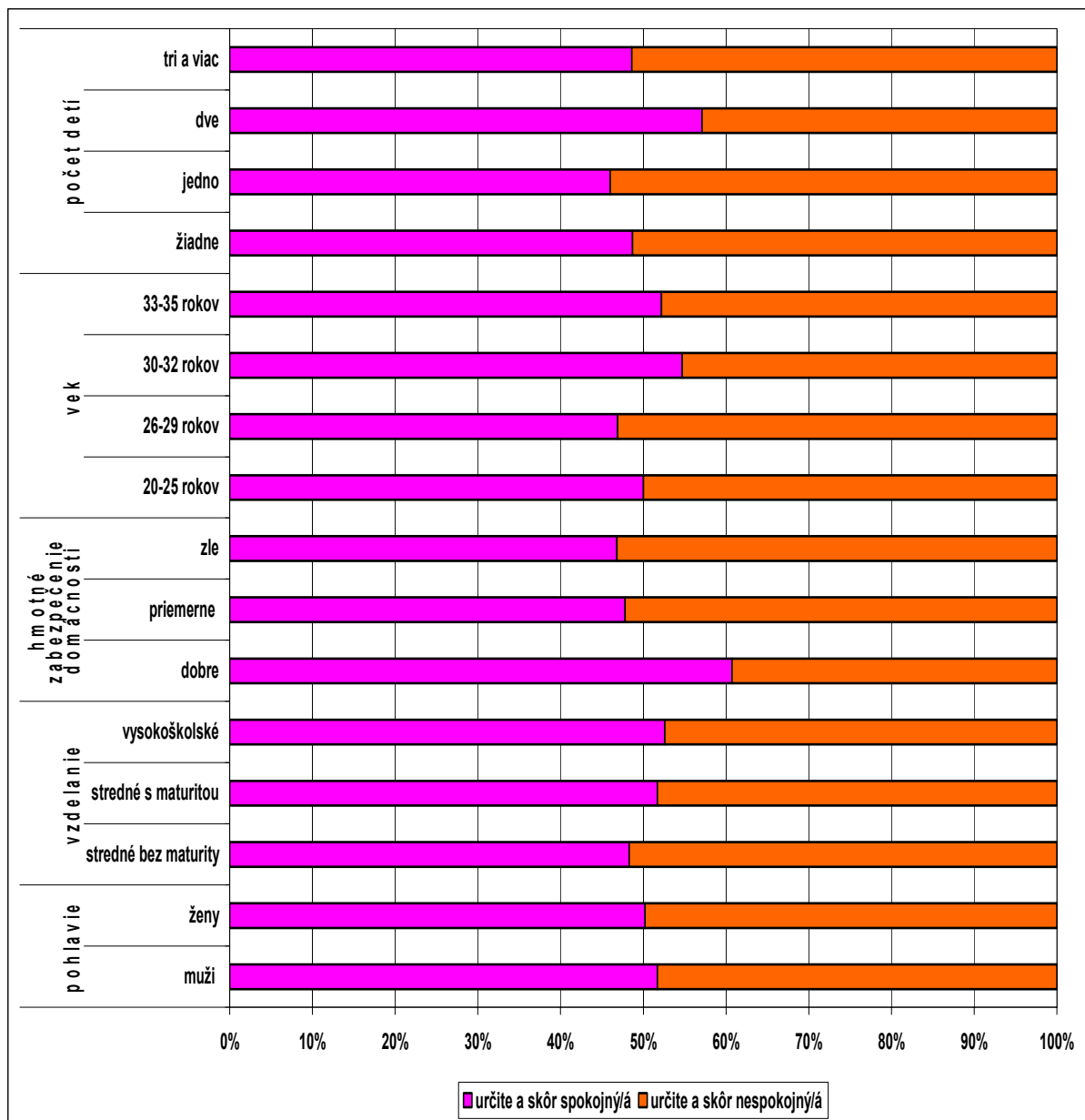

4. 3. Spokojnosť s porozumením zamestnávateľa pre potreby zamestnancov s malými deťmi

Podniky majú rozdielnu prax v ponuke vybraných služieb a finančných druhov pomoci pre zamestnancov s deťmi, tiež v ponuke rôznej organizácie pracovnej doby (pozri *Rodinné potreby zamestnancov*, IVPR 2008) aby lepšie vychádzali v ústrety zamestnancom s malými deťmi. Získané dáta ukazujú, že viac ako polovica skúmaných mladých ľudí je spokojných (58,0 % určite a skôr spokojných) s porozumením zamestnávateľa pre potreby zamestnancov s malými deťmi. Aj v tomto prípade boli ženy (57,1 % určite a skôr spokojné) a muži (58,8% určite a skôr spokojní) takmer zhodní vo vyjadrení spokojnosti s porozumením zamestnávateľa pre ich potreby starostlivosti o deti. Dosiahnuté vzdelanie respondentov diferencovalo názor na ústretovosť zamestnávateľa voči zamestnancom s malými deťmi: oveľa viac spokojných bolo medzi ľuďmi s vysokoškolským vzdelaním (68,0 %) ako u tých so stredným vzdelaním bez maturity (50,8 %). Medzi tými, ktorí považujú hmotné zabezpečenie svojej domácnosti za dobré, bolo viac spokojných (65,0 %) než medzi priemerne zabezpečenými (57,9 %) a u tých so zlou hospodárskou situáciou domácnosti (45,2 %). Podľa počtu detí najčastejšie spokojnosť s porozumením zamestnávateľa vyjadrovali osoby s dvomi deťmi (61,9 %) a najmenej s jedným dieťaťom (52,6 %).

Graf č. 25

Spokojnosť s porozumením zamestnávateľa pre potreby zamestnancov s malými deťmi podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

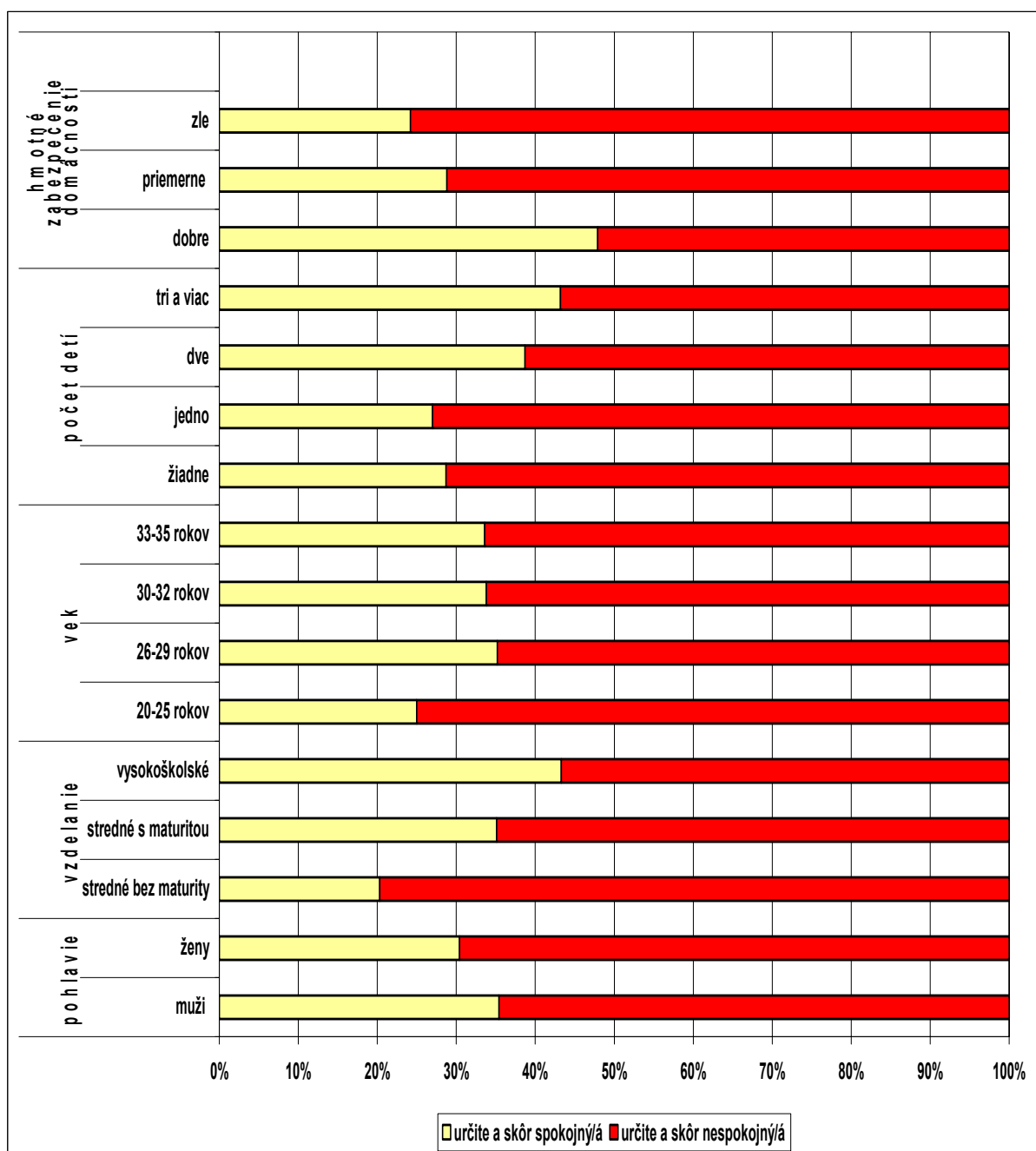

4.4. Spokojnosť so sociálnymi výhodami na pracovisku

Zo všetkých charakteristík zamestnania bolo najmenej spokojných so sociálnymi výhodami, ktoré im zamestnávateľ poskytuje. V tomto prípade bolo oveľa viac nespokojných respondentov (67 %) ako spokojných (33 %).

Graf č. 26

Spokojnosť so sociálnymi výhodami na pracovisku podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

Spokojnosť so sociálnymi výhodami na pracovisku teda vyjadriť len 33% súboru mladých ľudí. Medzi spokojnými boli častejšie muži (35,4 %) ako ženy (30,4 %). V tomto prípade bolo výrazne diferencujúcim kritériom vzdelanie respondenta: kým z respondentov so stredným vzdelaním bez maturity bolo spokojných 20,3 %, maturantov 35,1 % a z vysokoškolsky vzdelaných 43,3 %. Podobne značne diferencujúcim kritériom bola aj

hospodárska situácia domácnosti, v ktorej respondent/ka žije. Kým v domácnostiach s dobrým hospodárskym zázemím bolo spokojných až 47,9 %, v domácnostiach so zlým hospodárskym zázemím to bola štvrtina (24,2 %). Podstatne viac spokojných bolo medzi tými, ktorí majú jedno dieťa (27,0 %), viac spokojných z domácností s dvomi deťmi (38,7 %) a najviac s tromi a viac deťmi (43,2 %). Z tých, ktorí sú zatiaľ bezdetní, spokojnosť vyslovilo 28,7 % respondentov/tiek.

Zamestnanie je veľmi dôležitou súčasťou života mladých mužov a žien, ktorí už majú deti alebo ešte len plánujú ich narodenie. Moderné sociálne politiky sa snažia formovať také opatrenia, ktoré by im pomohli zvládať tieto dve významné oblasti. Dôležité miesto pri vytváraní vhodných podmienok pre zladovanie rodinných a pracovných povinností majú aj podniky. Tie môžu vychádzať v ústrety svojim zamestnancom rôznymi formami flexibilného pracovného času ale i inými opatreniami, ktoré môžeme vyjadriť ako ústretovosť zamestnávateľov voči svojim zamestnancom s malými deťmi, napr. sociálnymi výhodami, rekreáciami, podnikovými službami pre rodičov s deťmi.

Skrátený úväzok, ktorý je v zahraničí široko využívaný mladými rodičmi s malými deťmi, na Slovensku nie je príliš favorizovaný. Najčastejším dôvodom jeho nevyužívania je nezáujem o poskytovanú možnosť a u necelej štvrtiny boli príčinou finančné dôvody. Práca nadčas nie je medzi pracovníkmi veľmi populárnou, ale približne polovica z tých, ktorí pracujú aj v takomto režime, je s jej rozsahom spokojná. Najviac nespokojných s jej rozsahom je medzi bývajúcimi v malých obciach - u nich je predpoklad, že za prácou dochádzajú a načasovanie dopravných spojov im nemusí vyhovovať a to im uberá ešte viac z času, ktorý môžu stráviť s deťmi a rodinou. Približne polovica mladých mužov a žien je spokojná s porozumením zamestnávateľov pre potreby zamestnancov, no pri sociálnych výhodách zo strany zamestnávateľa vyjadrila spokojnosť menej ako tretina respondentov/tiek zo skúmanej vzorky. To ukazuje na to, že zamestnávatelia majú ešte široké možnosti pri formovaní podnikovej kultúry, ktorá by bola ústretovejšia potrebám zamestnancov s malými deťmi.

5. Predpokladané správanie v prípade ohrozenia zamestnania

Ako sme sa vyššie dozvedeli približne 3/4 respondentov vyjadrilo spokojnosť s istotou zamestnania. Zostávajúca štvrtina je takých, ktorá má väčšiu či menšiu neistotu,

pokiaľ ide o stabilitu zamestnania. Ale ani u tých, ktorí si myslia, že ich zamestnanie je isté, to nemusí byť dlhodobou pravdou. Globalizácia svetovej ekonomiky, nové technológie či snaha o konkurencie schopnosť podniku môže ohroziť nielen niektoré profesie, ale i pracovné miesta a zamestnanie niektorých pracovníkov. Riešenia pre takúto situáciu môžu byť rôzne. My sme sa zaujímali o to, čo by boli mladí ľudia ochotní urobiť v prípade ohrozenia ich zamestnania, len aby si ho udržali. Pre niektorých by bolo schodnou cestou pracovať za nižšiu mzdu, pre ďalších pracovať mimo svojho odboru, iní by zvolili prácu mimo bydliska, poprípade prijali dočasnú prácu, alebo obmedzili čas venovaný rodine.

Z predložených možností by najväčší podiel mladých ľudí pristúpil v prípade ohrozenia zamestnania na prácu mimo svojho odboru a kvalifikácie (77,8 %), približne 2/3 by prijali dočasnú, sezónnu a príležitostnú prácu (68,8 %), a ďalší by boli ochotní pracovať mimo miesta svojho bydliska (61,7 %). Menej ako polovica opýtaných by bola ochotná pri ohrození zamestnania obmedziť čas venovaný rodine (44,0 %), najmenej atraktívne by bolo riešenie spojené s poklesom mzdy (39,8 %)

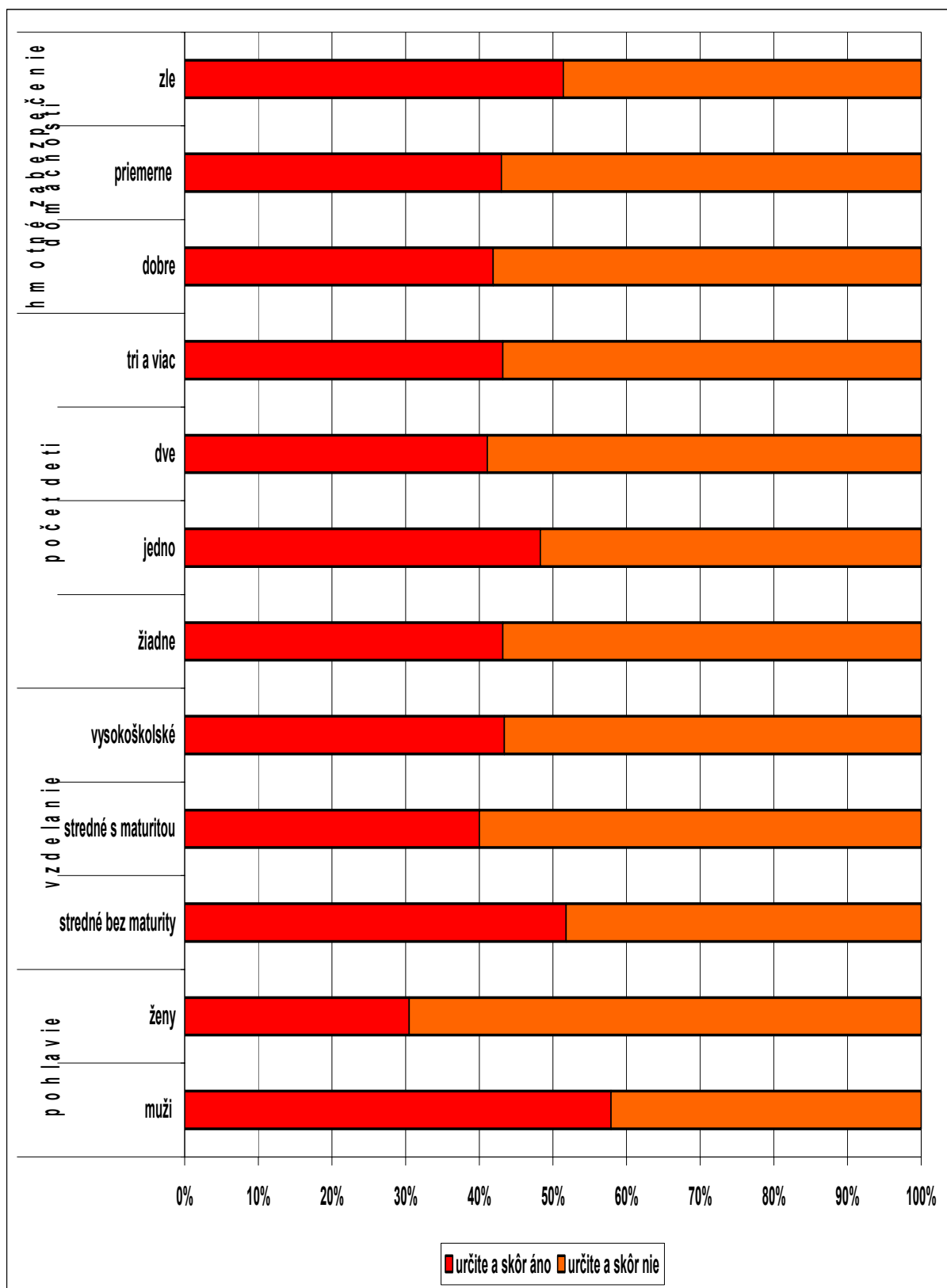
Tabuľka č. 20: *Preferovaná stratégia pri ohrození zamestnania (%)*

	Určite áno	Skôr áno	Skôr nie	Určite nie	Spolu
Pracovať za nižšiu mzdu	8,2	31,6	38,6	21,7	100,0
Pracovať mimo svojho odboru a kvalifikácie	23,3	54,5	17,3	5,0	100,0
Pracovať mimo miesta svojho bydliska	20,9	40,8	25,8	12,5	100,0
Prijať prácu dočasnú, príležitostnú, sezónnu	17,3	51,5	21,5	9,7	100,0
Obmedziť čas venovaný rodine	5,2	38,8	38,6	17,5	100,0

Čas venovaný rodine by v prípade ohrozenia zamestnania bolo ochotných obmedziť 44,0 % respondentov. A boli by to viac muži (57,9 %) ako ženy (30,5 %), ľudia so stredným vzdelaním bez maturity (51,8 %) než maturanti (40,0 %) a vysokoškolsky vzdelaní (43,4 %), s horším hmotným zabezpečením domácnosti (51,4%) ako s dobrým zabezpečením (41,9%), vo veku 33-35 rokov (51,7% ako najmladší do 25 rokov (38,9%) s jedným dieťaťom (48,3%)

Graf č. 27

Preferencia stratégie obmedzenia času venovaného rodine pri ohrození zamestnania podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

6. Predstavy o deľbe starostlivosti o deti a domácnosť medzi manželských partnerov

Aj keď výskumy ukazujú, že prevaha prác v domácnosti je stále na ženách, sú viaceré domáce aktivity, do ktorých sa zapájajú aj muži. Cieľom tejto práce nebolo zisťovať, o ktoré aktivity konkrétne ide. Zovšeobecnil sme ich do troch okruhov a pýtali sme sa rovnako mužov i žien, ako by si predstavovali spoluprácu partnera/ky pri ich realizácii. Išlo konkrétne o spoluprácu pri starostlivosti o deti, pri výchove a hraní sa s deťmi a nakoniec spoluprácu pri zabezpečovaní chodu domácnosti a pri domácich prácach.

Tabuľka č. 21: *Predstava spolupráce partnera/ky pri zabezpečovaní chodu domácnosti (%)*

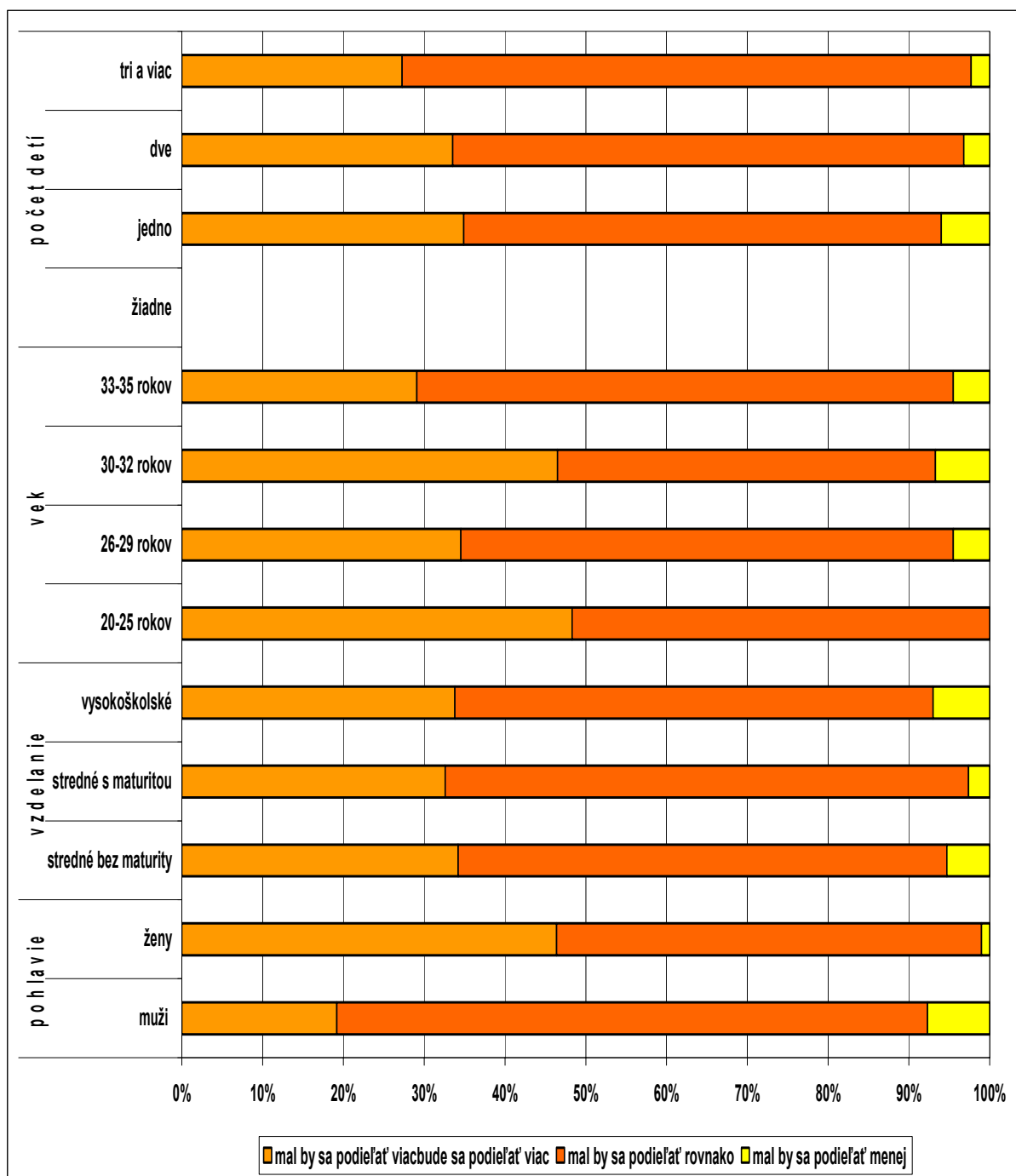
	Oveľa viac	O niečo viac	Skoro rovnako	O niečo menej	Oveľa menej	Nevie	Spolu
Pri starostlivosti o deti	7,9	25,4	62,4	4,0	0,3	-	100,0
Pri výchove, hraní sa s deťmi	6,6	26,7	63,5	2,9	0,3	-	100,0
Pri zabezpečení chodu domácnosti, domácich prác	6,6	23,3	54,7	5,2	0,4	9,9	100,0

6. 1. Starostlivosť o deti

Väčšina mladých manželov (62,4 %) je viac menej spokojná s tým, ako partner/ka spolupracuje, resp. sa podieľa pri starostlivosti o deti. Jedna tretina by uvítala, keby sa partner/ka viac zapájali (oveľa viac a o niečo viac) do aktivít spojených so starostlivosťou o deti a malá časť respondentov/tiek by uvítala menšiu (o niečo a oveľa menšiu) angažovanosť partnera/ky v starostlivosti o deti. Viac starostlivosti od partnera o deti by uvítali hlavne ženy (46,4 %) ako muži (19,2 %) od partnerky. Z hľadiska vzdelania boli tieto názory pomerne vyrovnané. Odpovede sa líšili podľa veku: čím nižší vek, tým viac spolupráce od partnera/ky by si mladí ľudia vyžadovali. Je zaujímavé, že podľa počtu detí v domácnosti, by si viac starostlivosti o deti od partnera/ky predstavovali tí mladí rodičia, ktorí majú jedno (34,9 %) a dve deti (33,5 %), kým z tých, ktorí majú 3 a viac detí to bolo 27,3 %.

Graf č. 28

Predstava spolupráce partnera/ky pri starostlivosti o detí podľa pohlavia, veku, vzdelania a počtu detí (%)

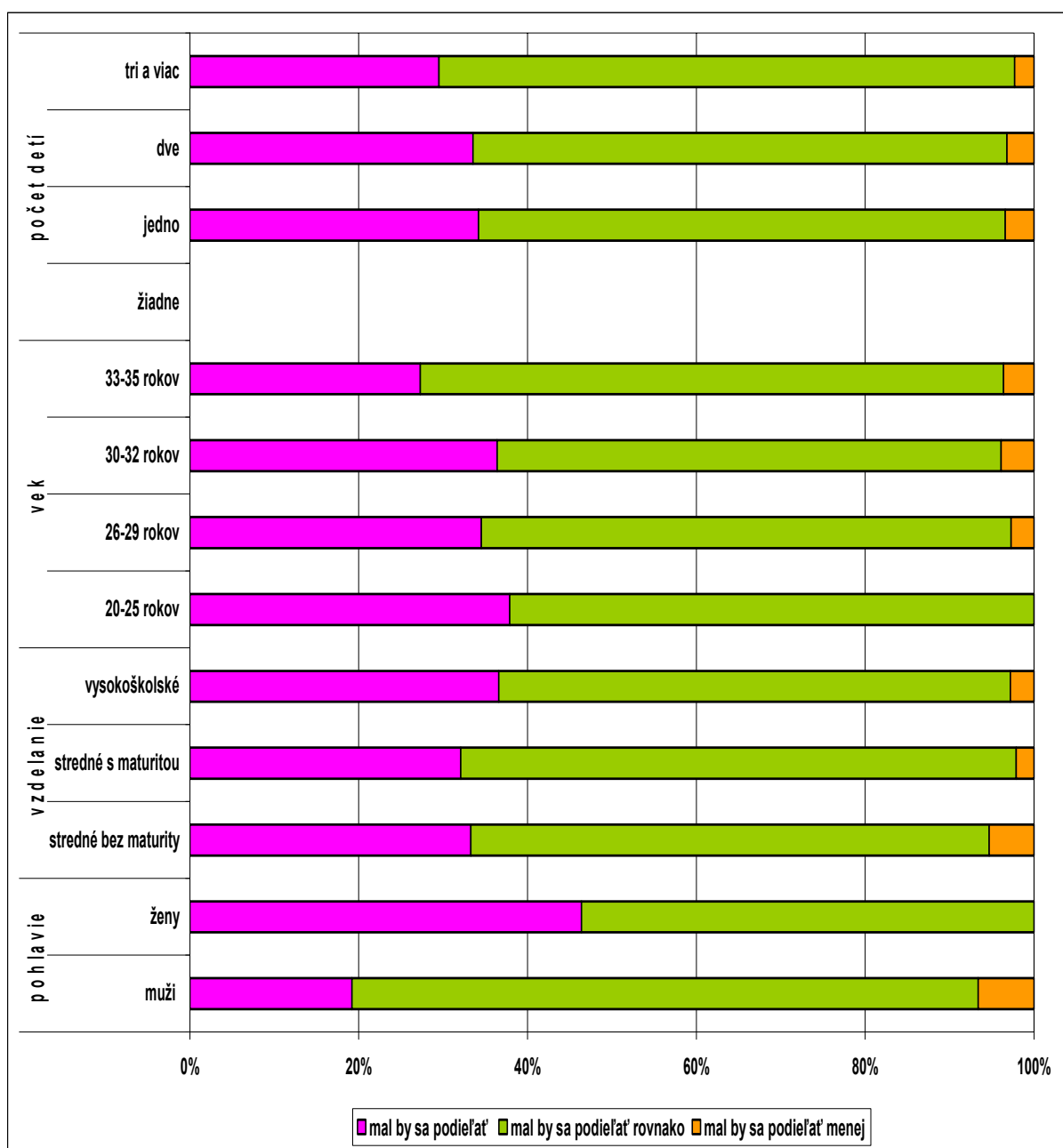
6. 2. Výchova a hranie sa s deťmi

Približne rovnaké odpovede sme získali aj pri otázke o zapojení partnerov/riek do výchovy detí a hrania sa s nimi. Necelé dve tretiny mladých ľudí považujú existujúcu situáciu za vyhovujúcu a nechcú ani väčšie ani menšie zapojenie partnerov/riek do výchovy detí.

Jedna tretina by privítala väčšiu účasť partnera na týchto aktivitách a iba 2 % by dokonca chceli menej účasti partnera/ky pri výchove detí.

Aj v tomto prípade sú to oveľa častejšie ženy ako muži, ktoré by prijali väčší podiel spolupráce partnera na výchove detí a hraní sa s nimi (46,4 % ku 19,2 %). Väčšiu účasť partnera/ky by uvítali vysokoškolsky vzdelaní ľudia (36,6 %), vo veku 20 - 25 rokov, s jedným a dvomi deťmi.

Graf č. 29
Predstava spolupráce partnera/ky pri výchove, hraní sa s deťmi podľa pohlavia, vzdelania, veku a počtu detí (%)

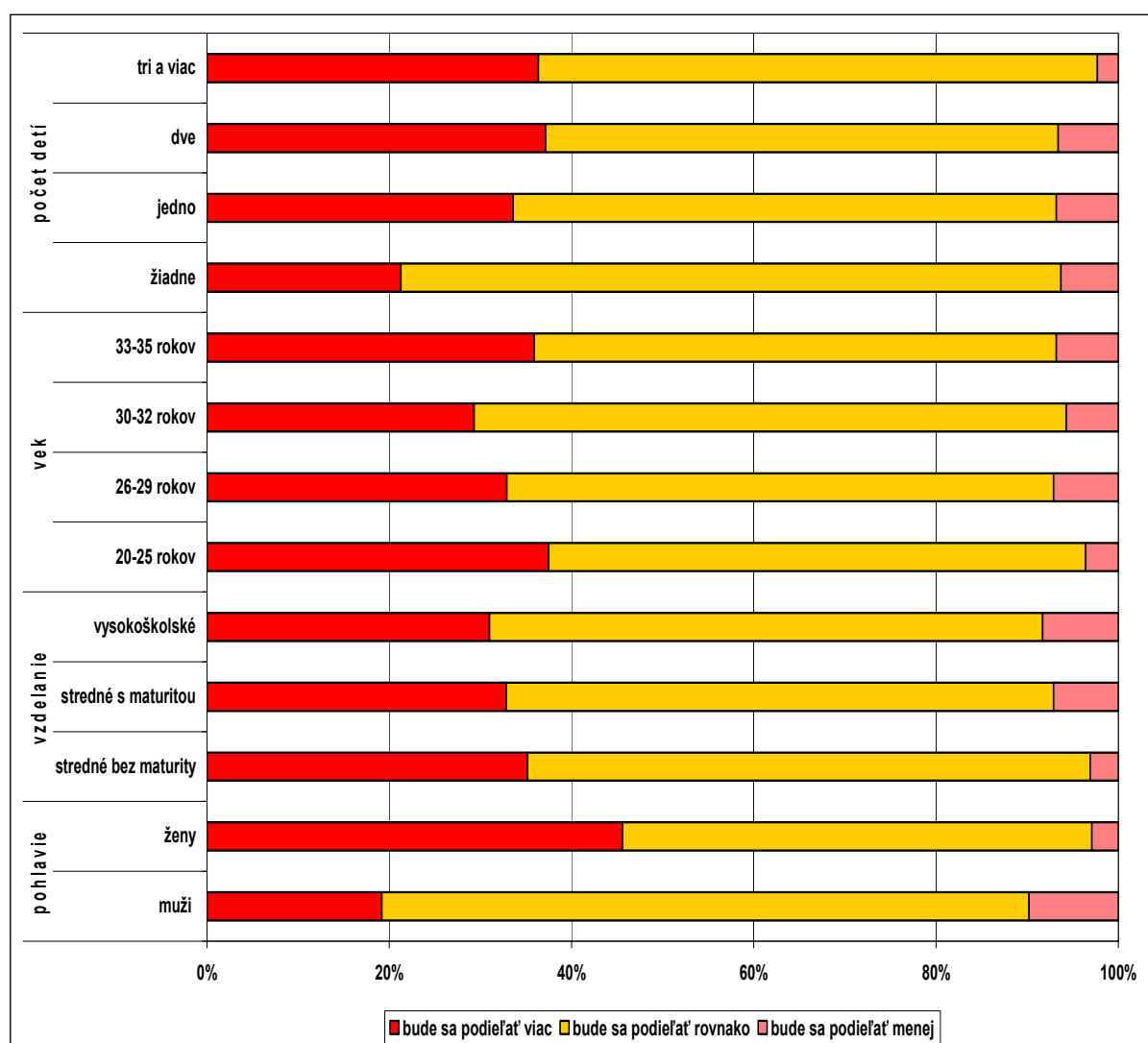

6. 3. Zabezpečovanie chodu domácnosti

S existujúcim rozdelením domácich prác je spokojných takmer 55 % súboru mladých ľudí. Necelá tretina (29,9 %) by privítala väčšiu zaangažovanosť partnera/ky pri domácich prácach, pomerne malý podiel (5,6 %) by sa uspokojil s menšou angažovanosťou partnera/ky a je tu pomerne veľká skupina (9,9 %), kde mladí ľudia nevedeli na otázku odpovedať. Opäť sú to ženy (45,6 %), ktoré by prijali väčšiu účasť partnera na domácich prácach a zabezpečovaní chodu domácnosti (z mužov len 19,2 %). Boli to viac mladí muži a ženy vo veku do 25 rokov, s dosť zlým a zlým hmotným zabezpečením domácnosti, s dvomi a viac deťmi.

Graf č. 30

Predstava spolupráce partnera/ky pri zabezpečení chodu domácnosti, domácich prác podľa pohlavia, vzdelania, veku a počtu detí (%)

6.4. Domáce práce

A čo by to znamenalo pre osobný a rodinný život, ak by sa partneri (prevažne) či partnerky angažovali v rámci domácich prác? Zamerali sme sa na tri oblasti dôsledkov - osoba respondenta, rodina a možnosti zladenia rodiny a zamestnania - ktoré by mohli nastať, keby sa partner/ka podieľala na domácich prácach v takom rozsahu, ako si to predstavuje respondent/ka.

Tabuľka č. 22: Očakávané dôsledky vyššej účasti partnera/ky na domácich povinnostiach (%)

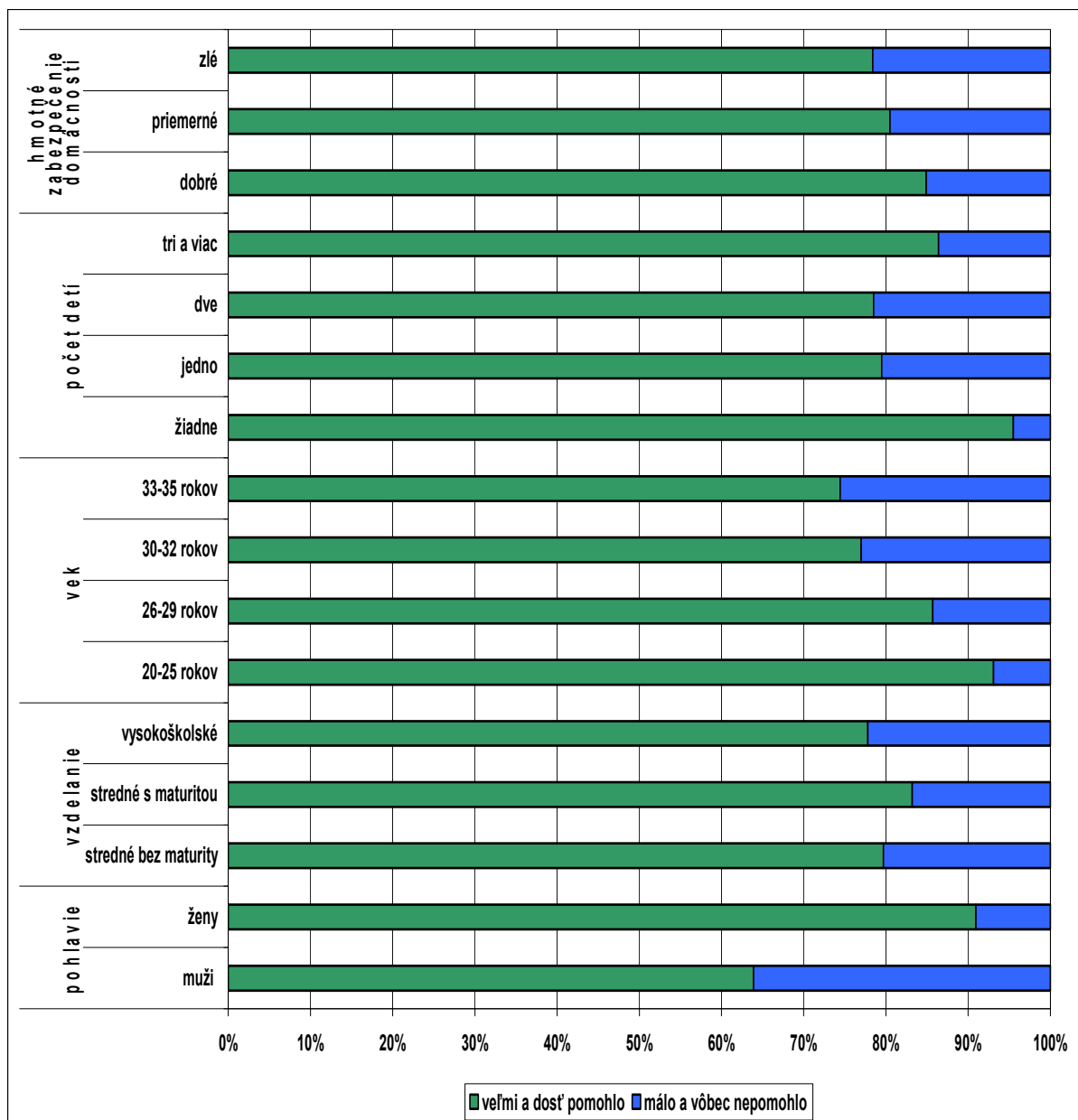
	Veľmi by to pomohlo	Dost' by to pomohlo	Iba málo by to pomohlo	Vôbec by to nepomohlo	Spolu
Mne osobne	28,9	52,3	15,9	2,9	100,0
Našej rodine	19,7	59,0	16,3	5,0	100,0
Mojim možnostiam zladiť rodinu a zamestnanie	20,1	52,3	20,1	7,5	100,0

Empirické údaje ukázali, že keby sa partner/ka podieľali na domácich prácach vo vyššej miere ako v súčasnosti, najviac by to pomohlo práve opytovaným osobám osobne (81,9%), o niečo menej ich rodinám (78,7 %) a „najmenší“ podiel opýtaných povedal, že by to zlepšilo ich možnosti na zladenia rodiny a zamestnania (72,4 % - čiže takmer $\frac{3}{4}$).

Pomoc partnera/ky pri domácich prácach by priniesla osobný osov hlavne ženám (90,4%), ale i mužom (63,9 %). Podľa vzdelania by túto pomoc najviac pocítili ľudia so strednou školou s maturitou, ďalej s dobrým hmotným zabezpečením domácnosti a vo veku do 25 rokov a bezdetným.

Graf č. 31

Očakávané dôsledky vyššej účasti partnera na domácich povinnostiach pre respondenta podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

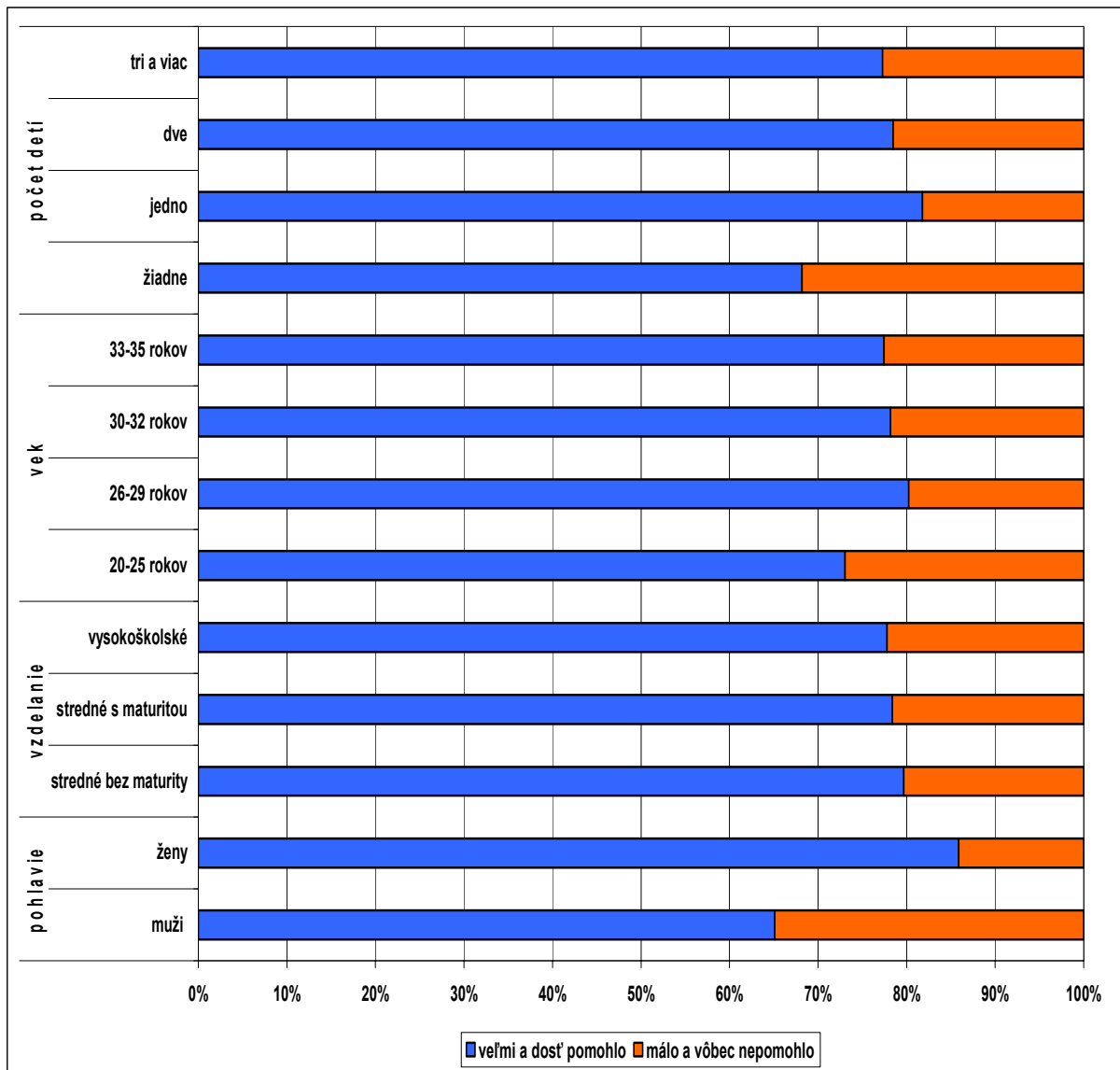

Takmer 4/5 skúmaných mladých ľudí priznalo, že väčšia účasť partnera/ky na domácich prácach by prospela celej rodine. Rozdiely v odpovediach mužov a žien boli menej výrazné ako pri názore, ktorý sa dotýkal dôsledkov pre osobný život. I v tomto prípade - keď išlo o dôsledky pre rodinu - to boli opäť ženy, ktoré hovorili, že by pomoc partnera pri domácich prácach prospela rodine (85,1 % ku 6,0 %). Dosiahnuté vzdelanie odpovede príliš

nediferencovalo. Podľa veku prospech pre rodinu najväčšmi ocenili respondenti/ky vo veku do 25 rokov (86,2 %), podľa počtu detí s jedným dieťaťom (81,8 %).

Graf č. 32

Očakávané dôsledky vyššej účasti partnera na domácich povinnostiach pre rodinu podľa pohlavia, vzdelania, veku, počtu detí a hmotného zabezpečenia domácnosti (%)

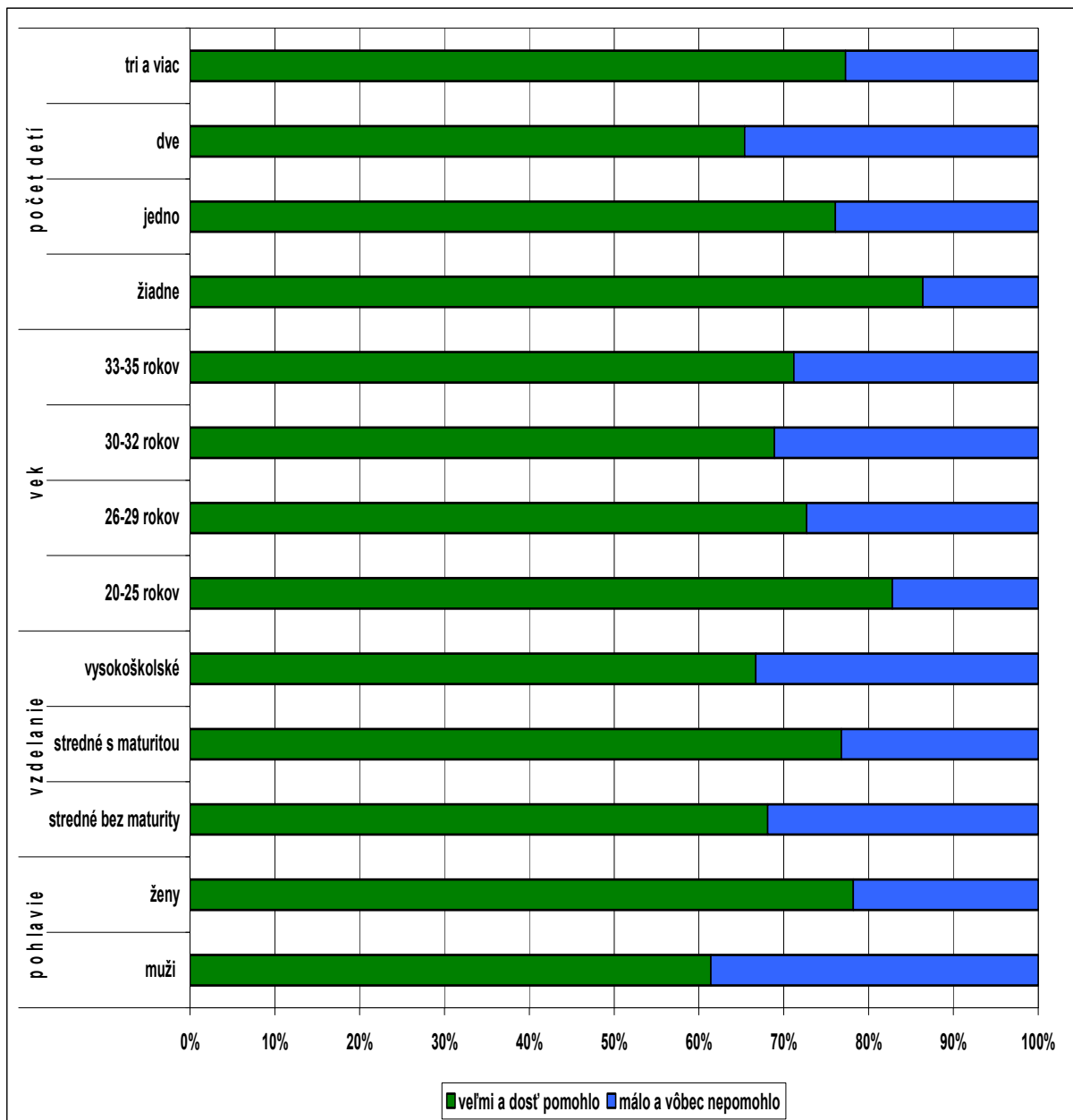
Ak hovoríme o podmienkach a nástrojoch zladovania rodiny a zamestnania, najčastejšie ich vzťahujeme k zamestnávateľom či firmám, v ktorých ženy a muži pracujú. V tomto prípade sme sa pokúsili zistiť, či sú „nejaké zdroje“ na lepšie zladenie rodiny a zamestnania priamo v rodine opytovaného. A odpovede ukázali, že pomerne veľké rezervy sú aj v rámci domácností. Podľa získaných dát až 72,4 % odpovedajúcich vyjadrilo

názor, že vyššia účasť partnera/ky na domácich prácach by mohla pomôcť možnostiam zladenia rodiny a zamestnania.

Aj v tejto oblasti by to boli častejšie ženy (78,2 %) ako muži (61,4 %), ktorým by vyšší podiel partnera/ky na domácich prácach pomohol zlepšiť možnosti zladenia rodiny a zamestnania. Takúto pomoc by uvítali viac mladí ľudia so stredoškolským vzdelaním s maturitou, vo veku 20-25 rokov a takí, čo nemajú žiadne deti.

Graf č. 33

Očakávané dôsledky vyššej účasti partnera na domácich povinnostiach pre možnosti respondenta zladiť rodinu a zamestnanie podľa pohlavia, vzdelania, veku a počtu detí (%)

Mladé ženy a matky sú neoddeliteľnou súčasťou trhu práce. Aj keď určitú dobu po narodení dieťaťa ostávajú doma, skôr či neskôr sa väčšina z nich opäť vracia do práce. Mnohé z nich, ako sa ukázalo, napriek tomu, že majú malé dieťa/deti pracujú na plný úväzok a nevyužívajú ani možnosť skráteného úväzku. Po skončení platenej práce ostáva na nich aj vykonávanie veľkého množstva práce v domácnosti a starostlivosti o deti.

Tradičná rola deľby v domácnosti sa síce pomaly mení a muži preberajú častejšie určité práce v domácnosti a hlavne pri starostlivosti o deti, hranie sa s nimi ale i starostlivosti o chod domácnosti, v mnohých domácnostiach by ženy ale i muži privítali väčšiu angažovanosť partnera/ky v spomínaných aktivitách v domácnosti. Napriek tomu, že prevaha odpovedí bola taká, že odpovedajúci charakterizovali svoju predstavu o spolupráci partnera/ky pri zabezpečovaní chodu domácnosti v rovnakom rozsahu ako to existuje v súčasnosti, medzi tými, ktorí si predstavujú väčšiu angažovanosť partnera/ky, boli dvoj až dva a pol násobne častejšie ženy ako muži. Aj keď sa rolovo podiel mladých manželov v domácnosti mení, stále viac práce ostáva na ženách. Väčšia účasť mužov na aktivitách spojených s chodom domácností by viac pomohla obidvom partnerom, rodine ale hlavne možnostiam lepšieho zladenia rodinných a pracovných povinností.

Literatúra:

1. Bodnárová a kol.: *Rodinná politika a potreby mladých rodín*. Výskumná správa. Stredisko pre štúdium práce a rodiny, Bratislava 2004.
2. *Trendy sociálneho vývoja v Slovenskej republike 2007*. Štatistický úrad SR, Bratislava, september 2007.
3. Bodnárová, B.: *Rodinné potreby zamestnancov*. IVPR, Bratislava 2008
4. *Výskum európskych hodnôt 1999/2000*.